

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Boštjan Jerman

**Upravljanje z etnično raznolikostjo
v Mestni občini Maribor**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2009

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Boštjan Jerman

Mentor:izr. prof. dr. Miran Komac

**Upravljanje z etnično raznolikostjo
v Mestni občini Maribor**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2009

ZAHVALA

Najprej bi se rad zahvalil svoji puncu Darji za vse vzpodbude na poti do cilja, pomoč pri njegovem doseganju in veliko potrpljenje ob dejstvu, da sem ure in ure preživel v družbi računalnika. ☺

Nadalje se zahvaljujem staršem, ki so mi omogočili brezskrbno odraščanje in ustvarili dobro izhodišče, da lažje uresničujem svoje cilje.

Zahvaljujem se tudi mentorju, izr. prof. dr. Miranu Komacu, s pomočjo katerega sem svojo idejo dodelal do te mere, da sem z njo resno opozoril na pomanjkljivosti v sistemu.

Iskrena hvala tudi g. Marjanu Pungartniku, ge. Veroniki Haring in g. Radu Bakračeviću za prijeten pogovor in koristne nasvete glede vključevanja etničnih skupnosti Mestne občine Maribora v lokalno skupnost.

Upravljanje z etnično raznolikostjo v Mestni občini Maribor

Upravljanje z etnično raznolikostjo je temelj krepitve družbene kohezije in ustvarjanja pravične družbe, ki ne razlikuje glede na etnično poreklo in utrjuje načelo enakopravnosti. Urbana središča imajo v tem pogledu posebno mesto, saj prihaja do dejanskih stikov med kulturami ravno na lokalni ravni. Predstavljajo področja priseljevanja iz bližnje in daljne okolice, kar velja tudi za Mestno občino Maribor. Priseljevanje v urbano okolje prinaša kulturno pestrost, oblasti pa predstavlja izziv, kako upravljati s tovrstno raznolikostjo. Cilj mojega diplomskega dela je simulacija integracijske politike za Mestno občino Maribor. Osnovo za njeno oblikovanje sem črpal iz koncepta upravljanja etnične raznolikosti, koncepta družbene kohezije, razumevanja integracije in imigrantske politike z modelom integracijske politike. Empirično podlago predstavlja okvirna etnična študija prebivalstva Mestne občine Maribor, ki potrjuje njeno etnično raznolikost in s tem potrebo po upravljanju tovrstne raznolikosti.

Ključne besede: upravljanje etnične raznolikosti, manjšine, družbena kohezija, integracijska politika, Mestna občina Maribor

Managing ethnic diversity in Municipality Maribor

Managing ethnic diversity is fundamental in strengthening social cohesion, creating a just society, which does not differentiate on the basis of ethnicity and therefore consolidates the principle of equality. Cities have in this respect a special position, because different cultures meet each other just on the local level. They present places of immigration from the neighbourhood and distant places, what is also the case for Municipality Maribor. Immigration in urban areas brings cultural variety and brings the authority a challenge how to manage such diversity. The aim of my thesis is a simulation of an integration policy for Municipality Maribor. The basis for forming the simulation is deriving from the concept of ethnic diversity management, the concept of social cohesion, the understanding of integration and the immigrant policy including the model of integration policy. The empirical foundation represents a frame ethnic study of the inhabitants of Municipality Maribor, which proves its ethnic diversity and so, the need for managing such diversity.

Key words: ethnic diversity management, minorities, social cohesion, integration policy, Municipality Maribor.

KAZALO

SEZNAM GRAFOV	7
SEZNAM PREGLEDNIC	7
SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC IN OKRAJŠAV	8
1 UVOD	9
1.1 OPREDELITEV RAZISKOVALNEGA PROBLEMA.....	10
1.2 CILJ, NAMEN IN PREDMET RAZISKAVE DIPLOMSKEGA DELA.....	11
1.3 RAZISKOVALNO VPRAŠANJE IN DELOVNA VPRAŠANJA.....	11
1.4 UPORABLJENE METODE	12
1.5 STRUKTURA DIPLOMSKEGA DELA.....	13
1.6 OMEJITVE DIPLOMSKEGA DELA	15
2 MIGRACIJE.....	16
2.1 TEORIJE MIGRACIJ	18
3 ETNIČNA RAZNOLIKOST	22
3.1 PRISELJEVANJE V MESTNO OBČINO MARIBOR.....	23
3.2.1 Priseljenci v Mestno občino Maribor po državi prvega prebivališča.....	25
3.2.2 Priseljenci v Mestno občino Maribor po letu prve priselitve.....	26
3.2.3 Sklep	26
3.3 ETNIČNA RAZNOLIKOST MESTNE OBČINE MARIBOR	27
3.3.1 Narodna pripadnost.....	27
3.3.2 Materni jezik	30
3.3.3 Veroizpoved.....	32
3.3.4 Sklep	34
4 UPRAVLJANJE Z ETNIČNO RAZNOLIKOSTJO.....	35
4.1 ODPRAVLJANJE ETNIČNE RAZNOLIKOSTI	35
4.2 OHRANJANJE ETNIČNE RAZNOLIKOSTI	36
4.2.1 Upravljanje s kulturno raznolikostjo v Svetu Evrope	38
4.2.2 Upravljanje s kulturno raznolikostjo v Evropski uniji	41
4.2.3 Upravljanje s kulturno raznolikostjo v UNESCO	45
4.2.4 Zakaj ohranjati etnično raznolikost.....	46
5 NAČINI OHRANJANJA ETNIČNE RAZNOLIKOSTI.....	49
5.1 VARSTVO MANJŠIN	49

5.2 INTEGRACIJA	50
5.2.1 Imigrantske politike	53
5.2.2 Model integracijske politike.....	54
6 SLOVENSKA INTEGRACIJSKA POLITIKA	57
6.1 NAČELA IN CILJI SLOVENSKE INTEGRACIJSKE POLITIKE	59
6.2 PRAVNI OKVIR SLOVENSKE INTEGRACIJSKE POLITIKE.....	61
6.3 DOBRE STRANI IN POMANJKLJIVOSTI SLOVENSKE INTEGRACIJSKE POLITIKE	65
7 SIMULACIJA INTEGRACIJSKE POLITIKE ZA MESTNO OBČINO MARIBOR	68
7.1 ŠTUDIJA O ETNIČNI RAZNOLIKOSTI MESTNE OBČINE MARIBOR.....	68
7.2 PRIPOROČILA ZA OBLIKOVANJE INTEGRACIJSKE POLITIKE ZA MESTNO OBČINO MARIBOR	68
7.2.1 Predlogi za vključevanje manjšinskih skupnosti v lokalno okolje s strani zainteresirane civilne družbe	71
7.3 PRETEKLO UPRAVLJANJE Z ETNIČNO RAZNOLIKOSTJO V MESTNI OBČINI MARIBOR.....	73
8 ZAKLJUČEK.....	76
9 LITERATURA.....	78
PRILOGE	92
Priloga A: Intervju z gospodom Marjanom Pungartnikom	92
Priloga B: Intervju z gospo Veroniko Haring.....	96
Priloga C: Intervju z gospodom Radom Bakračevićem	99
Priloga D: Preglednica priseljenih iz drugih republik bivše Jugoslavije in drugih držav ter prvo leto priselitve, Mestna občina Maribor, Popis 1961.	102
Priloga E: Preglednica priseljenih iz drugih republik bivše Jugoslavije in prvo leto priselitve, Mestna občina Maribor, Popis 1971.	103
Priloga F: Preglednica priseljenih iz tujine in prvo leto priselitve, Mestna občina Maribor, Popis 1981.	104
Priloga G: Preglednica priseljenih iz tujine in prvo leto priselitve, Mestna občina Maribor, Popis 1991.	105
Priloga H: Rade Bakračević - Maribor je prvo mesto v Sloveniji, kjer se bo mogoče učiti srbski jezik.....	106

SEZNAM GRAFOV

Graf 3.1: <i>Priseljeni v Mestno občino Maribor po državi prvega prebivališča</i>	25
Graf 3.2: <i>Priseljeni v Mestno občino Maribor po letu prve priselitve</i>	26
Graf 3.3: <i>Prebivalci Mestne občine Maribor glede na kategorije: narodno opredeljeni, narodno neopredeljeni, niso želeli odgovoriti in neznano</i>	28
Graf 3.4: <i>Opredelitev prebivalcev Mestne občine Maribor po maternem jeziku</i>	30
Graf 3.5: <i>Prebivalci Mestne občine Maribor glede na veroizpoved</i>	33

SEZNAM PREGLEDNIC

Preglednica 3.1: <i>Priseljeni po državi prvega prebivališča, Mestna občina Maribor, Popis 2002</i>	25
Preglednica 3.2: <i>Priseljeni po letu prve priselitve, Mestna občina Maribor, Popis 2002</i>	26
Preglednica 3.3: <i>Prebivalstvo po narodni pripadnosti, Mestna občina Maribor, Popis 2002</i>	29
Preglednica 3.4: <i>Prebivalstvo po maternem jeziku, Mestna občina Maribor, Popis 2002</i>	31
Preglednica 3.5: <i>Prebivalstvo po veroizpovedi, Mestna občina Maribor, Popis 2002</i>	34

SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC IN OKRAJŠAV

BiH	Bosna in Hercegovina
GCIM	Globalna komisija za mednarodne migracije
ECOSOC	Ekonomski in socialni svet Združenih narodov
ERICarts	Evropski inštitut za primerjalne kulturne študije
EU	Evropska unija
IOM	Mednarodna organizacija za migracije
MNZ	Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije
MOM	Mestna občina Maribor
RS	Republika Slovenija
SE	Svet Evrope
SNKU	Slovenska nacionalna komisija za Organizacijo Združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo
SURS	Statistični urad Republike Slovenije
UNESCO	Organizacija Združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo

1 UVOD

Urbana središča imajo v pogledu integracije novodobnih manjšin posebno mesto, saj do dejanskih stikov med kulturami prihaja ravno na lokalni ravni. Po vsem svetu urbana središča predstavljajo področja priseljevanja iz bližnje in daljne okolice, pri čemer Mestna občina Maribor (MOM) ni izjema, kar potrjujejo tudi statistični podatki. Vzroki priseljevanja so različni, in sicer ekonomski, politični in drugi, a ne glede na vzrok puščajo takšne selitve v urbanem okolju vidne sledi.

Priseljevanje v MOM je bilo najbolj intenzivno v 80. letih 20. stoletja, in sicer najbolj iz republik nekdanje Jugoslavije, pri čemer se tokovi priseljevanja v sicer manjši meri še ohranjajo. Predmet moje obravnave so 'nove' etnične/narodne manjšine, katere slovenska oblast na področju integracijskih politik bolj malo ali sploh ne naslavlja. Večina priseljencev¹ se je v Slovenijo in MOM priselila v drugi polovici 20. stoletja in so po večini postali državljani Republike Slovenije (RS) po osamosvojitvi Slovenije. Diplomsko delo analizira procese ohranjanja njihovega posebnega etničnega porekla in procese enakopravnega vključevanja v slovensko družbo preko ustrezne integracijske politike.

Za boljše razumevanje področja v svojem diplomskem delu opredeljujem pojem migracij in etnične raznolikosti s poudarkom na upravljanju slednje. Tako se dotaknem odpravljanja etnične raznolikosti in s tem povezanih negativnih posledic ter ohranjanja etnične raznolikosti s poudarkom na iskanju odgovora na vprašanje, zakaj je tovrstno ohranjanje pomembno.

V nadaljevanju naloge predstavim teoretično podlago za integracijsko politiko MOM oziroma načine ohranjanja etnične raznolikosti, pri čemer se osredotočim na koncept varstva manjšin, pojem integracije in s tem povezanim pojmom imigrantske politike z modelom integracijske politike.

Dejstvo je, da migracijski tokovi spreminjajo narodno oziroma etnično sestavo prebivalstva posameznih držav, s tem pa tudi urbanih naselij. Preko analize uradnih statističnih podatkov za MOM sem prikazal, da je občina tako etnično raznolika skupnost kot tudi področje intenzivnih migracij v preteklosti in nadaljnjih tokov priseljevanja v sedanosti, vendar v manjši meri.

---

¹ Narodnostne skupnosti Albancev, Bošnjakov, Črnogorcev, Hrvatov, Makedoncev in Srbov.

Kot rečeno gre v primeru priseljencev v Sloveniji večinoma za pripadnike narodov bivše Jugoslavije, ki so po večini že postali državljani RS. To dejstvo moramo vsekakor upoštevati pri oblikovanju integracijske politike za MOM, pri čemer poudarek ne gre toliko integraciji, ampak upravljanju etnične raznolikosti in spoštovanju tistih človekovih pravic, ki so pomembne za ohranjanje njihovega maternega jezika, kulture in običajev ter s tem povezanimi ukrepi.

Seveda pa imamo tudi priseljence, ki so šele prišli v novo družbeno okolje, kjer so lahko prehodno, za določen čas ali celo nedoločen. Zadnji dve skupini posebej potrebujeta našo pozornost in pomoč oziroma določeno obliko integracije,² ki danes predstavlja enega bistvenih načinov vključevanja priseljencev v novo družbeno okolje.

Pojem integracije je v svojem bistvu zelo kompleksen in večplasten, zato mora biti temu primerno pripravljena tudi integracijska politika. Takšna politika mora vzpostavljati dvosmeren proces prilagajanja, kar pomeni, da se prilagaja tako večinska populacija manjšinski(-m) kot obratno. Osnova temu je medsebojno sodelovanje na vseh področjih, še najbolj pa pri vsebini integracijske politike, kar pomeni, da morajo pri njenem oblikovanju nujno sodelovati pripadniki priseljskih skupnosti.

1.1 OPREDELITEV RAZISKOVALNEGA PROBLEMA

Za začetek bi rad pojasnil, da izhajam iz Maribora. Že dalj časa me zanima področje upravljanja z etnično raznolikostjo, kar sem povezal tudi z Mestno občino Maribor. Preko opazovanja dejanske situacije v občini, pogovora z lokalnimi strokovnjaki z omenjenega področja ter v okviru študija varstva manjšin sem prišel do spoznanja, da se v MOM stikajo ljudje različnega etničnega porekla, občina pa zanje nima izoblikovane lastne integracijske politike. Menim, da jo potrebuje predvsem iz dveh razlogov, in sicer zaradi neurejenega statusa narodov nekdanje Jugoslavije, kar sem spoznal preko študija, ter zaradi prihodnjega nadaljevanja procesa priseljevanja v MOM. V ta namen je najprej potrebno izvesti celovito študijo o etnični raznolikosti v MOM, vključno s podatki o tem, katera so ključna področja, na katera se mora osredotočati integracijska politika.

---

² Integracija je multidimenzionalen in dvosmeren proces vključevanja priseljencev v novo družbeno okolje s poudarkom na ohranjanju etnične raznolikosti (bolj podrobna razlaga integracije sledi v poglavju 2.3.2).

1.2 CILJ, NAMEN IN PREDMET RAZISKAVE DIPLOMSKEGA DELA

Predmet mojega diplomskega dela je analiza koncepta upravljanja etnične raznolikosti, predvsem pa razlogov, zakaj se je potrebno upravljanju raznolikosti posvečati. Zanima me tudi etnična raznolikost v MOM ter s tem povezano upravljanje tovrstne raznolikosti oziroma načini njenega upravljanja na podlagi spoštovanja različnosti in konsenza med vsemi akterji družbe. Skozi takšno razumevanje sem raziskal koncept upravljanja raznolikosti. Namen mojega diplomskega dela je prenesti omenjeni koncept na lokalno raven, saj prav tam prihaja do dejanskih stikov med priseljenci in lokalnim prebivalstvom. Cilj naloge je podati priporočila za oblikovanje integracijske politike za MOM.

1.3 RAZISKOVALNO VPRAŠANJE IN DELOVNA VPRAŠANJA

Skozi delo me je vodilo naslednje raziskovalno vprašanje:

- Kako naj oblikujemo integracijsko politiko MOM, da bi ustrezno upravljala z etnično raznolikostjo občine?

Da bi poiskal ustrezen odgovor na raziskovalno vprašanje, sem si zastavil naslednja delovna vprašanja:

- Kakšni so vzroki za etnično/narodno raznolikost?
- Zakaj ohranjati etnično/narodno raznolikost?
- Kakšne načine ohranjanja etnične/narodne raznolikosti poznamo?
- Na kakšen način moramo razumeti integracijo?
- Kateri so ključni elementi politike integracije migrantov?
- Kakšen je teoretično-programski in pravni temelj za slovensko integracijsko politiko ter katere so njene dobre strani in pomanjkljivosti?
- Kakšni so bili tokovi priseljevanja v MOM glede na narodnost in čas priselitve?
- Ali je MOM etnično raznolika skupnost?
- Ali MOM potrebuje integracijsko politiko?

1.4 UPORABLJENE METODE

Za pridobivanje odgovorov na zastavljeno raziskovalno vprašanje in delovna vprašanja sem izbral naslednje metode:

- *zbiranje virov* s področja upravljanja raznolikosti, varstva manjšin, migracij, teorij integracije (migrantov) in integracijskih politik s ciljem razumevanja osnovnih pojmov;
- *analiza in interpretacija sekundarnih virov* (strokovna literatura, poročila, članki, slovarji, ...), s katero pridobimo največjo možno količino relevantnih podatkov o določenem področju, ki služijo kot priprava na raziskovanje in nadaljnje poglobljeno razumevanje področja;
- *analiza in interpretacija primarnih virov*, v mojem primeru predvsem slovenske zakonodaje. Skozi analizo sem poskušal raziskati in razumeti teoretično-programski ter pravni temelj za slovensko integracijsko politiko skozi obe resoluciji;³
- *analiza uradnih statistik*, in sicer analiza podatkov iz popisa prebivalstva iz leta 2002, Statističnega urada Republike Slovenije (SURS), s katero sem prikazal etnično raznolikost MOM in priseljevanje vanjo. Analiziral sem tudi priseljevanje v MOM skozi popise iz let 1961, 1971, 1981 in 1991, vendar rezultati analize zaradi različnih metodoloških pristopov pri zbiranju podatkov med seboj niso primerljivi (rezultati so vključeni le v priloženo);
- *opisna metoda*, ki sem jo uporabljal pri pojasnjevanju teorij upravljanja etnične raznolikosti, integracije in integracijske politike;
- *intervjuji*, ki so bili delno usmerjeni in polstrukturirani. Opravi sem jih po tem, ko sem se temeljito seznanil s področjem raziskovanja, in sicer z gospodom Marjanom Pungartnikom,⁴ ki je vrsto let deloval kot tajnik na Zvezi kulturnih društev Maribor in Zvezi kulturnih društev Slovenije, gospo Veroniko Haring, predsednico Kulturnega

---

³ Mišljeni sta Resolucija o imigracijski politiki RS (Ur. l. RS 61/1999) in Resolucija o migracijski politiki RS (Ur. l. RS 106/2002).

⁴ Na gospoda Pungartnika sem se obrnil na priporočilo mentorja izr. prof. dr. Mirana Komaca.

društva nemško govorečih žena Mostovi,⁵ in gospodom Radom Bakračevićem, predsednikom Srbskega kulturnega društva Maribor.⁶

1.5 STRUKTURA DIPLOMSKEGA DELA

Diplomsko delo je sestavljeno iz uvoda, šestih delov glavnega besedila in zaključka.

Uvodno poglavje je namenjeno opredelitvi raziskovalnega problema in pomenu diplomskega dela, predstavitvi cilja, namena in predmeta raziskave ter raziskovalnega vprašanja (in delovnih vprašanj), metodologije in omejitev diplomskega dela.

Sledi poglavje o (mednarodnih) *migracijah*, kjer pojem opredelim ter navedem različne družboslovne teorije migracij. Poglavje služi zgolj boljšemu razumevanju raziskovalnega področja, zato neposredno ne vpliva na priporočila za oblikovanje integracijske politike za MOM.

Nadaljujem s poglavjem o *etnični raznolikosti* kot posledici spreminjanja političnih meja in migracijskih tokov. Na koncu poglavja podam svoje razumevanje etnične raznolikosti. Del tega poglavja je tudi analiza uradnih statistik, in sicer dva podpoglavja o *priseljivanju v Mestno občino Maribor* in o *etnični raznolikosti Mestne občine Maribor*. Priseljivanje in etnična raznolikost v občini sta prikazana skozi podatke iz popisa iz leta 2002 o narodni pripadnosti, maternem jeziku in veroizpovedi; analiziral sem tudi priseljivanje v občino skozi popise iz leta 1961, 1971, 1981 in 1991, rezultate katerih pa med seboj brez nadaljnje poglobljene analize težko primerjamo in se zato nahajajo v prilogi. Namen obeh poglavij je

---

⁵ Go. Veroniko Haring sem izbral, ker sem skozi raziskovanje ugotovil, da je bila v večini primerov tista oseba, ki je v imenu kulturnih društev etničnih skupnosti Maribora na MOM pošiljala pozive za njihovo vključevanje v lokalno skupnost ipd. Skozi razgovor z njo sem izvedel, da so jo kulturna društva etničnih skupnosti Maribora izbrala kot svojo predstavnico v stiku z MOM. Sestavili so zahteve oz. priporočila MOM, kako reševati problematiko vključevanja teh skupnosti. Rezultat je bil sestanek predstavnikov omenjenih društev z nekdanjim županom MOM Borisom Sovičem, in sicer februarja 2006. Na srečanju je g. Sovič predlagal ustanovitev koordinacije med prisotnimi kulturnimi društvi in Mestno upravo MOM, a je pobuda zamrla, že z nastopom novega župana MOM, g. Franca Kanglerja, in sicer v začetku decembra 2006 (več podrobnosti v prilogi B).

⁶ Prošnjo za intervju sem poslal tudi ostalim društvom narodov bivše Jugoslavije, vendar je pripravljenost sodelovanja izkazal samo predsednik Srbskega kulturnega društva Maribor, in sicer gospod Bakračević.

skozi statistične podatke prikazati etnično raznolikost MOM oziroma delež prebivalcev MOM, ki se opredeljujejo po etnični pripadnosti drugače kot Slovenci.

V poglavju o *upravljanju z etnično raznolikostjo* je ključnega pomena iskanje odgovora na vprašanje, kako omogočiti enakopravno in pravično upravljanje raznolikosti. V sklopu tega se dotaknem tako odpravljanja etnične raznolikosti z vsemi posledicami kot tudi njenega ohranjanja s poudarkom na razlogih za tovrstno ravnanje. V poglavju se tudi dotaknem perspektive Sveta Evrope, Evropske unije in Organizacije Združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo (UNESCO) na področju upravljanja s kulturno raznolikostjo. Predstavim razvoj koncepta upravljanja s kulturno raznolikostjo in aktualnega stanja pri njegovem uveljavljanju pri vseh treh organizacijah.

Poglavje o *načinih ohranjanja etnične raznolikosti* predstavlja konceptualno podlago za upravljanje etnične raznolikosti v MOM oziroma oblikovanje integracijske politike za MOM. Poglavje pojasni pojem varstva manjšin, integracije v smislu vključevanja priseljencev v novo družbeno okolje, imigrantske politike v smislu urejanja odnosov med večinsko populacijo in priseljenci ter model integracije migrantov kot način upravljanja novo nastale etnične raznolikosti.⁷

Sledi poglavje o *slovenski integracijski politiki*, kjer se osredotočim na obe resoluciji⁸ in izvedem analizo dosedanje slovenske zakonodaje glede integracijske politike ter drugih dokumentov s tega področja. Tako predstavim načela in cilje integracijske politike RS skozi obe resoluciji in pravni okvir te politike, vključno z njenimi dobrimi stranmi in pomanjkljivostmi.

V predzadnjem poglavju diplomskega dela podajam odgovor na raziskovalno vprašanje diplomskega dela. V ta namen sem pripravil *simulacijo integracijske politike za Mestno občino Maribor*, torej politike, ki bi skrbela za integracijo migrantov ter ohranjanje posebne identitete in razvoja novodobnih etničnih/narodnih skupnosti v MOM.

V *zaključku* podajam sklepne misli diplomskega dela, pri čemer še enkrat poudarim pomembnost oblikovanja integracijske politike na ravni MOM ter jo umestim kot razvojno priložnost.

---

⁷ Upravljanju z obstoječo etnično raznolikostjo v MOM je posvečeno posebno poglavje, in sicer simulacija integracijske politike MOM, ki še dodatno upošteva potrebno reševanje položaja narodov bivše Jugoslavije.

⁸ Mišljeni sta Resolucija o imigracijski politiki RS (Ur. l. RS 61/1999) in Resolucija o migracijski politiki RS (Ur. l. RS 106/2002).

1.6 OMEJITVE DIPLOMSKEGA DELA

Tretje poglavje diplomskega dela, kjer prikazujem priseljevanje v MOM in etnično podobo občine, odpirata veliko možnosti za nadaljnje delo. V poglavju priseljevanja prikazujem samo priselitev iz države prvega prebivališča in prvo leto priselitve, v poglavju o etnični raznolikosti MOM pa le osnovne podatke po narodni pripadnosti, maternem jeziku in veroizpovedi. Raziskovanje na obeh področjih pomeni nastajanje celovite študije o etnični raznolikosti občine, ki zaenkrat še ne obstaja, in je po mojem mnenju potrebna, saj le celovita analiza etnične strukture prebivalstva MOM omogoča oblikovanje celovite integracijske politike občine.

2 MIGRACIJE

Migracije oziroma selitve so kompleksen globalen pojav, s katerim se srečujejo vse države po svetu. Države so tako lahko izvor migracij, prehodni cilji potovanja ali mesto priselitve, ponavadi celo vse troje hkrati (IOM 2005, 13).

Skozi stoletja se je kljub raznovrstnim oviram⁹ na milijone ljudi (pre)selilo v druge kraje (Özden in Schiff 2007, 1), saj človek pozitivno vrednoti gibanje, spreminjanje geografskega in družbenega okolja (Klinar 1974, 383) ter tako poskuša najti zase in svoje bližnje boljše kraje za življenje.

Pojem migracija se deli na izselitev oziroma emigracijo ter priselitev oziroma imigracijo; takšna gibanja pa so lahko notranja ali mednarodna (Komac in Medvešek 2006, 233). V primeru Slovenije, natančno v obdobju nekdanje Jugoslavije, je šlo v večji meri za notranje migracije, saj so migranti prihajali večinoma iz držav nekdanje Jugoslavije (Komac in Medvešek 2005a, 641).

Definicijo (mednarodnih) migracij lahko najdemo v Resoluciji o imigracijski politiki Republike Slovenije, in sicer:

(Mednarodne) migracije se pojavljajo večinoma v treh oblikah: kot regularne, svobodne migracije posameznikov, ki po lastni volji in v okviru obstoječih zakonov spremenijo državo svojega prebivališča; kot prisilne migracije, ko ljudje bežijo bodisi kot posamezniki v strahu pred preganjanjem ali množično zaradi strahu pred kolektivnimi kršitvami človekovih pravic ali humanitarnega prava ter drugimi okoliščinami, ki jih povzročajo različni konflikti in katastrofe; ter kot nezakonite migracije, ki zadevajo prepovedane prehode meja in nedovoljeno bivanje v tuji državi.¹⁰

Vzroki za selitve so različni, v novejših mednarodnih priporočilih za statistiko selitev, kot na primer priporočilo Združenih narodov, pa je ponavadi podana naslednja tipologija vzrokov selitev (Združeni narodi 1998, 33–34):

- izobraževanje oziroma usposabljanje (študij v državi, usposabljanje za delo);
- zaposlitev (začasna ali sezonska, v mednarodnih organizacijah);

---

⁹ Avtorja Özden in Schiff imata v mislih fizične, kulturne in ekonomske ovire.

¹⁰ 3. poglavje Resolucije o imigracijski politiki RS, *Ur. l. RS*, št. 40/1999.

- združitev oziroma formiranje družine (najbližji sorodniki priseljenca, ki že prebiva v državi; zakonec, otroci, partner);
- dovoljena naselitev v okviru kvot, ki jih dovolijo posamezne države;
- dovoljena naselitev na podlagi meddržavnih sporazumov;
- humanitarni razlogi (begunci, iskalci azila ali začasnega zatočišča).

Združeni narodi (1998) definirajo migranta¹¹ kot »vsako osebo, ki spremeni svojo običajno državo bivanja« in pri tem spremeni stalno ali začasno bivališče; tako med drugim turisti in osebe na poslovnem potovanju niso del statistik mednarodnih migracij. Različne države uporabljajo različna merila za opredelitev migrantov. Populacijo priseljencev se lahko preprosto enači s številom tujcev, in sicer glede na državo rojstva ali državljanstvo. Kriterij opredeljevanja priseljencev se pogosteje uporablja glede na državo rojstva, saj državljanstvo lahko spremeniš, kraja rojstva pa vsaj legalno ne (Parsons 2007, 20). Soočamo pa se z vedno večjo kompleksnostjo migracij, saj pridobivajo na dinamiki in pojavnih oblikah. Tako uradni statistični podatki vedno bolj pogosto ne prikazujejo dejanskega stanja, saj je v statistiko težko zajeti tako kratkoročne selitve kot vsakršno spremembo stanja,¹² kaj šele nelegalne migracije (Salt 2005, 11).

Na migracije je vplivala predvsem globalizacija, ki jo lahko v tem kontekstu razumemo kot proces, ki 'krajša' razdalje in zbližuje posameznike ter naredi svet (dozdevno) manjši (Tomlinson 1997, 170). Pomeni tudi ustvarjanje svetovne ekonomije, prepletanje množičnih finančnih tokov in neprestano uvajanje novih tehnologij, zlasti na področju informacij in komunikacij (Barker 2001, 113). Vpliv globalizacije pa ni bil enak, kar se izraža v naraščajočih razlikah v standardu življenja in človeški varnosti, ki sta na razpolago ljudem po svetu. Pomemben rezultat teh naraščajočih razlik je bilo povečanje obsega in dometa mednarodnih migracij. Po ocenah Oddelka Združenih narodov za prebivalstvo je bilo v letu

---

¹¹ CDMG oziroma Evropski odbor za migracije Sveta Evrope (2008) razume termin migrant glede na kontekst, zato se termin nanaša na izseljence oziroma emigrante, povratne migrante, priseljence oziroma imigrante, begunce, razseljene osebe, osebe z migracijskim ozadjem in/ali pripadnike etničnih manjšin, ki so nastale s priseljevanjem.

¹² Podatke se ponavadi pridobiva preko sistema dovoljenj za bivanje, registra prebivalstva, popisa prebivalstva in drugih raziskav (npr. raziskava trga dela), ti pa predstavljajo samo stanje v času zajemanja podatkov.

2005 okoli 200 milijonov mednarodnih migrantov;¹³ to je število, ki ustreza številu prebivalcev pete največje države na svetu, Brazilije. Omenjeno število je dva krat tolikšno, kot je bilo ocenjeno leta 1980. Migrante lahko danes najdemo v skoraj vseh delih sveta, pri čemer se nekateri selijo znotraj lastne regije, drugi pa potujejo iz enega konca sveta na drugega. Skoraj polovica migrantov so ženske, pri čemer jih vedno večji delež potuje samostojno (GCIM 2005, 1).

V današnjem času igrajo mednarodne migracije pomembno vlogo v nacionalnih, regionalnih in mednarodnih zadevah. Denar, ki ga zaslužijo migranti v tujini, pogosto nakazuje sorodnikom iz države preselitve. V velikem številu držav v razvoju takšna nakazila migrantov iz tujine predstavljajo celo bolj pomemben vir prihodkov kot uradna razvojna pomoč ali tuje neposredne investicije. Dandanes migranti tudi niso več zaposleni samo v poklicih, ki jih domačini ne želijo opravljati, ampak so vključeni tudi v dejavnosti z visoko dodano vrednostjo, kot so deficitarni poklici.¹⁴ V določenih državah so javne storitve in celotni sektorji gospodarstva izjemno odvisni od migrantov, saj bi bilo brez njih težko zagotoviti nemoteno delovanje teh sektorjev (prav tam, 5). Pri tem je tudi pomembna vloga migrantov za demografski razvoj prebivalstva v državah priselitve in njihov prispevek za razvoj multikulturnega okolja.

2.1 TEORIJE MIGRACIJ

Teoretična razglabljanja se osredotočajo na štiri temeljne vidike migracij, in sicer na (Massey 1998):

- strukturne dejavnike, ki vplivajo na izseljevanje iz matičnih držav;
- na strukturne sile, ki privlačijo priseljence v države prejemnice;

---

¹³ Gre samo za oceno, saj so obstoječe uradne statistike posameznih držav med seboj težko primerljive zaradi razlik v definicijah migrantov in posledično pri zajemanju podatkov, pomanjkljivih načinov zbiranja podatkov, razlik v stopnji razvitosti javnih uradov za vodenje uradnih statistik ter dostopnosti podatkov v posameznih državah in regijah.

¹⁴ Po podatkih Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje se med deficitarnimi poklici v Sloveniji že več let pojavljajo poklici v gostinstvu, gradbeništvu (kamor spadajo poleg klasičnih gradbincev tudi monterji različnih profilov, mizarji), kovinarstvu, špediciji, živilski industriji (sem spadajo predvsem mesarji), poleg tega pa še poklici višjih zahtevnosti v medicini, računalništvu in strojništvu.

- na motivacije, cilje in pričakovanja ljudi, ki se na te strukturne sile odzivajo in s tem tvorijo populacijo migrantov; ter
- na socialne in ekonomske strukture, ki se vzpostavljajo kot vezni členi med območji izseljevanja in priseljevanja.

Na osnovi teh raziskovalnih področij se je izoblikovalo več teorij migracij. Massey (1998) tako navaja naslednje teorije:

- *Teorija dejavnikov potiska in privlačnosti (push-pull teorija)*, pri čemer gre za model, ki na izvornem območju migracij vključuje različne vrste 'odbijanja', na ciljnim območju pa 'privlačevanja', kar vodi v preseljevanje.¹⁵ Pristop poudarja pomembnost individualnih odločitev za migracije, ki naj bi bile storjene na podlagi primerjave relativnih stroškov in koristi med izvornim okoljem in potencialnim ciljem migracij.
- *Neoklasična teorija ekonomskega ravnovesja* tudi temelji na sistemu migracij od manj ugodnega proti bolj ugodnemu območju za priselitev. Vzroke za migracije išče v geografskih razlikah v ponudbi in povpraševanju na trgu delovne sile. Osredotoča se na razlike med dohodki in zaposlitvenimi pogoji med državami ter na stroške migracij. Razlike v dohodkih povzročijo, da se delavci iz držav z nižjimi plačami preselijo v tiste z večjimi s ciljem maksimiranja dohodka.
- *Sistemska teorija migracij* obravnava migracije v okviru sistema, ki vključuje omrežje izvornih in ciljnih območij. Migracijski sistem običajno vsebuje osrednjo sprejemno regijo (država ali skupina držav) in skupino izvornih držav, povezuje med njima pa je obsežen tok migrantov. Seveda obstaja več različnih vrst povezav¹⁶ med državami v sistemu, ki so pogosto obstajale še pred vzpostavitvijo selitvenih tokov. Posamezna država lahko spada v enega ali več migracijskih sistemov, lastnost posameznega sistema pa je, da v njem poteka relativno intenzivna izmenjava dobrin, kapitala in ljudi med določenimi državami in manj intenzivna izmenjava med drugimi. Pomemben sestavni del migracijskih sistemov so tudi migracijske politike oziroma imigrantske politike.¹⁷

---

¹⁵ Med dejavnike potiska sodijo na primer: nizek življenjski standard, pomanjkanje ekonomskih možnosti, demografska rast in politično zatiranje; med dejavnike privlačnosti pa na primer: visok življenjski standard, dobre ekonomske možnosti, potrebe po delovni sili in politične svoboščine.

¹⁶ Na primer ekonomske, kulturne, politične in zgodovinske povezave.

¹⁷ Glej poglavje 5.2.1.

- *Teorija migracijskih omrežij*; migracijska omrežja so neformalna socialna omrežja. Migracije se vzdržujejo na podlagi obstoječih informacij in tako imenovanega kulturnega in socialnega kapitala.¹⁸ Oseba, ki je vpeta v migrantske socialne mreže, lahko poznanstva in povezave spremeni v vire, s katerimi si olajša iskanje zaposlitve in/ali bivanje v tujini. Vsaka nova migracija ustvarja nove oblike socialnega kapitala v migrantski skupnosti.
- *Teorija kumulativne vzročnosti* poudarja pomen socioekonomskih dejavnikov potiska za migracije. Vzročnost je kumulativna v tem, da vsako migracijsko dejanje spremeni družbeni kontekst, ki za seboj prinese nove odločitve za selitve. S časom postanejo selitve bolj verjetne. Znotraj tega pristopa so prepoznali osem socioekonomskih dejavnikov potiska: razporeditev dohodkov, razporeditev zemljišč, organizacija kmetijske proizvodnje, migracijska kultura, regionalna razdelitev človeškega kapitala, socialni pomen dela, struktura proizvodnje in razširjenost socialnih mrež.
- *Teorija svetovnega sistema* zagovarja tezo, da so migracije posledica procesov širjenja kapitalistične ekonomije v območja svetovne periferije¹⁹ z željo po profitu, kar je v teh delih sveta vodilo v izkoriščanje njihovih virov. S tem se je razvil vse bolj medsebojno odvisen ekonomski sistem, migracije pa so del tega sistema. Socialna struktura in družbeni ustroj populacij periferije se zaradi uvajanja kapitalizma preoblikuje, nova življenjska tveganja pa silijo ljudi k preseljevanju.
- *Teorija dvojnega trga delovne sile* se osredotoča na dejavnike, ki privlačijo migrante v ciljne države, mednarodne migracije pa se obravnava s stališča ekonomsko razvitejših držav. Pristop upošteva razmere na trgih dela v ciljnih državah migracij, kjer so potrebe po tuji delovni sili največje, bodisi v urbanih bodisi v ruralnih okoljih. Ponavadi govorimo o pomanjkanju nizkokvalificirane delovne sile, ki je cenena in prilagodljiva. Tako delodajalci zapolnjujejo te potrebe z migrantskimi delavci.

Pričujoča klasifikacija družboslovnih teorij migracij je sicer izčrpna, vendar ne omenja *teorije transnacionalnega socialnega prostora*, ki migrante razume kot sestavni del dveh ali več med seboj prepletenih svetov. Transnacionalne migracije so tako proces, s katerim

---

¹⁸ Pod kulturnim kapitalom lahko na primer razumemo poznavanje drugih držav in prilagodljivost novemu okolju; pod socialni kapital pa odnosi med posamezniki (prijateljske in skupnostne vezi, vzajemna pomoč, družinska in gospodinjstva struktura).

¹⁹ Periferija: bivše kolonije in/ali države v razvoju.

migranti ustvarjajo in ohranjajo mnogovrstne socialne odnose, ki povezujejo njihove izvirne družbe in družbe, v katere so se priselili. Po tem pristopu naj bi migranti pogosto delovali v večih državah oziroma skupnostih in se z njimi identificirali. Transnacionalne skupnosti in transnacionalni družbeni prostori obenem ponujajo možnosti za oblikovanje strategij lažjega preživetja v novih družbah (Schmitter Heisler 2000).

3 ETNIČNA RAZNOLIKOST

Raznolikost – različnost, drugačnost, neponovljivost, individualnost – je imanentna lastnost človeške vrste. Definicija raznolikosti skuša zaobjeti vse načine, po katerih se ljudje medsebojno razlikujemo. To je množica individualnih razlik, zaradi katerih smo vsi ljudje edinstveni in drugačni drug od drugega. Temelji na ideji, da vsako človeško bitje, edinstveno in neponovljivo, prispeva k raznolikosti družbe. Pomeni razlike med posamezniki, pri čemer se ljudje razlikujemo na nešteto načinov, vidnih in manj vidnih. Razlikujemo se po spolu, rasi, starosti, spolnih nagnjenjih, zunanjem videzu, telesnih in umskih sposobnostih, etnični pripadnosti, kulturi, jeziku, veroizpovedi, socialnem izvoru, družbenem razredu itn. Te razlike nastopajo vselej in povsod, vendar niso vedno tudi upoštevane kot pomembne (Greif 2009, 7), zato pogosto govorimo o potrebi zagotavljanja enakega obravnavanja vsakogar in o ustvarjanju pogojev uresničevanja načela enakega obravnavanja.²⁰

Etnično raznolikost lahko razumemo kot posledico spreminjanja političnih meja in migracijskih tokov. Predstavlja določen aspekt družbene kompleksnosti, ki jo najdemo v večini današnjih držav (Komac, Medvešek in Roter 2007).

Zadnje spreminjanje državnih meja na območju Slovenije, in sicer ob razpadu Jugoslavije leta 1991, je pustilo veliko število pripadnikov neslovenskih etničnih skupin (Komac 2002).

Drugi vzrok za etnično raznolikost so migracije²¹ oziroma selitve, ki so kompleksen globalen pojav, s katerim se srečujejo vse države po svetu. Države so tako lahko izvor migracij, prehodni cilji potovanja ali mesto priselitve, ponavadi celo vse troje hkrati (IOM 2005, 13).

Fearon (2003) razume etnično raznolikost kot pestrost etničnih skupin oziroma pluralnost določene družbe oziroma države. Pri samem prepoznavanju in priznavanju etnične raznolikosti oziroma prisotnosti etničnih skupin je dobro pripomniti, da je 'pravi seznam' etničnih skupin v določeni državi tudi odvisen od tega, katere etnične skupine prebivalci določene države prepoznajo kot družbeno pomembne oziroma jim tak status priznajo (Fearon 2003, 6–7).

---

²⁰ Glej Zakon o uresničevanju načela enakega obravnavanja (Ur. l. RS 93/2007 – uradno prečiščeno besedilo).

²¹ Glej poglavje 2.

V povezavi s pojmom etnična raznolikost lahko izpostavimo še vsebinsko povezan pojem kulturna raznolikost. Kot osnovo bomo vzeli Splošno deklaracijo UNESCO o kulturni raznolikosti iz leta 2001. Deklaracija v svojem bistvu poskuša doseči dvoje, in sicer, »da zagotavlja spoštovanje kulture s strani vseh narodov znotraj demokratičnega okvira ter da prispeva k ugodnemu vzdušju za vsesplošno ustvarjalnost, pri čemer je kultura obravnavana kot faktor razvoja« (SNKU 2007). V deklaraciji se kultura ne pojmuje samo kot literatura in umetnost, ampak tudi kot skupek različnih življenjskih slogov, vrednotnih sistemov, tradicij in prepričanj ter načinov medsebojnega shajanja med ljudmi (Stenou 2007, 75). Deklaracija glede kulturne raznolikosti v svoji preambuli navaja naslednje:

/S/poštovanje kulturne raznolikosti, tolerance, dialoga in sodelovanja v vzdušju medsebojnega zaupanja in razumevanja je najboljšo zagotovilo za mednarodni mir in varnost. Prizadevati si moramo k večji solidarnosti na osnovi priznavanja kulturne raznolikosti, zavedanja enotnosti človeške vrste in spodbujanja medkulturnih izmenjav.

Iz napisanega bi podal svoje razumevanje etnične raznolikosti kot mozaik določene družbe, ki ga združujejo različna kulturna, družbena in zgodovinska ozadja ter življenjski slogi, pogledi, vrednote in verovanja raznolikih družbenih skupin. V kolikor je družba odprta do tovrstne raznolikosti, lahko izkorišča notranje razlike v svojo korist in razvoj ter deluje v prid vsakega posameznika.

3.1 PRISELJEVANJE V MESTNO OBČINO MARIBOR

Večja mesta so od nekdaj prestavljala področja priseljevanja prebivalstva iz njihove bližnje in daljne okolice. Glede na to, da se je to dogajalo drugje po svetu, bi bilo silno nenavadno, če bi procesi priseljevanja obšli MOM. Predmet mojega zanimanja so imigracijski tokovi v MOM z etničnim predznakom ter obdobja največjega priseljevanja. S tem sem želel ugotoviti, kdaj je bilo priseljevanje v MOM najbolj intenzivno in kateri narodi so se večinoma priseljevali. Dosedanje raziskave so za RS pokazale, da so njeni priseljenci večinoma iz držav bivše Jugoslavije, ki so se v Slovenijo priselili z redkimi izjemami v desetletjih po drugi svetovni vojni (Komac 2007). Njihov delež izmed vseh priseljencev je kar 90 odstotkov, od tega se jih je več kot 80 odstotkov priselilo pred osamosvojitvijo Slovenije leta 1991 (Mlekuž 2005, 15).

Obdobje po vojni lahko razdelimo v štiri migracijske cikle priseljevanja v Slovenijo (Gosar 2005, 24–25), in sicer:

- »1945 – 1953: v povojni Jugoslaviji je bila potrebna delovna sila, zato je prihajalo do izmenjav slednje po republikah. Po določenih ocenah je bilo okoli 65.000 Slovencev na delu po drugih republikah, v Sloveniji pa okoli 45.000 delavcev iz vseh koncev Jugoslavije;
- 1954 – 1981: ustaljena rast priseljevanja v Slovenijo zaradi ekonomskih priložnosti, predvsem zaposlovanja v industriji. V 60-ih se je letno priselilo v povprečju 5.600 ljudi, v 70-ih pa že več kot 8.500 letno, in sicer največ iz Bosne in Hercegovine. Tako je bilo leta 1981 v Sloveniji že 158.000 priseljencev, kar je v primerjavi z 60-imi leti 83 odstotno povišanje;
- 1982 – 1991: upočasnjevanje priseljevanja in vračanja v rodne kraje. V tem obdobju se je priselilo samo 34.000 ljudi, Hrvati, Srbi in bosanski muslimani pa so se začeli vračati v države rojstva. Edino Albanci so povečali svoj delež v populaciji Slovenije;
- 1992 – 2002: končanje ekonomskih migracij in pričetek prisilnih migracij. V tem obdobju je v Slovenijo prišlo okoli 30.000 beguncev, ki pa so se večinoma vrnil v rojstne kraje, okoli 40 odstotkov pa jih je ostalo v Sloveniji.«

MOM meri 147 km² in obsega 33 naselij (območja mesta Maribor in naselja), pri popisu leta 2002 pa je v MOM živelo 110.668 prebivalcev. Prebivalstveni razvoj v Mariboru je v drugi polovici 20. stoletja sledil glavnim razvojnim tendencam v drugih večjih slovenskih mestih, vendar je imel tudi specifične značilnosti in je v nekaterih elementih celo najbolj izstopal. V obdobju intenzivnega gospodarskega razvoja v 60. in 70. letih je na prebivalstveni razvoj in rast mest v Sloveniji močno vplivala predvsem velika selitvena mobilnost prebivalstva. Prevladujoča smer selitev je bila usmerjena iz vasi v mesta, kar je vplivalo na deagrarizacijo podeželja na eni in naglo večanje mest na drugi strani. K temu je dodatno prispevalo priseljevanje prebivalstva iz drugih republik bivše Jugoslavije, ki je bilo tudi usmerjeno v največja industrijska zaposlitvena središča, torej je šlo v večji meri za ekonomske migracije. Tako so v obdobju med letoma 1961 in 1981 beležila rast vsa velika mesta v Sloveniji; npr. Ljubljana za 54 odstotkov, Celje za 45 odstotkov, Kranj za 56 odstotkov in Koper za 115 odstotkov. Maribor je sicer izstopal v tem obdobju, saj je bila rast prebivalstva najnižja, in sicer le 29 odstotkov (Horvat 2006, 42).

3.2.1 Priseljeni v Mestno občino Maribor po državi prvega prebivališča

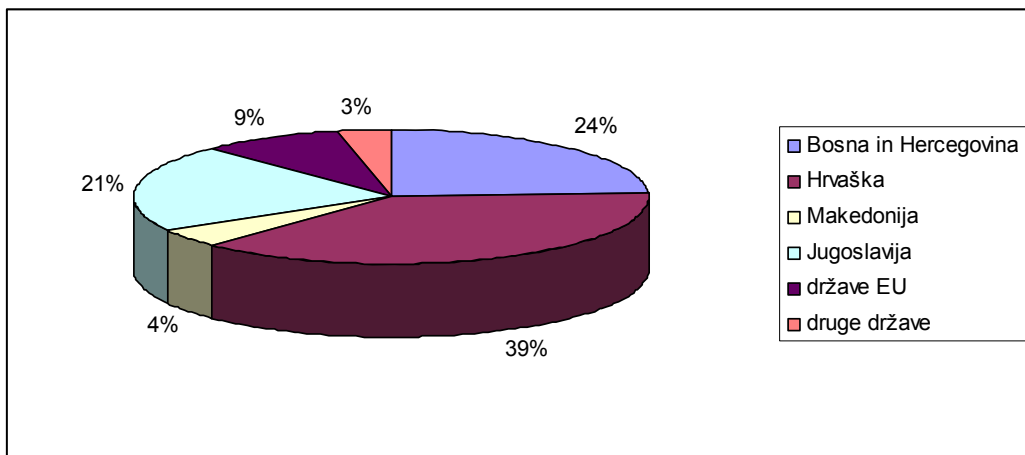
Preglednica 3.1: Priseljeni po državi prvega prebivališča, Mestna občina Maribor, Popis 2002

Skupaj	Država prvega prebivališča					
	Bosna in Hercegovina	Hrvaška	Makedonija	Jugoslavija	države EU	druge države
11.971	2.897	4.565	510	2.547	1.067	385

Vir: Statistični urad Republike Slovenije (2002).

Iz preglednice 3.1 in grafa 3.1 je razvidno, da največji delež priseljencev v MOM (glede na državo prve priselitve) prihaja iz držav bivše Socialistične republike Jugoslavije. Največji delež prihaja iz Hrvaške, sledita še Bosna in Hercegovina in takratna Jugoslavija (sedaj ločene države, in sicer Republika Srbija, Črna gora in Kosovo). Med zadnjimi so druge države EU, Makedonija in ostale države.

Graf 3.1: Priseljeni v Mestno občino Maribor po državi prvega prebivališča

Vir: Statistični urad Republike Slovenije (2002).

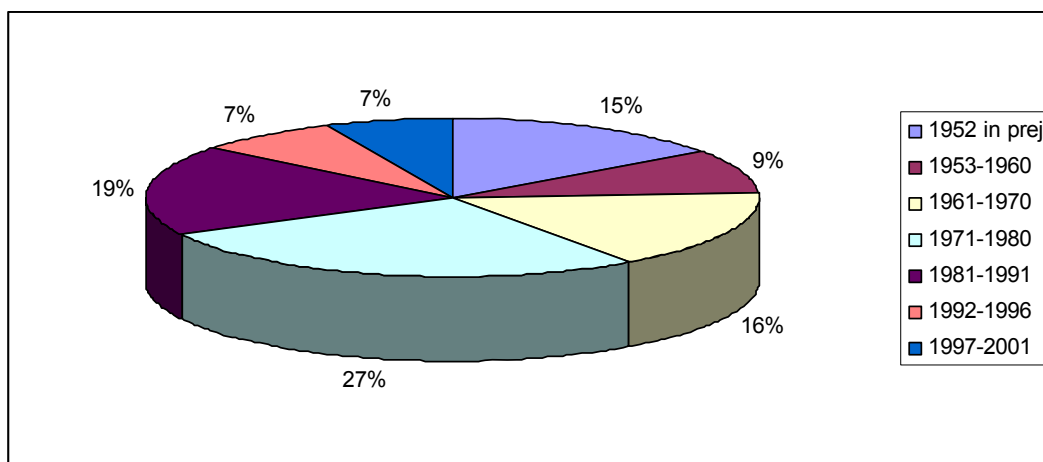
3.2.2 Priseljeni v Mestno občino Maribor po letu prve priselitve

Preglednica 3.2: Priseljeni po letu prve priselitve, Mestna občina Maribor, Popis 2002

Skupaj	Leto prve priselitve v Slovenijo						
	1952 in prej	1953-1960	1961-1970	1971-1980	1981-1991	1992-1996	1997-2001
11.971	1.812	1.066	1.934	3.228	2.236	889	806

Vir: Statistični urad Republike Slovenije (2002).

Graf 3.2: Priseljeni v Mestno občino Maribor po letu prve priselitve

Vir: Statistični urad Republike Slovenije (2002).

Graf 3.2 nam prikazuje, da je največ priseljencev MOM pridobila ravno v obdobju od 1971 do 1980, kar velja tudi za podatke na nacionalni ravni. Gre za obdobje večjih ekonomskih migracij, ko so državljani takratne Jugoslavije v Slovenijo prihajali po boljši zaslužek (Dolenc 2005, 68–74). Iz grafa lahko tudi razberemo, da se tokovi priseljevanja do določene mere ohranjajo tudi v 'današnjem' času (obdobje 1997-2001).

3.2.3 Sklep

Statistični podatki nam jasno pokažejo, da je MOM največ priseljencev pridobila v obdobju od 1971 do 1980, in sicer največ iz držav nekdanje Jugoslavije. Po statističnih podatkih se trendi priseljevanja ohranjajo tudi danes, torej je povsem logično, da mora MOM pozornost

usmerjati tako na 'stare' kot na 'nove' priseljence in temu primerno oblikovati integracijsko politiko.

3.3 ETNIČNA RAZNOLIKOST MESTNE OBČINE MARIBOR

Namen poglavja je skozi statistične podatke prikazati etnično raznolikost MOM oziroma delež prebivalcev MOM, ki se opredeljujejo po etnični pripadnosti drugače kot Slovenci. Tako raziščem, ali je MOM narodno/etnično pestra/raznolika občina ali ne. Za pripravo odgovora na to vprašanje sem uporabil podatke popisa prebivalstva leta 2002. Prebivalstvo MOM sem prikazal po narodni, jezikovni in verski pripadnosti.

3.3.1 Narodna pripadnost

Narodna pripadnost je pripadnost narodu ali narodnosti. Vsakdo se je sam odločil,²² ali se bo narodno opredelil ali ne bo želel odgovoriti (subjektivni pristop). Prebivalstvo je bilo tako razvrščeno v dve skupini, in sicer narodno opredeljeni in narodno neopredeljeni.

Prebivalci Slovenije, ki se niso narodno opredelili, so bili ob popisu leta 2002 razvrščeni na Jugoslovane, Bošnjake (v podatkih preteklih popisov so bili prikazani kot regionalno opredeljeni), regionalno opredeljene (npr. Istrijan, Prekmurec, Dalmatinec) in druge (osebe, ki so izjavile, da so narodno neopredeljene).

Pri obdelavi podatkov o narodni pripadnosti se je uporabljala ista klasifikacija, ki se je od popisa do popisa dopolnjevala z novimi odgovori o narodni pripadnosti. Upoštevati je treba predvsem metodološke razlike pri opredeljevanju Muslimanov, Jugoslovanov, Bošnjakov in oseb, ki so se opredeljevale po regionalni pripadnosti.

V klasifikacijo narodno opredeljenih prebivalcev se je vključil odgovor Bošnjak, ki je bil v Ustavo Federacije BiH vpeljan leta 1994.²³ Med narodno opredeljenimi se še vedno prikazuje tudi Muslimane, ki so se tako opredelili v smislu etnične in ne verske pripadnosti.

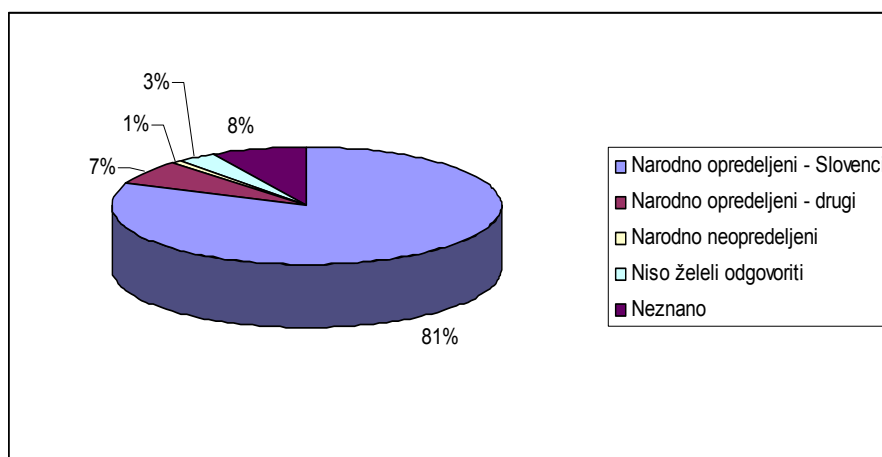
---

²² Po načelih ustave o enakopravnosti narodov in narodnosti ima vsaka oseba pravico, da svobodno izrazi pripadnost narodu ali narodni skupnosti (61. člen Ustave RS).

²³ V Preambuli Ustave BiH so kot konstitutivni narodi BiH navedeni Bošnjaki, Hrvati in Srbi.

Zaradi spremenjene metodologije zajemanja podatkov ni mogoče izvesti natančne primerjave med popisnimi podatki leta 1991 in leta 2002 (Statistični urad Republike Slovenije 2002).

Graf 3.3: Prebivalci Mestne občine Maribor glede na kategorije: narodno opredeljeni, narodno neopredeljeni, niso želeli odgovoriti in neznano

Vir: Statistični urad Republike Slovenije (2002).

Kot prikazuje graf 3.3 in preglednica 3.3 (v nadaljevanju), se je ob popisu prebivalstva leta 2002 po narodni pripadnosti opredelilo 97.184 prebivalcev MOM, kar znaša 87,8 odstotka vseh prebivalcev MOM. Narodno neopredeljenih je 0,96 odstotka (1.068 oseb)²⁴ prebivalcev MOM, tistih, ki niso želeli odgovoriti, je bilo 3,16 odstotka (3.492 oseb), za 8,06 odstotka (8.924 oseb) prebivalcev MOM pa je podatek o narodni pripadnosti ostal neznan.

Za pripadnost večinskemu narodu se je opredelilo 81 odstotkov (89.650 oseb) vseh prebivalcev MOM. Če izračunamo odstotek tistih, ki so se opredelili, da pripadajo drugim narodnim skupnostim, dobimo 6,82 odstotka oziroma 7.534 prebivalcev MOM. Iz preglednice 3.3 je med drugim razvidno, da je med narodno opredeljenim prebivalstvom največ tistih, ki so se opredelili kot Hrvati (2.534 oseb oziroma 2,28 odstotka vseh prebivalcev MOM), sledijo Srbi (2.049 oseb oziroma 1,85 odstotka), Romi (613 oseb oziroma 0,55 odstotka) in Bošnjaki (591 oseb oziroma 0,53 odstotka prebivalcev MOM).

---

²⁴ V kategorijo narodno neopredeljeni so všteti vsi tisti, ki so se opredelili kot Jugoslovani in Bošnjaki, regionalno opredeljeni ali drugače opredeljeni.

Preglednica 3.3: Prebivalstvo po narodni pripadnosti, Mestna občina Maribor, Popis 2002

		Število	%
Narodno opredeljeni	skupaj	97.184	87,8
	Slovinci	89.650	81,0
	Italijani	15	0,01
	Madžari	70	0,06
	Romi	613	0,55
	Albanci	548	0,49
	Avstrijci	26	0,02
	Bošnjaki	591	0,53
	Črnogorci	186	0,17
	Hrvati	2.534	2,28
	Makedonci	258	0,23
	Muslimani	320	0,29
	Nemci	59	0,05
	Srbi	2.049	1,85
drugi	265	0,24	
Narodno neopredeljeni	skupaj	1.068	0,96
	opredelili so se kot Jugoslovani	36	0,03
	opredelili so se kot Bosanci	288	0,26
	regionalno opredeljeni	9	0,01
	drugi	735	0,66
Niso želeli odgovoriti		3.492	3,16
Neznano		8.924	8,06
Skupaj		110.668	100 ²⁵

Vir: Statistični urad Republike Slovenije (2002).

---

²⁵ Zaradi izračuna deležev in zaokroževanja je vsota odstotkov malo več kot 100.

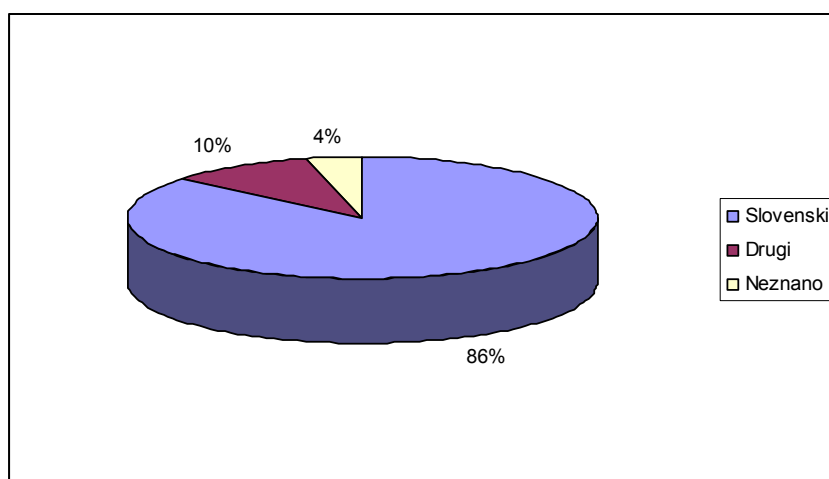
3.3.2 Materni jezik

Materni jezik je jezik, ki se ga je oseba naučila v zgodnjem otroštvu v krogu družine oziroma drugem primarnem okolju, ko je otrok živel pri sorodnikih, v domovih ipd. Če se je oseba v zgodnjem otroštvu naučila več jezikov, je to jezik, za katerega oseba meni, da je njen materni jezik (Statistični urad Republike Slovenije 2002).

Z nastankom samostojnih držav na ozemlju nekdanje Jugoslavije so se spremenila tudi imena jezikov. Tako je na Hrvaškem v rabi hrvaški jezik, v Zvezni republiki Jugoslaviji srbski jezik, v Bosni in Hercegovini bosanski, hrvaški in srbski jezik. V Črni gori je uradni jezik srbščina ijekavskega tipa, čeprav se v praksi uporablja tudi ime črnogorski jezik (prav tam).

Kadar govorimo o narodni pestrosti, je ponavadi podatek o maternem jeziku pomembnejši od tistega o narodni pripadnosti, saj se materni jezik praviloma ne spreminja. Še toliko bolj pomemben je podatek o maternem jeziku zato, ker je odgovor nanj obvezen, odgovor na vprašanje o narodni pripadnosti pa ne (Komac, Medvešek in Roter 2007, 55). Podatek o maternem jeziku se lahko pokaže tudi kot nezanesljiv, če niso upoštevana metodološka navodila; v takih primerih je šlo pogosto za opredeljevanje po etnični pripadnosti matere ali celo za navajanje jezika matere (Dolenc 2003).

Graf 3.4: Opredelitev prebivalcev Mestne občine Maribor po maternem jeziku

Vir: Statistični urad Republike Slovenije (2002).

Graf 3.4 prikazuje opredelitev prebivalcev MOM po maternem jeziku glede na podatke popisa prebivalstva iz leta 2002. Iz pričujočega grafa je razvidno, da je slovenščina materni

jezik 86 odstotkom prebivalcev MOM (95.322 oseb). Delež tistih, ki jim slovenščina ni materni jezik, znaša 10 odstotkov (10.939 oseb) vseh prebivalcev MOM.

Preglednica 3.4: Prebivalstvo po maternem jeziku, Mestna občina Maribor, Popis 2002

		Število	%
Materni jezik	slovenski	95.322	86,1
	italijanski	49	0,04
	madžarski	115	0,1
	romski	507	0,46
	albanski	918	0,83
	bosanski	980	0,89
	hrvaški	4.069	3,68
	makedonski	317	0,29
	nemški	234	0,21
	srbski	1.987	1,8
	srbohrvaški ²⁶	1.385	1,25
drugi	378	0,34	
Neznano		4.407	3,98
Skupaj		110.668	100 ²⁷

Vir: Statistični urad Republike Slovenije (2002).

Iz preglednice 3.4 je razvidno, da je med tistimi, ki so za materni jezik izbrali drugega kot slovenščino, največ tistih, ki so izbrali hrvaščino (4.069 oseb oziroma 3,68 odstotka vseh prebivalcev MOM), sledi srbski jezik (1.978 oseb oziroma 1,8 odstotka), srbohrvaški (1385 oseb oziroma 1,25 odstotka), bosanski (980 oseb oziroma 0,89 odstotka) in albanski (918 oseb oziroma 0,83 odstotka).

Če primerjamo podatke o narodni pripadnosti in podatke o maternem jeziku, ugotovimo, da je pri opredelitvah za določen materni jezika praviloma²⁸ več oseb kot pri opredelitvi za

²⁶ Izraz 'srbohrvaščina' se uporablja kot skupno ime za hrvaški, hrvaško-srbski, srbski, srbsko-hrvaški jezik. V podatkih popisa 2002 so v to skupino vključeni še črnogorski in bosanski (bosanski in bošnjaški) jezik. Razlog za to združevanje so pogoste spremembe v klasifikacijah južnoslovanskih jezikov.

²⁷ Zaradi izračuna deležev in zaokroževanja je vsota odstotkov malo več kot 100.

pripadnika določene narodnosti (Komac, Medvešek in Roter 2007, 56). Najbolj opazna razlika je sicer pri hrvaškem narodu (2.534) in hrvaškem jeziku (4.069), vendar so velike spremembe prav pri italijanskem in nemškem jeziku, kjer so vrednosti od 3 do 4-krat večje kot pri narodni pripadnosti. Morebiti je vzrok razlik prav odsotnost nujnosti izbire maternega jezika, vendar lahko odgovore prinese le poglobljeno raziskovanje.

3.3.3 Veroizpoved

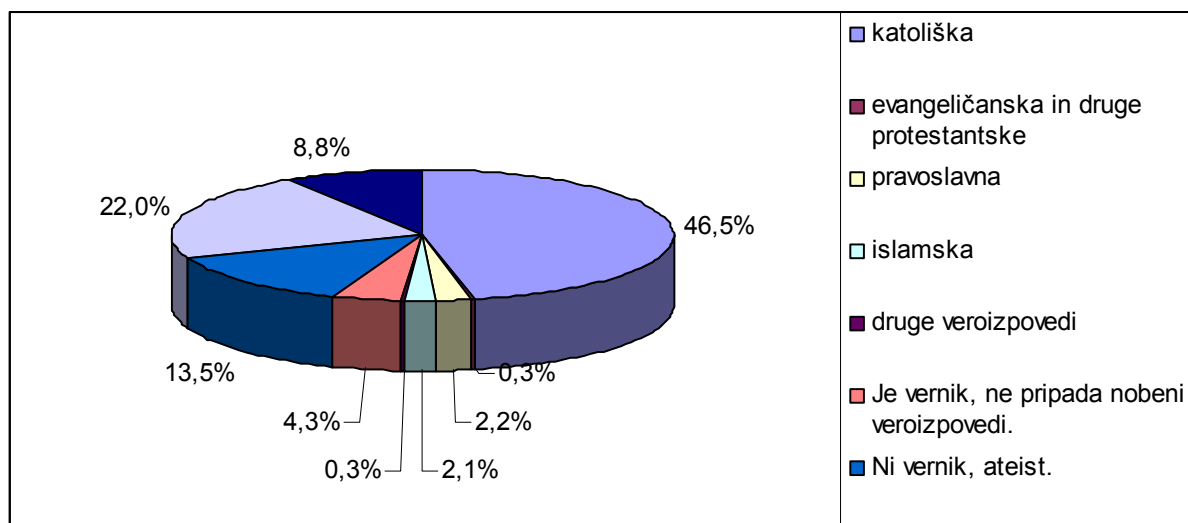
Za opredelitev o veroizpovedi je bil pomemben le odnos do vere, in ne, ali je oseba uradno registrirana kot pripadnik verske skupnosti, prav tako ni bilo pomembno njeno versko prepričanje. Odgovori, zbrani s popisom 2002, so združeni v 14 skupin. V primerjavi z letom 1991 so posebej prikazane osebe, ki so se po veroizpovedi opredelile za evangeličane, druge krščanske veroizpovedi in agnostike (Statistični urad Republike Slovenije 2002).

---

²⁸ Razen če primerjamo kategoriji romski jezik (507 oseb) in Romi (613 oseb) ter srbski jezik (1.987 oseb) in Srbi (2049 oseb), kjer je pod kategorijo materni jezik manj oseb. V zadnjem primeru bi bilo število opredelitev za srbski jezik mogoče večje, če srbohrvaščine ne bi bilo med maternimi jeziki, za katero se je opredelil pomemben del prebivalcev MOM, in sicer 1.385 oseb. Glede na to, da srbohrvaščina v sebi 'nosi' več jezikov (opomba 55), to mogoče vpliva tudi na ostale opredelitve pri povezanih maternih jezikih.

Graf 3.5: Prebivalci Mestne občine Maribor glede na veroizpoved

Vir: Statistični urad Republike Slovenije (2002).

Odgovor na vprašanje o veroizpovedi je bil prav tako neobvezen kot vprašanje o narodni pripadnosti. Tako velik del anketirancev ni želelo podati odgovora, in sicer 21,9 odstotka (24.305 oseb) vseh prebivalcev MOM, za nadaljnjih 8,76 odstotka (9.699 oseb) prebivalcev MOM pa je odgovor ostal neznan. Največji delež prebivalcev MOM predstavljajo katoliki, in sicer 46,5 odstotka (51.493 oseb) vseh prebivalcev MOM in 90,4 odstotka vseh opredeljenih po veroizpovedi. Sledijo pripadniki pravoslavne (2,19 odstotka vseh prebivalcev MOM in 4,2 odstotka vseh opredeljenih po veroizpovedi) in islamske veroizpovedi (2,11 odstotka vseh prebivalcev MOM in 4,1 odstotka vseh opredeljenih po veroizpovedi).

Povezovanje veroizpovedi z narodno pripadnostjo je v določeni meri mogoče, če stereotipno sklepamo, da je muslimanska veroizpoved povezana z Bošnjaki in pravoslavna s Srbi. Še vedno gre za domnevo, zato je takšno sklepanje sporno. Še več, veroizpoved je transnacionalna kategorija, kar pomeni, da določene veroizpovedi ni mogoče pripisati samo eni narodni skupnosti (Komac, Medvešek in Roter 2007, 64–65).

Preglednica 3.5: Prebivalstvo po veroizpovedi, Mestna občina Maribor, Popis 2002

		Število	%
Veroizpoved	skupaj	56.951	51,5
	katoliška	51.493	46,5
	evangeličanska in druge protestantske	364	0,33
	pravoslavna	2.420	2,19
	islamska	2.337	2,11
	druge veroizpovedi	337	0,3
	Je vernik, ne pripada nobeni veroizpovedi.	4.799	4,34
Ni vernik, ateist.	14.914	13,5	
Ni želel odgovoriti.	24.305	21,9	
Neznano	9.699	8,76	
Skupaj	110.668	100 ²⁹	

Vir: Statistični urad Republike Slovenije (2002).

3.3.4 Sklep

Glede na uradno statistiko lahko trdimo, da je MOM etnično raznoliko urbano naselje, z okoli 10 odstotkov tistih, ki se opredeljujejo po etnični pripadnosti drugače kot Slovenci, čeprav gospod Pungartnik (2008) meni, da je ta odstotek v realnosti najverjetneje še večji. Prevladujejo predvsem narodi bivše Jugoslavije, in sicer Hrvati, Srbi in Bošnjaki, čeprav je sorazmerno veliko tudi število Romov. Prebivalci MOM torej živijo v večetničnem, večjezičnem in večkulturnem okolju, kar pa v uradnih dokumentih MOM ni moč zaslediti. MOM bi vsekakor morala upravljati s tovrstno etnično raznolikostjo v okviru obstoječe zakonodaje za področje politike integracije migrantov ali povsem na lastno pest kot samoupravna lokalna skupnost.

---

²⁹ Zaradi izračuna deležev in zaokroževanja je vsota odstotkov malo več kot 100.

4 UPRAVLJANJE Z ETNIČNO RAZNOLIKOSTJO

Etnične skupnosti že od začetkov sodobne mednarodne skupnosti predstavljajo na mednarodni ravni posebne vrste izziv pri upravljanju raznolikosti. Najprej je predstavljala izziv verska drugačnost, od uveljavitve nacionalne ideje pa izzivi izhajajo iz etnične oziroma narodne raznolikosti (Roter 2001; Türk 2008). Skoraj vsaka država se srečuje z raznolikostjo, kar »zahteva poseben razmislek o tem, kako bo raznolikost upoštevana pri upravljanju države, torej pri določanju politik in drugih ukrepov, pomembnih za prebivalce države oziroma za državljane« (Komac, Medvešek in Roter 2007, 80).

Tako v preteklosti kot danes manjšine pogosto opisujejo kot vir nestabilnosti, konfliktov in nevarnosti za nemoten obstoj držav v okviru njihovih obstoječih meja, vendar so resnični problemi začeli nastajati prav zaradi preganjanja pripadnikov manjšin in nepriznavanja njihove posebne identitete. V določenih primerih je šlo tudi za preprečevanje možnosti za ohranjanje te posebne identitete in razvoja manjšin (Roter 2001).

Zapleteni odnosi znotraj mnogonacionalnih, mnogoetničnih in mnogokulturnih sistemov so eden današnjih problemov mednarodne skupnosti (Rupel 2006; Türk 2008), vendar si moramo pri tem zastaviti ključno vprašanje, kako omogočiti enakopravno in pravično upravljanje etnične raznolikosti.

Problema se je mogoče lotiti na dva, vendar ne enako produktivna načina; prvi je povezan z »vsiljevanjem konformnega vzorca družbenega življenja, ki je značilen za etnično izključujoče nacionalne države, medtem ko drugi temelji na priznavanju različnosti. Ni posebej težko ugotoviti, da se lahko lotijo uspešnega reševanja manjšinskih vprašanj le družbe, ki se opirajo na drugi omenjeni model, ki izhaja iz premise različnosti« (Rizman 2006, 339).

4.1 ODPRAVLJANJE ETNIČNE RAZNOLIKOSTI

Nacionalna država je bila tradicionalno nenaklonjena etnični raznolikosti, saj jo je poskušala pogosto izničiti in se etničnih skupin tako ali drugače znebiti (Komac, Medvešek in Roter 2007; Türk 2008; Kmezić, Marko-Stöckl in Marko 2009). Družbena homogenost na podlagi 'etnične čistosti' je osrednja vrednota rasizma in etnonacionalizma, ki sta 'čistost' dosegala z genocidom, etničnim čiščenjem ali segregacijo (Kmezić, Marko-Stöckl in Marko 2009, 26),

pri čemer sta genocid in etnično čiščenje fizična likvidacija manjšine, segregacijo pa razumemo kot dodelitev statusa, ki manjšino loči od večine, ali premestitev manjšine na administrativno določen teritorij (geto) (Rizman 2006, 339). Koboltova (2002, 201) pri tem dodaja, da se po družbenem modelu segregacije orientirajo tisti, ki zanikajo vsakršno enakost in imajo kulturne meje za nepremostljive.

'Reševanje' manjšinskega vprašanja s ciljem doseganja etnične homogenosti podrobno opredeli Jackson-Preecova (2005). Prepozna naslednje štiri prakse: diskriminacija, asimilacija, preganjanje in separatizem. Vse omenjene prakse razumejo priznavanje različnosti v družbi kot dejansko »grožnjo prevladujočemu in v najvišjem normativnem aktu oziroma ustavi zapisanemu načelu legitimnosti. Z odpravljanjem različnosti v družbi se na ta način bodisi posredno bodisi neposredno (raz)rešuje manjšinsko vprašanje« (Rizman 2006, 339).

Diskriminacija v praksi pomeni onemogočanje »enakih možnosti tistim manjšinam, ki odstopajo od prevladujočega (vsiljenega) večinskega modela zamišljene družbene skupnosti« (prav tam). Tisti, ki pa zanika vsakršno kulturno raznolikost ali ji ne pripisuje družbene pomembnosti, se zavzema za integracijski model, ki se orientira po kriterijih asimilacije. Ker sem pojem segregacije oziroma separatizma že omenil na začetku tega poglavja, mi ostane še preganjanje manjšin(e). Rizman (2006, 339) pod tem pojmom razume različne stopnje uporabe nasilja, pri čemer lahko »prihaja bodisi s strani predstavnikov politične skupnosti ali pa tudi iz različnih frakcij civilne družbe«.

4.2 OHRANJANJE ETNIČNE RAZNOLIKOSTI

Koncept moderne demokracije temelji na načelu vključevanja, obstoj pluralizma pa je na tem mestu nujen predpogoj, če želimo ohranjati etnično raznolikost (Žagar 2001), pri čemer Bauböck (1999, 148) poudarja, da moramo manjšine priznavati kot »moralno avtonomne posameznike in enakopravne državljane«.

Notranja raznolikost in odprtost družbe do tovrstne družbene kompleksnosti daje možnost spoznavanja drugih kultur ter njihove medkulturne izmenjave, kar lahko prispeva k njihovem bogatenju v smislu novih idej, vrednot in načinov ravnanja (Kmezić, Marko-Stöckl in Marko 2009, 27). Doživljanje drugih kultur nas opozori na relativnost lastne kulture, njenih vrednot, praks in življenjskih slogov. Od nas se ne pričakuje samo tolerantnost do drugačnosti, ampak

tudi njeno politično in pravno priznanje ter prispevek raznolikosti pri bogatenju celotne družbe (prav tam, 26–27). Bauböck (1999) poudarja, da do raznolikosti ne smemo vzpostaviti samo zaščitniškega odnosa v smislu njene ohranitve, ampak moramo v njej videti predvsem njeno dodano vrednost za vse člane družbe; medkulturni stiki namreč širijo intelektualni horizont in ga izboljšujejo.

Raznolikost je za demokratsko družbo potrebna, saj skozi njo bolje razumemo svoje lastne institucije, tradicije in politično kulturo, s tem pa obstoječe pomanjkljivosti. Vrednost lastnega sistema lahko dojamemo samo skozi preučevanje drugih družbenih sistemov in z opazovanjem lastnega iz različnih zornih kotov (Bauböck 1999, 148). V tem pogledu je zelo pomembno razvijanje in spodbujanje etničnih študij, vključno z razvojem konceptov in strategij za ohranjanje raznolikosti (Žagar 2007, 20–21).

Posebnega pomena je tudi institucionalna ureditev, in sicer na podlagi enakosti in priznavanja raznolikosti, kar pa omogoča le avtonomija v kombinaciji z integracijo. Avtonomija in integracija sta osnovna pogoja za upravljanje z etnično raznolikostjo, prav tako pa pluralni družbeni in politični sistem, ki temelji na moralnem in pravnem priznavanju raznolikosti (Kmezić, Marko-Stöckl in Marko 2009, 30–31), pri čemer Rupel (2006) poudarja, da je potrebno zagotoviti ne le *de iure*, temveč tudi *de facto* pravico do različnosti oziroma do enakopravnosti.

Oblikovanje protidiskriminacijskih strategij je ključno, vendar nujno s pogajanjem med vsemi akterji neke družbe (Loone 2007, 132), pri čemer je le spoštovanje načela nediskriminacije za ohranjanje etnične raznolikosti nezadostno (Rupel 2006). Obstajajo empirični dokazi, da protidiskriminacijski ukrepi niso dovolj učinkoviti na področju bivanja, izobraževanja in trga dela, kar ogroža družbeno kohezijo,³⁰ vladavino prava in politično stabilnost (Kmezić, Marko-Stöckl in Marko 2009, 40).

Stabilen, učinkovit in demokratičen politični sistem lahko dosežemo samo skozi skupek kulturne avtonomije ter družbene, ekonomske in politične integracije. Pomembna je vključenost etničnih skupnosti in njihova participacija na lokalni, regionalni, nacionalni in nadenacionalni ravni (prav tam, 41).

Etnično raznolikost je potrebno negovati kot javno dobro, vendar ne zaradi možnosti izbire, ampak ker daje dostop do drugih kultur možnost, da »spoznamo lastno kulturo in njeno

---

³⁰ Podrobnejša razlaga pojma družbene kohezije je v poglavju 2.2.3.

edinstvenost ter njene prednosti in slabosti« (Parekh 1995, 208). Zavedati se moramo, da »noben način življenja, pa naj bo še tako popoln, ne more izraziti celotnega spektra človeških potencialov« (prav tam, 203). Mogoče zveni protislovno, vendar je »prav priznavanje mej pogoj, da se subjekti srečamo. Pogajanje o pravih zahteva, da drugega resnično in resno sprejemamo kot pogajalskega partnerja« (Kobolt 2002, 201).

4.2.1 Upravljanje s kulturno raznolikostjo v Svetu Evrope

Po drugi svetovni vojni je Svet Evrope (SE) s svojo ustanovitvijo dobil nalogo, da v Evropi varuje in spodbuja demokracijo, človekove pravice in vladavino prava. Z ustanovitvijo organizacije pa se je pojavil tudi izziv, kako na demokratičen način zavarovati kulturno raznolikost kontinenta (Bennett 2001, 6). Skupno življenje v raznoliki družbi predstavlja za organizacijo izziv posebne vrste, s katerim se je »mogoče uspešno spoprijeti samo, če smo zmožni živeti skupaj v enakopravnosti in dostojanstvu« (Svet Evrope 2008a, 5). Kot osnova za to služijo pluralizem, strpnost in sprejemanje drugačnosti, hkrati pa je potreben proaktiven, strukturiran in v javnosti sprejet pristop pri upravljanju s kulturno raznolikostjo.³¹ Svet Evrope vidi medkulturni dialog kot osrednji koncept za doseg tega cilja, brez katerega bo »težko zaščititi svobodo in dobrobit vseh, ki živijo na naši celini« (prav tam, 10). Za organizacijo je uresničevanje medkulturnega dialoga ustrezen model pri upravljanju s kulturno raznolikostjo, pri čemer je pomembno, da poteka uresničevanje prav na vseh področjih človekovega življenja, saj se tako krepi družbena kohezija (prav tam, 2–5).

Na tem mestu je smiselno, da definiramo tudi pojem medkulturni dialog, kakor se ga razume v okviru SE, definicijo pa najdemo v Beli knjigi o medkulturnem dialogu (prav tam, 5–9):

Medkulturni dialog se razume kot odprta in spoštljiva izmenjava mnenj med posamezniki, skupinami različnega etničnega, kulturnega, verskega in jezikovnega ozadja ter dediščino na podlagi medsebojnega razumevanja in spoštovanja. Deluje na vseh ravneh, v družbah, med družbami Evrope in med Evropo ter

---

³¹ V okviru Sveta Evrope je v rabi koncept upravljanje s kulturno raznolikostjo in ne upravljanje z etnično raznolikostjo. V obeh primerih gre za upravljanje z raznolikostjo in za vsebinsko povsem povezana koncepta, zato sta obravnavana enakovredno. Enako velja za EU in UNESCO v nadaljevanju.

širšim svetom. Zahteva svobodo in sposobnost posameznika, da se izrazi, ter tudi pripravljenost in zmožnost poslušati mnenja drugih. Medkulturni dialog prispeva k političnem, socialnem, kulturnem in gospodarskem vključevanju ter h koheziji kulturno raznolikih družb. Spodbuja enakopravnost, človeško dostojanstvo in občutek skupnega cilja. Želi razviti globlje razumevanje raznolikih svetovnih nazorov in praks, da se povečata sodelovanje in udeležba (ali svoboda pri sprejemanju odločitev), da se omogočita osebna rast in preobrazba ter spodbujata strpnost in spoštovanje do drugih.

Na upravljanje s kulturno raznolikostjo se organizacija odziva z dvema med seboj povezanima pristopoma (Svet Evrope 2008b). Prvi je uporaba medkulturnega dialoga za doseganje vzajemnega (medkulturnega) razumevanja, ki je bilo že leta 1954 z Evropsko kulturno konvencijo izpostavljeno kot osrednji cilj medkulturnih izmenjav in sodelovanja v Evropi (Svet Evrope 2008c), drugi pristop pa predstavlja uveljavljanje načela enakega obravnavanja in zastopanost kulturnih pravic v posameznih politikah, programih in ukrepih tako SE kot držav članic (Svet Evrope 2008b).

Za spodbujanje medkulturnega dialoga SE opredeljuje pet političnih pristopov (Svet Evrope 2008a, 13–20):

1. *Demokratično ravnanje s kulturno raznolikostjo*: s tem se misli politična kultura, ki ceni raznolikost in tako spoštuje človekove pravice in temeljne svoboščine, zagotavlja temeljno enakost življenjskih možnosti in enakopravnost.
2. *Demokratično državljanstvo in udeležba*: lajšanje dostopa do državljanstva in omogočanje dejavne udeležbe vseh prebivalcev v življenju skupnosti.
3. *Učenje in poučevanje medkulturnih veščin*: vloga nosilcev izobraževanja pri doseganju ciljev in temeljnih vrednot Sveta Evrope ter pri pospeševanju medkulturnega dialoga.
4. *Prostori za medkulturni dialog*: vzpostavitev prostorov, ki so odprti za vse, so stična točka med kulturami, kraj spoznavanja, kulturnih dejavnosti in podobno. Njihova prisotnost naj bo vsesplošna (izobraževalne in kulturne ustanove, mediji, delovno okolje, športni dogodki, ...).
5. *Medkulturni dialog v mednarodnih odnosih*: zavezanost multilateralizmu, ki temelji na mednarodnem pravu in spodbujanju človekovih pravic, demokraciji in vladavini prava.

Bela knjiga o medkulturnem dialogu opredeljuje priporočila za prihodnje ravnanje in ustrezne politike za posamezen politični pristop (Svet Evrope 2008a, 21–29):

1. *Demokratično ravnanje s kulturno raznolikostjo*: institucionalen in pravni okvir na nacionalni in lokalni ravni v skladu s standardi SE, ki vključuje tako priseljence kot stare manjšinske skupine. Potrebna je tudi notranja skladnost med različnimi

politikami. Svet Evrope bo olajšal dostop do sodne prakse Evropskega sodišča za človekove pravice o medkulturnem dialogu, deloval kot stalen forum za medkulturni dialog in si prizadeval oblikovati vseevropsko kampanjo proti diskriminaciji, ki bo temeljila na kampanji 'Vsi drugačni – vsi enakopravni'.

2. *Demokratično državljanstvo in udeležba*: politike za dejavno udeležbo vsakega posameznika v javnih zadevah, kjer je poudarek na trajnih oblikah dialoga, zato je v ta namen smiselna ustanovitev posvetovalnega telesa. Za tiste, ki zakonito bivajo na določenem ozemlju, bi morale javne oblasti uveljavljati pravico glasovanja na lokalnih in regionalnih volitvah, olajšati pridobitev državljanstva in dejavno podpirati nevladne organizacije, ki spodbujajo udeležbo in demokratično državljanstvo. Na tem področju je SE začel izvajati program 'Medkulturnih mest', ki s pomočjo dobrih praks omogoča mestom, da se uveljavijo kot prostori medkulturnega dialoga.
3. *Učenje in poučevanje medkulturnih veščin*: oblikovanje izobraževanj o državljanstvu in človekovih pravicah na vseh ravneh, tudi za učitelje in odrasle. Izobraževalne ustanove so odgovorne, da v svoje programe »vključijo tudi zgodovino drugih držav in kultur ter poglede drugih na našo lastno družbo (večperspektivnost) in hkrati ostajajo pozorne na spoštovanje temeljnih vrednot SE ter vključijo v poučevanje razsežnost izobraževanja za človekove pravice« (prav tam, 25). Na tem področju se dosednji projekt SE 'Podoba drugega v poučevanju zgodovine' nadaljuje in širi po obsegu z iskanjem partnerjev.
4. *Prostori za medkulturni dialog*: vključevanje organizacij civilne družbe pri razvijanju medkulturnega dialoga in usposabljanje novinarjev, ki je občutljivo za kulturno raznolikost. Na tem področju SE razpisuje nagrado za medije, ki spodbujajo medkulturni dialog.
5. *Medkulturni dialog v mednarodnih odnosih*: mednarodna partnerstva tako lokalnih in regionalnih oblasti kot tudi organizacij civilne družbe; sodelovanje medijev po Evropi pri pripravi skupnih gradiv za programe, ki so se v preteklosti izkazali kot učinkoviti pri mobilizaciji javnega mnenja v boju proti nestrpnosti. Svet Evrope bo na tem področju širil in krepil 'Odprto platformo iz Fara', ki jo je leta 2005 vzpostavil v sodelovanju z UNESCO za spodbujanje medinstitucionalnega sodelovanja na področju medkulturnega dialoga.

4.2.2 Upravljanje s kulturno raznolikostjo v Evropski uniji

Evropska unija opredeljuje kulturno raznolikost kot ustavno vrednoto skupnosti, omenjeno v številnih političnih deklaracijah in govorih (Toggenburg 2004b) ter vključeno v Listino o temeljnih pravicah EU, kjer v 22. členu piše, da »Unija spoštuje kulturno, versko in jezikovno raznolikost.«, in Pogodbo o Ustavi za Evropo, kjer med 'Cilji Unije' v 3. členu (v 3. odstavku) navaja, da EU »/S/poštuje svojo bogato kulturno in jezikovno raznolikost ter skrbi za varovanje in razvoj evropske kulturne dediščine.« Ista pogodba v 8. členu tudi razglasa geslo Unije, in sicer »Združena v raznolikosti«, kar Toggenburg (2005, 735) pojasnjuje, da označuje »tako raznolikost med članicami kot tudi odnos do varstva manjšin, statusa priseljencev in multikulturalizma«.

Na področju upravljanja z raznolikostjo Unija nenehno dopolnjuje svojo zakonodajo in politike predvsem na dveh področjih, in sicer pri varstvu manjšin in migracijski zakonodaji. Proces integracije v evropskem prostoru tako povezuje s številnimi politikami, kot so kulturne, regionalne, jezikovne ali socialne, ali z integracijo državljanov tretjih držav in državljanov EU. Na omenjenem področju Unija uporablja odprto metodo koordinacije,³² s katero želi spodbujati socialno vključevanje in varovanje raznolikosti (Toggenburg 2005, 718–719).

Pristojnosti glede upravljanja raznolikosti se med EU in državami članicami delijo glede na trenutek priselitve, obdobje integracije in obdobje ohranjanja. Ob priselitvi ima EU pomembno vlogo s svojimi pravili vstopa v Unijo, svobode gibanja in bivanja na območju EU ali držav članic (prav tam, 720–721). V obdobju integracije se pristojnosti po načelu subsidiarnosti³³ prenese na države članice EU (Süssmuth in Weidenfeld 2005, IX), pri čemer Unija zagotavlja zakonodajno podlago za področje protidiskriminacijskih ukrepov, prenos katerih je za članice zavezujoč. Področje družbene kohezije in integracije priseljencev je na ravni EU še v razvojni fazi, zato je to izključna pristojnost držav članic (Toggenburg 2005,

---

³² Odprta metoda koordinacije je posebno poimenovanje postopkov sodelovanja držav članic EU ter evropskih institucij na tistih področjih, kjer pogodbe o ustanovitvi evropskih skupnosti dajejo zelo malo ali nič pristojnosti za neposredno delovanje institucij v okviru EU.

³³ Načelo subsidiarnosti v EU pomeni, da mora EU sprejemati odločitve čim bližje državljanom. Z drugimi besedami EU ne ukrepa (z izjemo zadev, ki so v njeni izključni pristojnosti), če je njeno delovanje manj učinkovito od ukrepov, sprejetih na državni, regionalni ali lokalni ravni.

722), Unija pa daje samo priporočila.³⁴ Tretje obdobje ohranjanja pa je povsem v pristojnosti držav članic, saj se same odločijo, ali bodo priseljencem zagotavljale posebne pravice ali ne (Toggenburg 2005, 722).

Evropska unija se glede upravljanja raznolikosti osredotoča predvsem na vključevanje državljanov tretjih držav v Unijo (Toggenburg 2005). Začetki segajo v leto 1999, ko so se oktobra voditelji držav in vlad EU zavzeli za skupno migracijsko politiko, ki bo vključevala bolj dinamične politike za integracijo državljanov tretjih držav v EU. Voditelji držav so se sporazumeli, da mora posamezna integracijska politika države članice tujcem zagotavljati pravice in dolžnosti, ki so primerljive s tistimi od državljanov EU (Evropski svet 2007).

Evropski svet je novembra 2004 sprejel Haški program, ki je izpostavil potrebo po večji koordinaciji nacionalnih integracijskih politik in pobud EU na tem področju. Nadalje se izpostavi potreba po nekakšnih skupnih načelih za področje integracije, ki bi predstavljala nek temelj za ravnanje Unije v prihodnje (Evropski svet 2005). V ta namen je Svet EU za pravosodje in notranje zadeve 19. novembra 2004 sprejel Splošna (osnovna) načela.³⁵ Omenjena načela so bila dalje razvita v Skupnem programu za vključevanje, ki ga je leta 2005 predstavila Evropska komisija (Evropska komisija 2005).³⁶

Unija je na tem področju vzpostavila mrežo nacionalnih kontaktnih točk za integracijo po državah članicah,³⁷ ki predstavlja forum za izmenjavo informacij in dobrih praks na ravni EU. Osnovni namen mreže je najti uspešne rešitve za integracijo priseljencev v vseh državah članicah, koordinirati politike in zagotavljati skladnost med nacionalno ravni in pobudami EU (Svet EU za pravosodje in notranje zadeve 2005).

Korak naprej je predstavljal Priročnik o integraciji za oblikovalce politik in strokovne delavce leta 2004, ki je plod sodelovanja in izmenjave izkušenj ter informacij o integraciji na ravni EU (Niessen in Schibel 2004). Priročnik podaja sedem korakov za oblikovanje in implementacijo programov integracije. Vsi koraki temeljijo na načelih strateškega načrtovanja

---

³⁴ Kot v primeru Skupnih osnovnih načel in Skupnega programa za vključevanje, kjer je Evropska komisija postavila okvir za vključevanje državljanov tretjih držav v EU. Več v nadaljevanju.

³⁵ Glej poglavje 2.3.4 'Model integracijske politike'.

³⁶ Sporočilo Komisije Svetu, Evropskemu parlamentu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij, KOM(2005) 389.

³⁷ Za Slovenijo je kontaktna točka Ministrstvo za notranje zadeve, in sicer Direktorat za upravne notranje zadeve.

ter oblikovalcem politik in strokovnim delavcem omogočajo prevajanje splošnih političnih ciljev v integracijske programe. Koraki so naslednji (Niessen in Schibel 2004):

1. *Opredelitev razlogov za integracijski program*: na tak način lahko računamo na potrebno politično in javno podporo ter podporo deležnikov za pridobivanje sredstev za izvajanje integracijskih programov. S tem pokažemo, da obstajajo določeni problemi, ki jih bomo z našim integracijskim programom reševali in hkrati določimo cilje tega programa ter jih nujno povežemo s splošnimi cilji integracijske politike (v primeru Slovenije s cilji iz obeh resolucij³⁸ in z Uredbo o integraciji tujcev³⁹).
2. *Oblikovanje integracijskega programa*: če želimo imeti učinkovit program, je pomembno, da pri njegovem oblikovanju dajemo težo mreženju,⁴⁰ znanstvenem raziskovanju, strokovnim mnenjem, upoštevanje dobrih praks na področju integracije in posvetovanja z deležniki.⁴¹
3. *Posvetovanja z deležniki*: če želimo zagotoviti, da integracijski program naslavlja dejanske probleme, predstavlja različne interese in deležnike aktivno vključuje v proces nastajanja programa, potem se moramo z njimi posvetovati od vsega začetka. Skozi posvetovanja bomo prepoznali interese deležnikov in njihovo pripravljenost prispevanja h kvaliteti integracijskega programa, prepoznati dejanske probleme oziroma potrebe, ki jih naj program naslavlja (npr. potrebe priseljencev pri vključevanju v novo okolje) in s tem povezano oblikovanje ustreznih ukrepov. Trajen dialog z deležniki krepi njihovo željo in motivacijo po sodelovanju v integracijskem programu.
4. *Določitev problema (-ov) integracijskega programa*: če želimo določiti prioritete integracijskega programa, moramo natančno opisati in analizirati probleme oziroma potrebe, ki jih bo program naslavljal.

---

³⁸ Mišljeni sta Resolucija o imigracijski politiki RS (Ur. l. RS 61/1999) in Resolucija o migracijski politiki RS (Ur. l. RS 106/2002), pri čemer so načela in cilji navedeni v poglavju 3.2.1 diplomskega dela.

³⁹ Ur. l. RS 65/2008.

⁴⁰ Mreženje je ustvarjanje, ohranjanje in uporabljanje kontaktov; povezovanje ljudi ali organizacij s skupnim interesom.

⁴¹ Deležniki so osebe in organizacije, ki so tako ali drugače lahko povezani z našim integracijskim programom, lahko nanj vplivajo ali ne (vladne službe, priseljenci, donatorji itn.).

5. *Opredelitev ciljev integracijskega programa*: v skladu z razpoložljivimi sredstvi določimo splošne cilje integracijskega programa, ki morajo biti rezultat dogovora med deležniki. Iz splošnih ciljev določimo specifične cilje, ki so jasni, merljivi, uresničljivi, realistični in imajo časovni rok. Preko ciljev moramo izpostaviti pozitivne vplive programa tako na uporabnike kot na celotno skupnost. Cilji jasno povedo, kaj želimo doseči s programom in kakšne so njegove razsežnosti. Vrednotenje uresničevanja ciljev je ključno pri določanju uspešnosti programa, pri čemer tudi iščemo razloge, zakaj določenih ciljev nismo uspeli doseči. Tako lahko vrednotimo ustreznost naše strategije uresničevanja ciljev in iščemo možnosti za izboljšanje našega delovanja.
6. *Določanje strategij integracijskega programa*: za uresničevanje ciljev integracijskega programa moramo določiti različne možne strategije, pri čemer je prepoznavanje in izbira strategij podvržena ciljem programa. O izbiri strategij se je potrebno posvetovati z deležniki, ključni načeli pri izbiri posamezne strategije pa morata biti enakost med spoloma in enakopravnost etničnih skupin.
7. *Implementacija integracijskega programa*: kadar imamo zgolj eno odgovorno organizacijo na ravni države, moramo določiti, ali bomo delovali na lokalni, regionalni ali državni ravni. V primeru deljene odgovornosti med večimi organizacijami je potreben formalni dogovor o delitvi bremen izvajanja programa in njegovega financiranja. V primeru javnega razpisa za podelitev koncesije za izvajanje integracijske politike je potrebno jasno določiti razpisne pogoje in pravila, ki določajo kvaliteto izvajanja tovrstne dejavnosti. V vseh primerih je potreben načrt za vrednotenje in ocenjevanje uspešnosti integracijskega programa, torej doseganje ciljev programa oziroma njegova implementacija. Hkrati je potreben nadzor nad tem, ali se vsi deležniki programa držijo svojih predhodno določenih obvez.

Leta 2007 je bila izdana že druga⁴² izdaja priročnika, ki se osredotoča na tako imenovani mainstreaming integracije priseljencev,⁴³ na bivanje v urbanem okolju, na ekonomsko integracijo ter kot prva izdaja na oblikovanje integracijskih politik (Niessen in Schibel 2007).

Pomemben napredek Unije na področju vključevanja državljanov tretjih držav v EU predstavlja tudi Evropski sklad za vključevanje državljanov tretjih držav, ki je bil

---

⁴² V pripravi je že tretja.

⁴³ Razvijanje integracijskih politik in ukrepov na vseh ravneh.

vzpostavljen leta 2007. Osnovni namen sklada je podpirati prizadevanja držav članic na področju vključevanja državljanov tretjih držav in oblikovati novo obliko solidarnosti, ki priseljencem olajša postati dejaven del evropske skupnosti ter temelji na Skupnih osnovnih načelih. Sklad tako spodbuja razvoj nacionalnih integracijskih strategij in akcijskih načrtov, ki temeljijo na Skupnih osnovnih načelih, koordinacijo nacionalnih integracijskih politik in medsebojno izmenjavo izkušenj, dobrih praks in informacij glede integracije (Evropska komisija 2008).

4.2.3 Upravljanje s kulturno raznolikostjo v UNESCO

S samim nastankom Organizacije Združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo (UNESCO) je postalo varovanje kulturne raznolikosti⁴⁴ eden izmed osrednjih ciljev organizacije, saj že Ustava UNESCO (1945) v svojem prvem členu poudarja varovanje »integritete in bogstva kulturne raznolikosti« držav članic. V času hitre povojne dekolonializacije (Stenou 2007, 87) je Generalna konferenca UNESCO leta 1966 sprejela Deklaracijo o načelih mednarodnega kulturnega sodelovanja, ki v prvem členu navaja, da ima »vsaka kultura svojo dostojanstvo in vrednost, kar se mora spoštovati in varovati« in da ima »vsak posameznik pravico in dolžnost, da razvija svojo kulturo«. Vloga UNESCO je tako v večjem delu spodbujati države članice, da zagotavljajo mir in razvoj, se polaščajo medkulturnega dialoga in ohranjajo svoje kulture (Stenou 2007).

Po svetovni konferenci o kulturnih politikah leta 1982 v Mehiki je UNESCO naredil pomemben konceptualni premik v razumevanju kulture in tako nadomestil definicijo kulture kot 'umetnosti in literature' z bolj antropološko verzijo, ki vključuje še življenjske sloge, temeljne pravice vsakega posameznika, vrednostne sisteme, tradicije in prepričanja (UNESCO 1982). Definicija je nato postala sestavni del programa UNESCO za varovanje raznolikosti, ki je nastal v 1990-ih in v večjem delu zaradi strahov, da globalizacija deluje v nasprotni smeri od ohranjanja kulturne raznolikosti (Yusuf 2005).

Združeni narodi so nato obdobje od 1988 do 1997 razglasili za svetovno desetletje za razvoj kulture, kjer je kulturna raznolikost osrednja tema, Svetovna komisija za kulturo in razvoj pa je leta 1995 predstavila svoje končno poročilo pod naslovom Naša ustvarjalna

---

⁴⁴ Poudarek je tudi na varovanju kulturne dediščine.

raznolikost (*Our Creative Diversity*), kjer je med drugim poudarila zavezanost pluralizmu (de Cuellar 1995). Leta 2001 je UNESCO sprejel Splošno deklaracijo o kulturni raznolikosti, ki naj bi spodbujala, da je kulturna raznolikost »vir izmenjav, inovacij in kreativnosti« in da je »v tolikšni meri pomembna za človeštvo kot je biološka raznolikost za naravo« (1. člen). Deklaracijo spremlja tudi akcijski načrt za njeno uveljavljanje in zajema dvajset točk, ki segajo od mednarodnih prizadevanj, kot so poglobljanje razgovorov o kulturni raznolikosti, promocija in varovanje kulturne raznolikosti, izmenjava znanja in najboljših praks, razumevanje kulturnih pravic kot človekovih pravic, skrb za jezikovno raznolikost, do nacionalnih prizadevanj, kot je oblikovanje ustreznih kulturnih politik, vključevanje spoštovanja kulturne raznolikosti v učne načrte in drugo.

Sčasoma se je v krogih ZN oblikovalo prepričanje, da globalizacija ogroža kulturno raznolikost, kar je privedlo do nadaljnjih iniciativ in s tem oblikovanja Konvencije o varovanju in spodbujanju raznolikosti kulturnih izrazov (Stenou 2007), ki je bila sprejeta oktobra 2005 na Generalni konferenci UNESCO. Mednarodna skupnost je hitro pričela z ratifikacijskim procesom konvencije, saj je stopila v veljavo že marca 2007, potem ko je decembra 2006 konvencijo ratificiralo potrebnih 30 držav. Hitrost ratifikacije konvencije je znak strahu pred novimi oblikami kolonizacije, ki bi lahko določene države in ljudstva spravilo v položaj izkoriščenega in odvisnega (prav tam).

4.2.4 Zakaj ohranjati etnično raznolikost

Upravljanje z raznolikostjo je uporabno sredstvo za oblikovanje, promocijo in utrjevanje družbenega konsenza ter preprečevanje potencialnih konfliktov ali reševanje obstoječih, pri čemer moramo upoštevati trajno spreminjanje in razvijanje družbe, čemu mora biti tudi prilagojeno upravljanje raznolikosti. Oblikovanje skupnih interesov in strategij, katerih del so vsi pripadniki določene družbe, je dolgoročna osnova za notranjo kohezijo in stabilen obstoj in razvoj raznolikih družbenih skupin (Žagar 2007, 23–24).

Za lažje razumevanje tematike bom še opredelil pojem družbene kohezije. Forrest in Kearns (2001, 2129) obravnavata družbeno kohezijo kot koncept, sestavljen iz petih dimenzij. Te dimenzije so:

- I. skupne vrednote, državljanska (*civic*) kultura, pod čimer avtorja razumeta skupne cilje, skupna moralna načela in kode obnašanja, podporo političnim institucijam in politično participacijo;
- II. družbeni red, družbena kontrola, kar naj bi označevalo odsotnost splošnega konflikta, učinkovito neformalno socialno kontrolo, tolerantnost, spoštovanje razlik, medskupinsko sodelovanje;
- III. solidarnost, manjšanje razlik v družbi, kjer gre predvsem za harmonijo med ekonomskim in socialnim razvojem, redistribucijo javnih financ in možnosti, enak dostop do storitev in denarne pomoči, pripravljenost pomagati drugim;
- IV. socialna omrežja in socialni kapital, kjer naj bi bila pomembna predvsem visoka stopnja interakcije znotraj skupnosti in družin, državljansko udejstvovanje in sodelovanje v društvih;
- V. navezanost na kraj/prostor, zaradi katere naj bi tudi prišlo do povezovanja med osebno in krajevno identiteto.

Poudarek pri družbeni koheziji je sicer »na sistemski ravni (npr. sprejeta zakonodaja na različnih področjih, od zdravja, stanovanja, zaposlovanja - raven brezposelnosti, kršenje človekovih pravic, ipd.), v manjši meri pa so vključene tudi ravni vsakdanjega življenja (kot so sosedski odnosi, občutek pripadnosti, ipd.). Gre torej za izrazito sistemsko razumevanje družbene kohezije. Sistemski je tako tudi nivo, na katerem naj bi se družbena kohezija zagotavljala oziroma promovirala. Glavni instrument naj bi bil utrjevanje sistema socialne varnosti. Drugi pomembni faktorji družbene kohezije pa naj bi bili še družina, različna civilna telesa, cerkev, politične stranke, sindikati ipd.« (Filipović 2005, 167-168).

V strnjeni obliki lahko podamo definicijo družbene kohezije s pomočjo Metodološkega vodnika Sveta Evrope o trenutnem razvoju indikatorjev o družbeni koheziji (2005, 23), kjer je podana naslednja definicija:

Družbena kohezija je zmožnost družbe do zagotavljanja dolgoročne dobrobiti vseh svojih članov, vključno s pravičnim dostopom do razpoložljivih resursov in spoštovanjem človekovega dostojanstva z ozirom na raznolikost, osebno in kolektivno avtonomijo ter odgovorno participacijo.

Upravljanje pluralnosti je torej ključnega pomena za krepitev družbene kohezije kot tudi za preprečevanje, upravljanje in reševanje konfliktov, kar pomembno prispeva k miru in varnosti (Žagar 2007, 19).

Zgodovina nas je izučila, da preganjanje pripadnikov manjšin in nepriznavanje njihove posebne identitete ter ustvarjanje homogenih družb ne rešuje 'problema manjšin' (Komac 2002). »Skoraj vsi današnji mednarodni konflikti, še posebej tisti najbolj krvavi, temeljijo na nerešenih ali slabo rešenih narodnih vprašanjih. Prav manipulacija z narodno identiteto je danes najpogostejši vzrok za družbene stranpoti, od nestrpnosti do neuresničevanja manjšinskega varstva« (Nećak 2006, 22). Izraba etničnosti v politične namene služi samo preusmerjanju pozornosti iz resničnih problemov posamezne družbe, namesto da bi te reševalo (Kmezić, Marko-Stöckl in Marko 2009).

Učinkovito upravljanje etnične raznolikosti prej naslavlja probleme kot pa se jim izogiba ter s tem prispeva k pravični družbi, v katerih si ljudje med seboj izmenjujejo izkušnje in skupne ambicije, ne glede na njihovo rasno, versko ali kulturno ozadje. Družba temelji na solidarnosti, kjer možnosti posameznika niso pogojene s poreklom (Johnson 2007, 32). Tovrsten pristop krepi demokratične procese v posamezni družbi in zagotavlja, da manjšine niso prepuščene odločanju večine, pri čemer Rizman (2006, 338) dodaja, da je »stopnja demokracije, ki jo neka država premore v odnosu do svojih manjšin, naj si bodo te etnične, socialne ali kakšne druge, dober pokazatelj, s kakšno kvaliteto demokracije imamo v resnici opraviti«.

5 NAČINI OHRANJANJA ETNIČNE RAZNOLIKOSTI

V pričujočem poglavju opredeljujem tiste načine ohranjanja etnične raznolikosti, ki spoštujejo raznolikost in jo ne samo ohranjajo, ampak tudi omogočajo njen neoviran razvoj. V ta kontekst spada varstvo manjšin kot sistem norm, ki si prizadeva ohranjati etnično/narodno raznolikost, koncept integracije kot dvosmeren proces vključevanja priseljencev v državo sprejema in imigrantske politike, ki temeljijo na modelu integracijske politike kot učinkovitem modelu vključevanja priseljencev v državo sprejema oziroma implementacija koncepta integracije v praksi.

5.1 VARSTVO MANJŠIN

Ob koncu hladne vojne je nastal nov mednarodni režim za varstvo narodnih manjšin v Evropi, katerega cilj je varovati posebno identiteto narodnih manjšin in zagotavljati njihov obstoj in razvoj. Oblikoval se je obsežen sistem načel, pravil, norm in postopkov za njihovo uveljavljanje ter nadzor nad njim, in sicer z namenom zagotavljanja pravic manjšinam oziroma njihovim pripadnikom. Varstvo narodnih manjšin ohranja tudi stabilnost držav in mednarodnega sistema ter zagotavlja mednarodno varnost. Nov režim se je tako uveljavil kot prevladujoč model upravljanja etnične raznolikosti, ki pomeni sobivanje večinske skupnosti in narodnih manjšin (Roter 2003).

Pod skupnim pojmom varstva manjšin tako razumemo sistem norm, ki si prizadeva ohranjati »etnične (kulturne) in religiozne pestrosti prebivalstva določene države« (Komac 2002, 14). V ta namen obstajajo ukrepi in določila, ki jih vsebujejo pravni akti, in sicer na dveh ravneh, mednarodni in nacionalni,⁴⁵ pri čemer ne smemo pozabiti na oblikovanje tretje, t.i. supranacionalne ravni, ki se nanaša na EU, in bi pomenilo »odprtje novega poglavja v zgodovini varstva manjšin« (Toggenburg 2004a, 3). Toggenburg (prav tam, 3–4) prepozna vedno večjo mednarodno vlogo EU pri oblikovanju svoje lastne manjšinske politike, kar se najbolj odraža pri pristopnih pogajanjih z EU. V tem vidi postopno oblikovanje t.i.

---

⁴⁵ Na nacionalni ravni so mišljene ustave in zakonodaja posameznih držav.

supranacionalne ravni manjšinskega varstva, kjer bo imelo notranje pravo EU poglavitno vlogo pri zagotavljanju pravic manjšinam oziroma njihovim pripadnikom.

5.2 INTEGRACIJA

Po drugi svetovni vojni se koncept integracije⁴⁶ pogosto uporablja za »politično in ekonomsko integracijo zahodnoevropskih družb« (Vrečer 2007, 35). Šele v devetdesetih letih se prične termin integracija vedno bolj uporabljati za »proces vključevanja prisilnih in ekonomskih migrantov v države sprejema. V istem obdobju se začne zamenjevati tudi termin multikulturalizem⁴⁷ s terminom integracija« (prav tam).

Integracija je multidimenzionalen proces, ki se manifestira na različnih področjih družbe, in sicer pravnem, političnem, socialnem, ekonomskem in kulturnem (Bauböck 1994, 9–12). Rex (2000, 60) poudarja, da integracija ni proces poenotenja, temveč ohranjanje kulturne raznolikosti, ki je spojena z načelom enakih možnosti in uspeva samo v okolju medsebojne tolerance.

Integracija tako ne sme delovati v smeri (prisilnega) vključevanja, ampak mora ponuditi obema stranema – priseljencem in obstoječi populaciji – občutek obojestranske sprejetosti. Poudarjena mora biti torej dvosmernost procesa, kar pomeni, da se državi sprejema ne prilagajajo samo priseljenci, ampak tudi večinska populacija znotraj države sprejema, s tem ko jih sprejme in se od njih uči. Sprejemanje mora potekati na podlagi enakosti, človekovih pravic, raznolikosti in vključevanja (Süssmuth in Weidenfeld 2005, XIV). Povedano drugače, če so se priseljenci pripravljani prilagoditi novemu družbenemu okolju, jih mora tudi to sprejeti kot enakopraven del. V primeru, da je skupnost rasistična oziroma da zavrača drugačnost, priseljenci ne bodo mogli postati njen del. Tako priseljenci kot gostujoča skupnost morata biti pripravljani sprejeti druga drugo in v novonastali situaciji sodelovati ter sobivati (Legrain 2007, 262).

---

⁴⁶ V diplomskem delu sta v rabi tako izraz integracija kot vključevanje. Rabljena sta kot sinonima, torej imata po pomenu enako težo, čeprav se zavedam, da je pojem integracija sam po sebi bolj kompleksen. Oba izraza se enakovredno uporabljata tudi v slovenski zakonodaji.

⁴⁷ Pojem pojasnim v nadaljevanju diplomskega dela.

Pojem integracije se običajno umešča nekje med (prisilno) asimilacijo in ekstremni multikulturalizem. Asimilacija od priseljencev praviloma zahteva prevzemanje kulturnih značilnosti večinske družbe, opuščanje lastne kulture in jezika ter tako vodi k zlitju v večinsko kulturo (Bešter 2007, 107). Slednja pot pelje v kulturni monizem, kje nas zgodovina opozarja, da »model integracije, ki temelji na poskusih asimilacije, vodi v stanje navidezne trdnosti države. V kriznih situacijah pa vsi problemi procesa asimilacije eskalirajo v neverjetno brutalni obliki« (Komac 2002, 18). Druga skrajnost je ekstremni multikulturalizem, ki ga lahko razumemo na podlagi principa živi in pusti živeti. Slednji princip prepoznava družbo kot kulturno raznoliko in spodbuja ohranjanje različnih kultur (Legrain 2007, 267) ter dopušča skrajno avtonomijo, kar pa lahko privede do (prostovoljnega) zapiranja pripadnikov posameznih etničnih skupin v samozadostne skupnosti, ločene od preostalega prebivalstva (Bešter 2007, 107). Pojem integracije se ponavadi smiselno umešča nekje na pol poti med (prisilno) asimilacijo in ekstremnim multikulturalizmom.

Eno izmed prvih, če ne celo prvo definicijo integracije, je že leta 1952 podal Ekonomski in socialni svet Združenih narodov (ECOSOC). Glasi se:

Integracija je postopen proces, v katerem novi naseljenci postanejo aktivni udeleženci v ekonomskih, socialnih, civilnih, kulturnih in duhovnih zadevah nove domovine. Gre za dinamičen proces, v katerem se vrednote oplajajo z medsebojnim spoznavanjem, prilagajanjem in razumevanjem. V tem procesu najdejo tako priseljenci kot domačini priložnost za svoj lasten poseben prispevek.⁴⁸

Bolj celovito definicijo integracije pa najdemo v Beli knjigi Sveta Evrope o medkulturnem dialogu (2008, 6), ki jo opredeljuje takole:

Integracija (socialna integracija, vključevanje) se razume kot dvosmerni proces in zmožnost ljudi živeti skupaj v popolnem spoštovanju dostojanstva vsakega posameznika, skupnega dobrega, pluralizma in raznolikosti, nenasilja in solidarnosti ter tudi njihova zmožnost sodelovati v socialnem, kulturnem, gospodarskem in političnem življenju. Zajema vse vidike socialnega razvoja in vse politike. Zahteva zaščito šibkih in tudi pravico do drugačnosti, ustvarjanja in inoviranja.

Definiciji bi lahko dodali trditev, da je integracija dolgoročen proces, njen rezultat pa ni nujno vedno popolna integracija, če je ta sploh mogoča (Entzinger 2000, 104).

---

⁴⁸ Citirano v: Canadian Council for Refugees.

Kadar uporabljamo izraz integracija, se ta nanaša na različna področja, zato lahko govorimo o različnih dimenzijah integracije:

- *Pravna in politična integracija*: govorimo o izenačevanju pravnega statusa priseljencev s statusom državljanov, kjer je temelj pravica enakih možnosti. Pravice se pridobiva sproti, torej tudi politične. Priseljenci lahko čez čas pridobijo status osebe s stalnim bivališčem, kjer so pravice še omejene, polnopravno integracijo pa dosežejo s pridobitvijo državljanstva (Bešter 2007, 109), vendar mora obstajati še ustrezna protidiskriminacijska zakonodaja, ki poskuša dosežati dejansko enakopravnost (Niessen in drugi 2007, 18).
- *Kulturna integracija*: daje priseljencem možnost ohranjanja svoje kulture, s tem ko institucionalizira kulturne različnosti in spodbuja medsebojno razumevanje. Gre za dvosmeren proces, saj se do neke mere prilagaja tudi večinska populacija (Entzinger 2000, 109).
- *Socialnoekonomska integracija*: skrbi za enake možnosti vseh prebivalcev, tako na stanovanjskem področju kot tudi na področju izobrazbe, zaposlovanja in na splošno države blaginje. V ozadju takšne politike je ponavadi tudi protidiskriminacijska politika oziroma zakonodaja (prav tam, 110).

Integracija zahteva razumevanje in dejansko (ne samo deklarativno) pripravljenost državnih institucij in družbe na sprejemanje raznolikosti ter ponavljajoče izpraševanje lastnih pozicij. Medkulturni dialog je ob upoštevanju nekaterih skupnih vrednot bistvenega pomena za razvijanje in ohranjanje raznolikosti. Pri tem je potrebno ves čas iskati ustrezno ravnotežje med pravicami in dolžnostmi. Tako je za priseljence vključevanje v novo družbo zelo zahteven proces, ki zahteva ustrezno interakcijo z družbenim okoljem in odgovornimi lokalnimi ter državnimi institucijami. Slednje mora tvoriti povezan in koordiniran sistem upravljanja z etnično raznolikostjo (Penninx 2005, 74–82).

V najboljšem možnem primeru lahko priseljenci v novem okolju začutijo občutek pripadnosti in zaupanja ter tako dobijo motiv, da postanejo dejavni del novega družbenega okolja (Lahav 2004, 157).

5.2.1 Imigrantske politike

Z imigrantskimi politikami države urejajo odnose med večinsko populacijo in priseljenci (prisotnimi ter bodočimi priseljenimi) na njihovem ozemlju. Med drugim skrbijo za integracijo priseljencev v novo (družbeno) okolje na kulturnem, ekonomskem, političnem, izobraževalnem in drugih področjih (Bešter 2007, 113–114). Če kot primer vzamemo Zahodno Evropo, se je le-ta začela soočati z večjim priseljevanjem v prvih desetletjih po drugi svetovni vojni, vendar je bilo hitro jasno, da se ljudje ne preseljujejo samo iz ekonomskih razlogov, torej zaradi iskanja boljšega zaslužka in dela, ampak tudi iz drugih. Še več, počasi je postalo jasno, da gostujoči delavci ne bodo odšli, kot se je sprva mislilo. Tako so sredi osemdesetih let začele nastajati bolj celovite imigrantske politike, ki so začele z vključevanjem priseljencev na več družbenih področjih in ne samo na trgu dela (Komac, Medvešek in Roter 2007, 91).

Ko govorimo o imigrantskih politikah, je vredno upoštevati podobnosti in razlike med posameznimi modeli. V strokovni literaturi so najbolj znani trije modeli, in sicer multikulturni (pluralistični) model, model (diferenciranega) izključevanja in asimilacijski model (Bešter 2007, 114).

Multikulturni model (značilen je predvsem za Švedsko, Veliko Britanijo in Nizozemsko) teži k temu, da migranti ohranijo svoje korenine, se pravi svoj jezik, vero, kulturo in družbeno obnašanje, ne da bi s tem ogrožali nacionalno identiteto države gostiteljice. V tem primeru gre le za enega izmed modelov, ki so jih razvile posamezne države v Evropi. V Nemčiji je v veljavi model diferenciranega izključevanja ali segregacije, kar pomeni, da so priseljenci vključeni le v določeno področje družbenega življenja, nimajo pa dostopa do drugih. Ponavadi so bili vključeni predvsem na trg dela, saj je to državi koristilo zaradi cenene delovne sile. Najbolj tipičen asimilacijski model izvaja Francija, ki spodbuja vključevanje priseljencev v večinsko družbo (oziroma kulturo) na način, da se ji le-ti prilagodijo in jo prevzamejo za svojo (princip naturalizacije). Praktične izkušnje oziroma problemi v posameznih državah opozarjajo, da nobeden od naštetih modelov ni idealen, kar nedvomno priča tudi o kompleksnosti in občutljivosti področja integracije tujcev v ekonomskem, družbenem, kulturnem in političnem smislu (Süssmuth in Weidenfeld 2005, 2–4). Neprimernost obstoječih modelov pa je privedla do iskanja novih. Tako v teoriji kot v praksi se pojavljajo predlogi alternativnih modelov imigrantskih politik (Uitermark in drugi 2005, 623–624), kamor spada tudi model integracijske politike (migrantov).

5.2.2 Model integracijske politike

Integracijska politika skrbi za učinkovito vključevanje priseljencev v novo družbeno okolje, pri čemer moram ponovno poudariti, da gre za dvosmeren proces, ki pomeni medsebojno prilagajanje tako priseljske kot večinske populacije. Politike integracijske politike se odvijajo na različnih ravneh, in sicer na lokalni, nacionalni in regionalni (Komac, Medvešek in Roter 2007, 96–104). Poskusi urejanja integracije na subnacionalni ravni (t.j. EU ravni) so trenutno še v nastajanju, saj gre za občutljivo področje iz zornega kota držav članic. Skupne integracijske politike na ravni EU še ni, odgovornost za področje se kot rečeno po načelu subsidiarnosti prenaša v področje delovanja svojih članic (Süssmuth in Weidenfeld 2005, IX). Kot že omenjeno je kljub temu Svet EU za pravosodje in notranje zadeve leta 2004 sprejel Splošna (osnovna) načela, ki predstavljajo preprosta in nezavezujoča navodila, s pomočjo katerih lahko članice EU ocenijo svoje integracijske politike (Niessen in drugi 2007, 6).

Skupna osnovna načela (2004) so:

1. »Vključevanje je dinamičen, dvosmeren proces medsebojnega kompromisa med vsemi priseljenci in rezidenti držav članic;
2. vključevanje zajema spoštovanje temeljnih vrednot EU;
3. zaposlovanje je ključni del procesa vključevanja in je bistvenega pomena za udeležbo in prispevanje priseljencev v družbi gostiteljici ter za ozaveščanje o takem prispevanju;
4. za vključevanje je nujno potrebno osnovno znanje jezika, zgodovine in institucij družbe gostiteljice; za uspešno vključevanje je bistvenega pomena omogočiti priseljencem pridobitev tega osnovnega znanja;
5. prizadevanja na področju izobraževanja so bistvenega pomena za pripravo priseljencev in zlasti njihovih potomcev na uspešnejšo in dejavnejšo udeležbo v družbi;
6. z nacionalnimi državljani enakopraven in nediskriminatoren dostop priseljencev do institucij ter javnega in zasebnega blaga in storitev je bistveni pogoj za boljše vključevanje;
7. pogosto vzajemno delovanje priseljencev in državljanov države članice je temeljni mehanizem za vključevanje; skupni forumi, medkulturni dialog, izobraževanje o priseljencih in kulturah priseljencev ter spodbudni življenjski pogoji v mestnih okoljih krepijo vzajemno delovanje priseljencev in državljanov držav članic;

8. Listina o temeljnih pravicah⁴⁹ zagotavlja spoštovanje kulturne in verske raznolikosti, ki jo je treba varovati, razen če ni v nasprotju z drugimi nedotakljivimi evropskimi pravicami ali nacionalno zakonodajo;
9. udeležba priseljencev v demokratičnem procesu in pri oblikovanju politik in ukrepov vključevanja, zlasti na lokalni ravni, pospešuje njihovo vključevanje;
10. integracijo politik in ukrepov vključevanja v vse pomembne portfelje politike in upravne ravni; javne storitve je treba izrazito upoštevati pri sprejemanju politik in njihovem izvajanju;
11. razvijanje jasnih ciljev, kazalcev in mehanizmov vrednotenja je nujno potrebno za prilagoditev politik, ocenjevanje napredka o vključevanju in učinkovitejšo izmenjavo podatkov«.

Omenjena načela lahko služijo kot osnova za integracijsko politiko, a so zanje potrebni konkretni ukrepi, v kolikor želimo imeti delujočo politiko integracije. Najprej moramo imeti izoblikovano vladno telo, ki se ukvarja s področjem integracije. Govorimo o instituciji, ki oblikuje nacionalno strategijo integracije, zagotavlja vire za izvajanje integracijske politike, zaposluje ustrezne kadre in išče partnerje. Ob nacionalnem telesu pa morajo obstajati tudi lokalne integracijske strukture, ki so izvajalke politik (Jones in Polo 2005; Niessen in Kate 2007).

Če želimo, da je tudi učinkovita, je potrebno odgovoriti na najmanj dve vprašanji, in sicer:

- Kateri posamezniki ali skupine bodo v središču naše pozornosti?
- Na kakšne načine in do katere stopnje jih želimo integrirati (znanje jezika, socialnoekonomska integracija, kulturna, politična itn.)?

Odgovori na ti dve vprašanji so odvisni od tega, kako dolgo želijo migranti ostati v novem okolju, kar pomeni, da začasni migranti ne potrebujejo vseh razsežnosti integracije. Smiselno se je osredotočiti samo na znanje jezika in vključitev na trg dela. Drugačna zgodba je pri migrantih, ki nameravajo ostati dalj časa, saj le-ti potrebujejo bolj celosten pristop (Süssmuth in Weidenfeld 2005, XIII). Slednji se po Rexu (2000, 68) prične s pravno varnostjo, nato sledijo politične pravice in na koncu še socialne. Končni rezultat takšne politike integracije naj bi bila družba, ki sprejema obstoj etničnega oziroma kulturnega pluralizma in v kateri

---

⁴⁹ Listina o temeljnih pravicah Evropske unije (2000/C 364/01).

imajo vsi njeni pripadniki enakopraven položaj ne glede na osebne okoliščine, kot so spol, narodnost, etnično poreklo, vera ali prepričanje (Bešter 2007, 116).

Kjer ljudje cenijo (etnično) raznolikost, tam 'posebne'⁵⁰ pravice ne predstavljajo težav. Problemi nastopijo šele takrat, ko se raznolikost do neke mere zavrača, ali pa imajo ljudje občutek, da slednje ogroža področja, ki jih cenijo, na primer narodno enotnost, socialno solidarnost ali lastno kulturo (Legrain 2007, 260). V tem primeru je ključno vprašanje, kako bo kulturno pestra skupnost določila, katere vrednote naj jim bodo skupne, da bodo lahko skupaj shajali brez težav. Zastavi se še dodatno vprašanje, in sicer kako lahko priseljska skupnost vztraja pri določenih vrednotah, če le-te pridejo v nasprotje z nekaterimi tradicijami in prepričanji državljanov oziroma večinske populacije (Rushdie 2005). Integracijska politika mora vsekakor spodbujati sodelovanje vseh sektorjev civilne družbe, tako lokalnih oblasti kot tudi nacionalne oblasti, delodajalcev, nevladnih organizacij in drugih s priseljenci (GCIM 2005, 4). V tem kontekstu je potrebno krepiti družbeno kohezijo, kar pomeni stremeti k bolj enotni družbi. S tem vnašamo v sistem politično stabilnost in notranjo varnost. Vsekakor je potrebno zagotavljati enake možnosti za vse, ne glede na njihovo poreklo, in sicer pri dostopu do trga dela, uživanju socialne varnosti, možnostih pridobitve stanovanja itn. V ta namen so uporabni tudi programi medkulturnega dialoga, saj pogosto podpirajo socialno in kulturno integracijo skupin ali posameznikov s priseljsko populacijo (ERICarts 2008, IV). Smiselno je voditi tudi javni, politični in medijski diskurz na temo mednarodnih migracij (GCIM 2005, 4) in potrebi po integraciji priseljencev v novo družbeno okolje.

Na tem mestu ne smemo pozabiti, da mora integracijska politika vedno temeljiti na dvostranskem procesu, ki zahteva določeno prilagajanje tako s strani priseljencev kot s strani večinske družbe, kar pomeni, da morajo biti ukrepi integracijske politike usmerjeni na obe populaciji (Bešter 2003, 2). Učinkovita integracijska politika omogoča priseljencem popolno soudeležbo na vseh področjih družbenega življenja, pri čemer so ključnega pomena protidiskriminacijski ukrepi, tako od priseljencev kot od celotne družbe pa se pričakuje spoštovanje zakonodaje. V ospredju mora biti človekovo dostojanstvo in njegova identiteta (Svet Evrope 2008a, 11).

---

⁵⁰ S tem mislimo posebne ukrepe, ki omogočajo (lažjo) integracijo v novo okolje.

6 SLOVENSKA INTEGRACIJSKA POLITIKA

Državni zbor RS je leta 1999 sprejel Resolucijo o imigracijski politiki Republike Slovenije,⁵¹ katere del je posvečen tudi integracijski politiki. S tem je bil postavljen teoretično-programski in pravni temelj za slovensko integracijsko politiko. V dokumentu je bila integracijska politika oziroma v ožjem smislu »priseljenska politika do prisotnih in bodočih priseljencev« opredeljena kot eden od treh sestavnih delov imigracijske politike, ki se »nanaša na ukrepe države in družbe, ki zagotavljajo ugodne pogoje za kakovost življenja priseljenih, spodbujajo integracijo in omogočajo, da priseljenci postanejo odgovorni udeleženci družbenega razvoja Slovenije.«⁵² Resolucija upošteva kulturno raznolikost slovenske družbe in gradi cilje integracijske politike RS na načelih enakopravnosti, svobode in vzajemnega sodelovanja.

Slovenska integracijska politika tako temelji na enakopravnem vključevanju v slovensko družbo in na preprečevanju diskriminacije. Resolucija je začrtala pluralistični (multikulturni) model integracijske politike, ki priseljencem omogoča ohranjanje njihove kulturne identitete. »Izbira pluralističnega modela se v tem trenutku zdi edina primerna, smiselna in možna, saj le ta upošteva dejansko večkulturnost slovenske družbe in sledi duhu slovenske ustave«⁵³ (Bešter 2003, 13).

Resolucija o migracijski politiki Republike Slovenije,⁵⁴ ki je bila sprejeta leta 2002, potrjuje in v določeni meri dopolnjuje načela, cilje ter temelje, navedene v resoluciji iz leta 1999. Poudarja tudi ukrepe za njeno uresničevanje v kontekstu sodobnih migracijskih gibanj

---

⁵¹ Ur. l. RS 40/1999.

⁵² Vključno z integracijsko politiko sta sestavna dela imigracijske politike še imigracijska politika v ožjem smislu (priselitvena politika, ki se nanaša na regulacijo priseljavanja, torej na načela, pravila in postopke, ki tujcem dovoljujejo vstop, zaposlitev in/ali bivanje ter stalno naselitev) in azilska politika (nanaša se na sestavine in ukrepe, ki zadevajo sprejem, vrste in obseg zaščite ter oblike bivanja iskalcev, prosilcev in pridobitnikov azila, repatriacijo in preselitev. Je del begunske politike, ki med drugim zajema tudi mednarodno reševanje begunskih problemov in njihovih vzrokov). Resolucija o migracijski politiki RS (Ur. l. RS 106/2002) iz leta 2002 dodaja še četrti sestavni del, in sicer politiko upravljanja migracijskih tokov, ki se še posebej nanaša na preprečevanje nezakonitih imigracij in boj proti tihotapljenju migrantov ter trgovanju z ljudmi ob hkratni zaščiti žrtev (glej 6. poglavje Elementi migracijske politike).

⁵³ V tem primeru je mišljen že omenjeni 61. člen slovenske ustave.

⁵⁴ Ur. l. RS 106/2002.

in novih pristopov k razvijanju skupne politike migracij ter azila Evropske unije. Ta resolucija je bila sprejeta na podlagi 5. člena Zakona o tujcih,⁵⁵ ki določa, da mora Državni zbor RS na predlog Vlade RS sprejeti »resolucijo o migracijski politiki, s katero določi gospodarske, socialne in druge ukrepe ter dejavnosti, ki jih bo sprejela Republika Slovenija na tem področju, kakor tudi sodelovanje z drugimi državami in mednarodnimi organizacijami na tem področju«. Sprva je Zakon o tujcih⁵⁶ določal, da mora Državni zbor RS tovrstno resolucijo sprejeti vsaki dve leti, vendar je bilo leta 2002 z novelo zakona⁵⁷ iz člena črtano besedilo »vsaki dve leti«. Iz tega razloga je leta 2008 še vedno v veljavi resolucija iz leta 2002, ki skoraj dobesedno povzema vsa določila iz stare resolucije glede integracijske politike. V bistvu dodaja le aktivno preprečevanje diskriminacije, ksenofobije in rasizma (Bešter 2007, 119).

Tako v prvi kot v drugi resoluciji je zapisano, da

bo integracijska politika vsebovala določene pravne okvire in družbene ukrepe, ki bodo spodbujali integracijo priseljencev v slovensko družbo, preprečevali diskriminacijo in družbeno obrobnost ter omogočali, da priseljenci izražajo in gojijo lastno kulturo in vrednote na podlagi spoštovanja osebne integritete in dostojanstva v skladu z zakoni Republike Slovenije.⁵⁸

Obe resoluciji smiselno dopolnjuje Uredba o integraciji tujcev,⁵⁹ sprejeta 30. junija 2008. Sprejetje uredbe bi lahko pojasnili z dejstvom, da je bil zadnji dokument, ki govori o slovenski integracijski politiki, sprejet leta 2002,⁶⁰ pa še ta, kot že rečeno, skoraj dobesedno povzema vsa določila iz stare resolucije glede integracijske politike.

Pravna podlaga za izdajo Uredbe o integraciji tujcev je 82. člen Zakona o tujcih,⁶¹ ki v četrtem odstavku določa, da »Vlada Republike Slovenije izda predpis, s katerim določi načine za zagotavljanje in uresničevanje pogojev za integracijo tujcev«.

---

⁵⁵ Ur. l. RS 107/2006 – uradno prečiščeno besedilo.

⁵⁶ Ur. l. RS 61/1999.

⁵⁷ Ur. l. RS 87/2002.

⁵⁸ 4. poglavje Resolucije o imigracijski politiki RS (Ur. l. RS 61/1999) in 8. poglavje Resolucije o migracijski politiki RS (Ur. l. RS 106/2002).

⁵⁹ Ur. l. RS 65/2008.

⁶⁰ Resolucija o migracijski politiki RS, Ur. l. RS 106/2002.

⁶¹ Ur. l. RS 107/2006 – uradno prečiščeno besedilo.

Uredba »določa načine in pogoje za vključitev tujcev, ki imajo v RS dovoljenje za (pre)bivanje, v kulturno, gospodarsko in družbeno življenje RS«⁶² (o podrobnostih uredbe v poglavju 3.2.2, kjer opredelim pravni okvir slovenske integracijske politike).

6.1 NAČELA IN CILJI SLOVENSKE INTEGRACIJSKE POLITIKE

Temeljna načela slovenske integracijske politike so omenjena v 4. poglavju Resolucije o imigracijski politiki RS in v identični obliki še v 7. poglavju Resolucije o migracijski politiki RS. Načela so: enakopravnost, svoboda in vzajemno sodelovanje ter načelo spoštovanja prava in človekovih pravic.

Kot je pojasnjeno v resoluciji,

se enakopravnost razume kot zagotavljanje enakih socialnih, ekonomskih in civilnih pravic; svobodo kot pravico do izražanja kulturne identitete ob zagotovitvi spoštovanja integritete in dostojanstva vsakega posameznika ter gojitve lastne kulture v skladu z zakoni in temeljnimi vrednotami Republike Slovenije; vzajemno sodelovanje kot pravico do udejstvovanja in odgovornosti vseh v neprekinjenem procesu ustvarjanja skupne družbe.⁶³

V 3. poglavju Resolucije o migracijski politiki RS pa se med načeli migracijske politike, katere del je integracijska politika, omenja tudi

načelo spoštovanja prava in človekovih pravic, ki pomeni izpolnjevanje obveznosti iz mednarodnih pogodb, spoštovanje splošno sprejetih načel in pravnega reda. To načelo zahteva spoštovanje človekovih pravic vseh ljudi in z določenimi izjemami spoštovanje civilnih pravic vseh v državi zakonito prisotnih, od zaščite osebnih podatkov do osebne svobode in načela nevračanja (*non refoulement*).⁶⁴

---

⁶² 1. člen Uredbe za integracijo tujcev, Ur. l. RS 65/2008.

⁶³ 4. poglavje Resolucije o imigracijski politiki RS (Ur. l. RS 61/1999) in 7. poglavje Resolucije o migracijski politiki RS (Ur. l. RS 106/2002).

⁶⁴ 3. poglavje Resolucije o migracijski politiki RS, Ur. l. RS 106/2002.

V Resoluciji o migracijski politiki RS cilji slovenske integracijske politike niso neposredno navedeni, lahko pa jih posredno razberemo iz načel migracijske politike.⁶⁵ Temeljne cilje lahko povzamemo v naslednjih točkah:

- zagotavljanje enakih socialnih, ekonomskih in civilnih pravic;
- zagotavljanje pravice in možnosti, da priseljenci izražajo in ohranjajo lastno kulturno identiteto;
- zagotavljanje pravice do udejstvovanja in odgovornosti vseh v neprekinjenem procesu ustvarjanja skupne države;
- zagotavljanje nediskriminatornih postopkov in ravnanja do priseljencev v ekonomskem, družbenem in kulturnem življenju;
- dodeljevanje pravic in obveznosti, s katerimi bodo priseljenci v skladu z dolžino bivanja upravičeni do bolj enakopravnega statusa v razmerju do državljanov RS v smeri proti polnemu državljanstvu;⁶⁶
- preprečevanje diskriminacije in družbene obrobnosti;
- preprečevanje morebitnega razraščanja ksenofobije in odklonilnega odnosa do priseljencev.⁶⁷

---

⁶⁵ Glej 7. in 8. poglavje Resolucije o migracijski politiki RS, Ur. l. RS 106/2002.

⁶⁶ Prvih pet ciljev najdemo v 7. poglavju Resolucije o migracijski politiki RS, Ur. l. RS 106/2002.

⁶⁷ Zadnja dva cilja najdemo v 8. poglavju Resolucije o migracijski politiki RS, Ur. l. RS 106/2002.

6.2 PRAVNI OKVIR SLOVENSKE INTEGRACIJSKE POLITIKE

Od sprejetja prve resolucije iz leta 1999 do danes so bili sprejeti trije oziroma štirje zakoni, ki vsebujejo konkretna določila o integraciji priseljencev in tujcev v RS. To so Zakon o tujcih,⁶⁸ Zakon o azilu,⁶⁹ katerega je zamenjal Zakon o mednarodni zaščiti,⁷⁰ in Zakon o začasnem zatočišču (pravzaprav zakon o dopolnitvah tega zakona iz leta 2002).⁷¹ Poleg omenjenih zakonov je potrebno omeniti še Uredbo o pravicah in dolžnostih beguncev v RS,⁷² ki jo je sicer zamenjala Uredba o načinih in pogojih za zagotavljanje pravic osebam z mednarodno zaščito⁷³ ter Uredbo o integraciji tujcev.⁷⁴

Zakon o tujcih v svojem 82. členu Sloveniji nalaga dolžnost, da zagotovi pogoje za vključitev tujcev, ki imajo v RS dovoljenje za prebivanje, v kulturno, gospodarsko in družbeno življenje RS. Za doseg tega cilja naj bi država organizirala tečaje slovenskega jezika za tujce; organizirala tečaje in druge oblike za nadaljnje izobraževanje ter poklicno izpopolnjevanje tujcev; zagotavljala informacije, ki so tujcem potrebne za njihovo vključevanje v slovensko družbo, zlasti glede njihovih pravic in dolžnosti, možnosti osebnega razvoja in razvoja v družbi; seznanjala tujce s slovensko zgodovino, kulturo in ustavno ureditvijo ter organizirala skupne prireditve s slovenskimi državljani za spodbujanje medsebojnega poznavanja in razumevanja.⁷⁵ Pri vključevanju tujcev v kulturno, gospodarsko

---

⁶⁸ Ur. l. RS 107/2006 – uradno prečiščeno besedilo.

⁶⁹ Ur. l. RS 51/2006 – uradno prečiščeno besedilo.

⁷⁰ Ur. l. RS 111/2007.

⁷¹ Ur. l. RS 20/1997, 94/2000 – odločba Ustavnega sodišča 67/2002. Zakon o začasnem zatočišču je prenehal veljati z dnem uveljavitve Zakona o začasnem zaščiti razseljenih oseb (Ur. l. RS 65/05), vendar se določbe 24.a, 24.b in 25.a (pomoč pri integraciji) člena Zakona o začasnem zatočišču ter določbe 3., 4., 7., 8. in 9. člena Zakona o dopolnitvah Zakona o začasnem zatočišču (Ur. l. RS 67/2002) uporabljajo do prenehanja statusa tujca z dovoljenjem za stalno prebivanje v RS osebam, ki so tega pridobile po 24.a členu Zakona o začasnem zatočišču (60. člen Zakona o začasnem zaščiti razseljenih oseb).

⁷² Ur. l. RS 33/2004, 129/2004, 112/2006, 61/2007.

⁷³ Ur. l. RS 67/2008.

⁷⁴ Ur. l. RS 65/2008.

⁷⁵ Vsebino 82. člena Zakona o tujcih lahko najdemo v skoraj identični obliki tudi v 19. členu Zakona o azilu, v 25.a členu Zakona o začasnem zatočišču in v Uredbi o integraciji tujcev, kjer pa so zadeve razdelane podrobneje.

in družbeno življenje RS sodelujejo državni in drugi organi, organizacije in združenja s pristojnimi organi ter se povezujejo glede vprašanj s področja integracije tujcev z mednarodnimi organizacijami. Omenjeni akterji z vsem svojim delovanjem zagotavljajo zaščito pred kakršno koli diskriminacijo na podlagi rasnega, verskega, nacionalnega, etničnega ali drugega razlikovanja tujcev.

Zakon o azilu v svojem 19. členu ponavlja vsebino 82. člena Zakona o tujcih. Dodatno zakon v 47. členu določa še pravice beguncev, pri čemer je posebej navedena pomoč pri vključevanju v okolje.

S 4. januarjem 2008 je začel veljati Zakon o mednarodni zaščiti, ki zamenjuje Zakon o azilu. Zakon v 89. členu našteva pravice beguncev, med katerimi navaja tudi pomoč pri integraciji. Slednja je natančneje opredeljena v 99. členu, in sicer:

Beguncu se zagotavlja pomoč pri vključevanju v okolje za obdobje največ treh let od dneva pridobitve statusa begunca v Republiki Sloveniji. Pomoč vsebuje predvsem naslednje dejavnosti: pripravo in izvedbo osebnega integracijskega načrta; organiziranje tečajev slovenskega jezika; organiziranje tečajev spoznavanja slovenske zgodovine, kulture in ustavne ureditve Republike Slovenije.⁷⁶

Zakon o začasnem zatočišču in njegova novela iz leta 2002 sta omogočila integracijo oseb z začasnim zatočiščem (begunci iz Bosne in Hercegovine (BiH)) v slovensko družbo s tem, da so lahko »pridobili dovoljenje za stalno prebivanje ter s tem povezane pravice s področja zaposlovanja, socialnega in zdravstvenega varstva ter šolanja. Posebej ranljive skupine nekdanjih oseb z začasnim zatočiščem so ohranile možnost nadaljnje nastanitve v nastanitvenih centrih. Vsem je bilo omogočeno učenje slovenskega jezika z enkratnim opravljanjem izpita na osnovni ravni« (Zaletel 2006, 22). Zakon v 25.a členu Ministrstvu za notranje zadeve (MNZ) nalaga, da v sodelovanju s pristojnimi ministrstvi zagotavlja pomoč pri vključevanju oseb, ki so pridobile dovoljenje za stalno prebivanje po tem zakonu, v kulturno, gospodarsko in družbeno življenje RS. Integracijo izvaja s tem, da zagotavlja informacije o pravicah in dolžnostih, namenjenim osebam, ki so pridobile dovoljenje za stalno prebivanje po tem zakonu; zagotavlja pomoč pri uveljavljanju pravic in obveznosti, namenjenim osebam, ki so pridobile dovoljenje za stalno prebivanje po tem zakonu; organizira tečaje iz slovenskega jezika in seznanjanja s slovensko zgodovino, kulturo in

---

⁷⁶ 99. člen Zakona o mednarodni zaščiti, Ur. l. RS 111/2007.

ustavno ureditvijo;⁷⁷ zagotavlja sredstva za opravljanje izpitov iz slovenskega jezika; organizira tečaje in druge oblike strokovnega usposabljanja za izboljšanje zaposlitvenih možnosti. MNZ je dolžno zagotavljati sredstva za izvajanje zgoraj omenjenih integracijskih ukrepov, pri čemer lahko delno ali v celoti prepusti izvajanje posameznih integracijskih ukrepov človekoljubnim ali drugim organizacijam.

Uredbo o pravicah in dolžnostih beguncev v RS je zamenjala nova Uredba o načinih in pogojih za zagotavljanje pravic osebam z mednarodno zaščito, ki staro nekako potrjuje in v določenih primerih dopolni, sicer pa obe vsebujeta skoraj identični poglavji, ki določata pomoč tujcem pri integraciji.⁷⁸ Če se osredotočim na novejšo različico uredbe, le-ta MNZ nalaga dolžnost, da pripravi za vsako osebo v skladu z njenimi potrebami, zmožnostmi in sposobnostmi osebni integracijski načrt, sama pomoč pri integraciji pa se izvaja tri leta od pridobitve statusa begunca. Glede na uredbo so begunci po obsegu pravic praktično izenačeni z državljani RS.⁷⁹

Uredba o integraciji tujcev je poskus celovitega urejanja področja integracije tujcev v RS. Uredba določa načine in pogoje za vključitev tujcev, ki imajo v RS dovoljenje za prebivanje, v kulturno, gospodarsko in družbeno življenje RS (1. člen). Med drugim opredeljuje pomoč tujcem pri integraciji, pristojnost za določitev obsega, vsebine in trajanja programov slovenskega jezika ter programov seznanjanja s slovensko zgodovino, kulturo in ustavno ureditvijo, kategorije tujcev, ki so upravičene do udeležbe v programih učenja slovenskega jezika ter seznanjanja s slovensko zgodovino, kulturo in ustavno ureditvijo, postopek za odobritev udeležbe v programih, izbor izvajalcev programov, vključevanje v izobraževalni sistem za pridobitev javno veljavne izobrazbe, ukrepe za spodbujanje medsebojnega poznavanja in razumevanja, zagotavljanje informacij, potrebnih za vključevanje v slovensko družbo, in medsebojno sodelovanje pristojnih organov ter sodelovanje z drugimi strokovnimi organizacijami. Uredba med drugim opredeljuje tudi zagotavljanje finančnih sredstev za

---

⁷⁷ Zopet se ponavljajo določbe, ki so že bile zapisane v 82. členu Zakona o tujcih in 19. členu Zakona o azilu.

⁷⁸ Uredba o pravicah in dolžnostih beguncev v RS (Ur. l. RS 33/2004, 129/2004, 112/2006, 61/2007) v 2. poglavju govori o pomoči pri vključevanju v okolje, pri čemer nova uredba samo spreminja terminologijo (v 8. poglavju namesto o vključevanju govori o integraciji), pri čemer so ostale določbe po svoji vsebini skoraj identične, le nekoliko bolj obširno pojasnjene.

⁷⁹ Glej Uredbo o načinih in pogojih za zagotavljanje pravic osebam z mednarodno zaščito (Ur. l. RS 67/2008), in sicer od 11. do 14. člena.

pripravo in izvajanje programov učenja slovenskega jezika, seznanjanja tujcev s slovensko zgodovino, kulturo in ustavno ureditvijo, izvaja programe informiranja tujcev, spodbuja medsebojno poznavanje in razumevanje ter pripravlja in izvaja programe vključevanja v izobraževalni sistem za pridobitev javno veljavne izobrazbe.

Zraven omenjene zakonodaje se bolj ali manj na tujce v RS nanašajo še naslednji zakoni:

- Zakon o zaposlovanju in delu tujcev,⁸⁰ ki določa pogoje, pod katerimi se lahko tujec zaposli ali dela v RS, če z mednarodnimi sporazumi ni drugače določeno;
- Zakon o začasni zaščiti razseljenih oseb,⁸¹ ki ureja uvedbo, trajanje in prenehanječasne zaščite razseljenih oseb, pogoje in postopke za pridobitev ter prenehanječasne zaščite kot tudi pravice in obveznosti oseb z začasno zaščito v skladu z Direktivo Sveta EU 2001/55/ES o najnižjih standardih za dodelitevčasne zaščite;
- v določenem delu tudi Zakon o državljanstvu,⁸² ki v 10. členu določa pogoje, po katerih tujec pridobi državljanstvo RS;
- tudi Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo,⁸³ ki v 65. členu omenja priseljence, kjer določa, da država financira tudi tiste kulturne programe in kulturne projekte, ki so posebej namenjeni kulturni integraciji manjšinskih skupnosti in priseljencev, če njihovi kulturni programi oziroma projekti presegajo lokalni pomen; ter v 66. členu, kjer opredeljuje pristojnosti občin, da med drugim podpirajo ljubiteljske kulturne dejavnosti, vključno s tistimi, ki so namenjene kulturni integraciji manjšinskih skupnosti in priseljencev ter pokriva tudi druge kulturne potrebe prebivalcev, ki jih ugotovi s svojim programom za kulturo.

Vključno z državno zakonodajo pa je potrebno v tem sklopu upoštevati tudi relevantno zakonodajo EU, saj je usklajevanje z evropskim pravnim redom posebej omenjeno tudi v 2. poglavju Resolucije o migracijski politiki RS. Upoštevati je potrebno tudi mednarodne dokumente, katerih pogodbenica je Slovenija, in ki se »nanašajo na urejanje položaja priseljencev oziroma omogočanje in spodbujanje njihove integracije« (Bešter 2007, 122).

---

⁸⁰ Ur. l. RS 76/2007 – uradno prečiščeno besedilo.

⁸¹ Ur. l. RS 65/2005.

⁸² Ur. l. RS 24/2007 – uradno prečiščeno besedilo.

⁸³ Ur. l. RS 77/2007 – uradno prečiščeno besedilo.

6.3 DOBRE STRANI IN POMANJKLJIVOSTI SLOVENSKE INTEGRACIJSKE POLITIKE

Slovenski pravni red glede integracijske politike se je postopno oblikoval od leta 1999, ko so bili postavljeni temelji slovenske integracijske politike z Resolucijo o imigracijski politiki RS. Do leta 2008 je bilo sprejetih število zakonov in drugih aktov, ki se neposredno in posredno dotikajo integracije priseljencev. Da so slovenske oblasti slovensko integracijsko politiko videle kot proces izboljšav, pove že 8. poglavje Resolucije o migracijski politiki RS iz leta 2002, ki predvideva analizo usklajenosti pravnega reda na področju izobraževanja, socialnega varstva in skrbstva, zdravstvenega varstva in zdravstvenega zavarovanja, kulture, delovnih razmerij in drugih področij in tako, da bodo določbe omogočile izvajanje stališč resolucije.

Pravni red glede integracije vsekakor ni popoln in je še vedno na poti dobre prakse (Bešter 2007), čeprav ima dobre temelje za pripravo programov in ukrepov, ki bi spodbujali integracijo priseljencev v RS.

Zakonodaja je bila glede slovenske integracijske politike v svojih začetkih nejasna predvsem v smislu, kdo je v RS dejansko odgovoren za zagotavljanje in uresničevanje pogojev za integracijo tujcev in na kakšen način naj se ti pogoji dejansko zagotavljajo; pri tem sta mišljena Zakon o azilu in Zakon o tujcih (Bešter 2003, 14). Pri slednjem zakonu je bila ta pomanjkljivost odpravljena po dopolnitvah septembra 2002,⁸⁴ ko so v zakon dodali določbo, ki od Vlade RS zahteva, da izda predpis, s katerim bo določila načine za zagotavljanje in uresničevanje pogojev integracije tujcev (četrti odstavek 82. člena Zakona o tujcih). Vlada RS je na podlagi četrtega odstavka 82. člena Zakona o tujcih⁸⁵ sicer res izdala Uredbo o integraciji tujcev, torej predpis, ki določa načine in pogoje za vključitev tujcev, vendar šele leta 2008, glede na to, da so bili začetki v letu 1999. Kljub temu je omenjena uredba velik korak k usklajenemu in učinkovitejšemu izvajanju ukrepov za integracijo tujcev, saj dosledno določa, kateri državni organi so odgovorni za integracijo in odpira možnosti za sodelovanje z drugimi organi ter organizacijami. Na tem mestu je pomembno poudariti, da v izdani uredbi manjka pomemben del, ki je bil prisoten v predlogu Uredbe za integracijo tujcev, z dne 31. marec 2008. Predlog uredbe je v 28. členu vseboval opredelitev Sosveta za integracijo tujcev.

---

⁸⁴ Glej Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o tujcih (ZTuj-1A), Ur. l. RS 87/2002.

⁸⁵ Ur. l. RS 107/06 – uradno prečiščeno besedilo.

Končna verzija Uredbe za integracijo tujcev z dne 30. junij 2008 tega člena ne vsebuje več, ampak je Sosvet naveden le v 3. odst. 29. člena, in sicer: »Ministrstvo za notranje zadeve v enem mesecu od uveljavitve te uredbe pripravi predlog o ustanovitvi in imenovanju Sosveta za vključevanje tujcev, ki ga sprejme Vlada Republike Slovenije.« Menim, da je takšna odločitev nerazumna, saj v negotovosti pušča primer dobre prakse, kar vsekakor zmanjša kvaliteto in dovršenost uredbe.

Pomanjkljivost pravnega okvira predstavlja tudi dejstvo, da Slovenija ni podpisala ali ratificirala nekaterih pomembnih mednarodnih dokumentov s področja položaja priseljencev. V tem primeru ni podpisala Evropske konvencije o ustanavljanju, Evropske konvencije o socialni in zdravniški pomoči, Evropske konvencije o pravnem položaju priseljenih delavcev, Konvencije o udeležbi tujcev v javnem življenju na lokalni ravni in Evropske konvencije o državljanstvu; ratificirala pa ni Konvencije Združenih narodov o zaščiti pravic vseh migrantskih delavcev in članov njihovih družin (Bešter 2007, 122).

Problem so tudi dolgi roki stalnega prebivanja in dela v državi za pridobitev statusov in dovoljenj, ki priseljence izenačujejo z državljani RS (prav tam), kaj šele desetletni rok bivanja v državi kot pogoj za naturalizacijo oziroma pridobitev državljanstva.⁸⁶

Bešterjeva (2003, 14–15) pa opozarja, da se določbe o integraciji večinoma nanašajo le na določeno populacijo priseljencev, in sicer na:

- begunce;
- osebe, ki so pridobile dovoljenje za stalno prebivanje po Zakonu o dopolnitvah zakona o začasnem zatočišču;
- tujce oziroma osebe, ki nimajo državljanstva RS.

Kot v svoji raziskavi ugotavlja Beštrova, lahko tudi v Resoluciji o migracijski politiki RS najdemo »določbe o ukrepih, ki so prav tako pomembni za tiste priseljence, ki so morda že

---

⁸⁶ Omiljeni pogoji za pridobitev državljanstva so zapisani v 12. členu Zakona o državljanstvu (Ur. l. RS 24/2007 – uradno prečiščeno besedilo). Ti pogoji veljajo za slovenske izseljence ter njihove potomce do četrtega kolena v ravni črti, če dejansko živijo v RS vsaj eno leto pred vložitvijo prošnje, poleg tega pa jim ni potrebno predložiti odpusta iz dosedanjega državljanstva. Drug primer so osebe, ki so že najmanj tri leta poročene z državljanom RS in živijo v Sloveniji neprekinjeno vsaj eno leto pred vložitvijo prošnje; le-ti morajo predložiti odpust iz dosedanjega državljanstva. Milejši pogoji za pridobitev državljanstva so navedeni tudi v 13. členu istega zakona in veljajo za osebe, starejše od 18 let, v kolikor bi njihovo državljanstvo koristilo državi iz znanstvenih, gospodarskih, kulturnih, nacionalnih ali podobnih razlogov.

pridobili slovensko državljanstvo. Med takšne ukrepe sodijo: aktivno preprečevanje diskriminacije, ksenofobije, rasizma in družbene obrobnosti, omogočanje svobodnega izražanja in gojenja lastne kulture ter priprava programov za objektivno obveščanje javnosti o različnih vidikih, vzrokih in posledicah migracijskih gibanj, kar naj bi pripomoglo k preprečevanju morebitnega razraščanja ksenofobije in odklonilnega odnosa do priseljencev« (Bešter 2003, 15).

Za slovenski pravni okvir je glede integracije pozitivna tudi prepoved diskriminacije in enakost pred zakonom. Ustava (v svojem 14. členu) in zakonodaja v RS zagotavljata enako obravnavanje vseh oseb ne glede na osebne okoliščine, kot so spol, narodnost, rasa ali etnično poreklo, vera ali prepričanje, invalidnost, starost, spolna usmerjenost ali druge osebne okoliščine, kot je tudi zapisano v 2. členu Zakona o uresničevanju načela enakega obravnavanja.⁸⁷

Različni avtorji pripisujejo velik pomen vključenosti lokalne skupnosti pri procesih integracije priseljencev (Entzinger 2000; Zavratnik Zimic 2003; Penninx 2005), vendar je vloga le-te v slovenskem pravnem okviru integracijske politike zanemarjena. Glavne pristojnosti in dolžnosti za integracijsko politiko imajo institucije na nacionalni ravni in le v redkih izjemah⁸⁸ je predvideno sodelovanje z lokalnimi skupnostmi, kadar se odloča o integraciji (Bešter 2007, 124–125). Oblikovanje ustreznih organov na lokalnih ravneh, ki bi upravljali z etnično raznolikostjo posameznih občin, je ključnega pomena.

---

⁸⁷ Ur. l. RS 93/2007 – uradno prečiščeno besedilo.

⁸⁸ Izjema je že omenjeni 66. člen Zakona o uresničevanju javnega interesa za kulturo (Ur. l. RS 77/2007 – uradno prečiščeno besedilo).

7 SIMULACIJA INTEGRACIJSKE POLITIKE ZA MESTNO OBČINO MARIBOR

7.1 ŠTUDIJA O ETNIČNI RAZNOLIKOSTI MESTNE OBČINE MARIBOR

Predpogoj za oblikovanje celovite integracijske politike za MOM mora biti po mojem mnenju celovita študija o etnični raznolikosti v MOM, vključno s podatki o tem, katera so ključna področja, na katera se mora osredotočati integracijska politika.

Mestne oblasti bi morale »pri načrtovanju in oblikovanju posebnih programov, namenjenih za izboljšanje položaja imigrantov, dejavno sodelovati z raziskovalci in strokovnjaki, ki se ukvarjajo s širšim področjem integracije imigrantov v večinsko družbo« (Komac in Medvešek 2005b, 352). Tako bi za potrebe MOM zunanji izvajalec/-ci lahko opravil/-i študijo o etnični raznolikosti MOM, saj občina v svoji Mestni upravi vsekakor nima strokovnjakov, ki se ukvarjajo s širšim področjem integracije priseljencev v večinsko družbo.⁸⁹

S pomočjo takšne študije bi dobili nujno potrebno analizo etnične strukture prebivalstva MOM, na podlagi katere bi nato oblikovali ustrezno integracijsko politiko, ki bi dejansko odražala potrebe manjšinskih populacij.

7.2 PRIPOROČILA ZA OBLIKOVANJE INTEGRACIJSKE POLITIKE ZA MESTNO OBČINO MARIBOR

V kolikor želimo oblikovati učinkovito upravljanje z etnično raznolikostjo v MOM, potrebujemo strategijo reševanja problemov manjšinskih skupnosti, in sicer jasen in transparenten načrt (Žagar 2007; Pungartnik 2008). Pri tem je ključno, da takšna strategija podaja jasne definicije in hkrati poskuša vzpostaviti najširši možni konsenz glede (Žagar 2007, 25):

1. »Skupnih ciljev, še posebej dolgoročnih;

---

⁸⁹ Kot je v primeru Mestne občine Ljubljana to opravil Inštitut za narodnostna vprašanja s svojo študijo Simulacija priseljevanja v ljubljansko urbano regijo iz leta 2005 (Komac in Medvešek 2005b).

2. posebnih ukrepov in ciljev, ki izhajajo iz splošnih oziroma dolgoročnih ciljev in se razumejo kot njihova konkretizacija;
3. institucionalnega in organizacijskega okvirja;
4. ključnih akterjev, njihovih odnosov in načina sodelovanja ter njihove vloge glede splošnih in konkretnih ciljev na vseh pomembnih področjih«.

Obstoj skupnih ciljev in strategij je ponavadi najbolj dobra osnova za sprostitvev potrebnih sredstev (finančnih, materialnih, človeških itn.), ki šele omogočajo uresničevanje dogovorjene strategije (Žagar 2007, 25), in za pripravljenost posameznih akterjev, da udeležijo svojo vlogo znotraj strategije, o kateri so se prej sporazumeli. Njihova pripravljenost do sodelovanja in prispevanja se mora razumeti kot pomembno zagotovilo za uspeh strategije (prav tam, 29).

Obstoj jasne strategije olajša oblikovanje institucionalnega telesa na ravni MOM, ki bi naslavljal 'nove' etnične/narodne manjšine oziroma se osredotočal na ohranjanje njihovega posebnega etničnega porekla in na bolj enakopravno vključevanje v slovensko družbo preko ustrezne integracijske politike, kot njeno osnovo pa lahko vzamemo temeljna načela in cilje slovenske integracijske politike, ki jih najdemo v obeh resolucijah.⁹⁰

Pravna podlaga teh ukrepov bi bila v prvi vrsti Ustava RS, in sicer že omenjena 61. in 62. člen, glede na to, da zakonodaja praviloma ne govori o vlogi lokalne skupnosti pri integraciji, razen kot že omenjeno Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo.⁹¹

Integracijsko politiko bi morali vsekakor oblikovati v sodelovanju s priseljenskimi populacijami oziroma z etničnimi manjšinami nasploh, torej bi bile vključene v proces oblikovanja tovrstne politike. V ta namen bi ustanovili nek sosvet za integracijo, katerega člani bi bili predstavniki lokalne oblasti, predstavniki etničnih skupnosti (npr. kulturnih društev etničnih skupnosti Maribora), nevladne organizacije ter raziskovalci in strokovnjaki, ki se ukvarjajo s širšim področjem varstva manjšin in integracije imigrantov v večinsko družbo.

Takšen sosvet za integracijo bi iskal na podlagi konsenza ustrezne načine, kako integrirati manjšinske populacije. Ker je večina teh posameznikov državljanov RS, ki tukaj živijo že

---

⁹⁰ Ponovno sta mišljeni Resolucija o imigracijski politiki RS (Ur. l. RS 61/1999) in Resolucija o migracijski politiki RS (Ur. l. RS 106/2002), pri čemer so načela in cilji navedeni v poglavju 3.2.1 diplomskega dela.

⁹¹ V 66. členu opredeljuje pristojnosti občin, da med drugim podpirajo ljubiteljske kulturne dejavnosti, vključno s tistimi, ki so namenjene kulturni integraciji manjšinskih skupnosti in priseljencev (Ur. l. RS 77/2007 – uradno prečiščeno besedilo).

vrsto let, bi bilo zanje potrebno najti ustrezne načine za upravljanje tovrstne etnične raznolikosti, saj o integraciji namreč težko govorimo, glede na to, da so si že »ustvarili dom in družino, imajo zaposlitev in lastnino, krog sodelavcev, znancev in prijateljev« (Komac, Medvešek in Roter 2007, 79). MOM bi lahko tej populaciji zagotavljala ohranjanje njihove posebne identitete oziroma, kot podarja Komac (2003, 14), spoštovanje tistih človekovih pravic, ki so posebej ključne za ohranjanje njihovega maternega jezika, kulture in običajev. Željo pripadnikov neslovenskih manjšin v Sloveniji po ohranjanju svoje posebne identitete je potrdila že študija Percepcije slovenske integracijske politike (Komac in Medvešek 2005a).

Temeljni problemski sklopi oziroma temeljna področja, o katerih bi morala lokalna oblast v MOM posebej razmišljati pri upravljanju z manjšinskimi skupnostmi in tokovi priseljevanja v MOM, so (prirejeno po Komac in Medvešek 2005b, 356):

- informiranje prebivalcev MOM o večkulturnem in večjezikovnem socialnem okolju MOM; v ta namen bi bilo tematiko smiselno vključiti v občinsko glasilo in spletno stran MOM;
- prizadevanje za spodbujanje učenja jezikov pripadnikov etničnih populacij in njihovih potomcev; seznanjanje s kulturo in zgodovino pripadnikov manjšinskih skupnosti ter njihovih potomcev v javnih šolah;⁹²
- usmerjanje pozornosti pri kulturnemu delovanju društev teh skupnosti, tako prek finančnih donacij kot pri razreševanju prostorskih težav kulturnih društev;
- sodelovanje pri upravljanju z zadevami, ki pripadnike etničnih skupnosti še posebej zadevajo, kar bi lahko dosegli z oblikovanjem posvetovalnega urada za te skupnosti pri županji oziroma županu;
- izoblikovanje ustreznega programa stanovanjske oskrbe za (prihajajoče) priseljence.

Ker MOM niso zaznamovale samo intenzivne migracije v preteklosti, ampak smo priča tudi nadaljnjim tokovom priseljevanja v sedanjosti, se mora predlagani sosvet za integracijo ukvarjati tudi z vključevanjem teh 'novih' priseljencev v lokalno skupnost. Pri tem nam kot teoretska podlaga služi model integracije migrantov⁹³ kot način upravljanja novo nastale etnične raznolikosti. Pri oblikovanju integracijskih ukrepov se povsem mirno držimo vsebine

---

⁹² V tem primeru bi lahko uporabili že sklenjene sporazume o sodelovanju v izobraževanju in kulturi s posameznimi državami bivše Jugoslavije. Več podrobnosti v: Komac in Medvešek 2005b, 306 – 307.

⁹³ Glej poglavje 2.3.4.

Uredbe o integraciji, pri čemer moramo upoštevati, kako dolgo želijo migranti ostati v novem okolju in temu primerno prilagoditi razsežnosti integracije (Süssmuth in Weidenfeld 2005).

V diplomskem delu sem tudi okvirno raziskal perspektive Sveta Evrope, EU in UNESCO na področju upravljanja s kulturno raznolikostjo. Vsaka izmed organizacij strogo zagovarja spoštovanje različnosti in konsenza med vsemi akterji družbe ter ima načelo vključevanja in obstoj pluralizma kot prioriteti. Iz tega razloga je nujno slediti razvoju koncepta upravljanja s kulturno raznolikostjo in aktualnemu stanju pri njegovem uveljavljanju s strani omenjenih organizacij. V primeru Sveta Evrope so na področju upravljanja raznolikosti ključni programi medkulturnega dialoga,⁹⁴ v primeru EU določila Priročnikov o integraciji za oblikovalce politik in strokovne delavce⁹⁵ ter razpisi Evropskega sklada za vključevanje državljanov tretjih držav, ki so lahko pomemben vir financiranja programov integracije, v primeru UNESCO pa načela iz Splošne deklaracije o kulturni raznolikosti in spremljajoči akcijski načrt za uveljavljanje deklaracije.⁹⁶

Kot cilj nam mora biti razvoj modela, ki spodbuja ohranjanje etničnih posebnosti, odprtost do raznolikosti in njeno priznavanje. Temelj je kulturna avtonomija ter družbena, ekonomska in politična integracija (Kmezic, Marko-Stöckl in Marko 2009).

7.2.1 Predlogi za vključevanje manjšinskih skupnosti v lokalno okolje s strani zainteresirane civilne družbe

Skozi intervjuje z gospodom Marjanom Pungartnikom, bivšim tajnikom na Zvezi kulturnih društev Maribor in Zvezi kulturnih društev Slovenije in z gospo Veroniko Haring, predsednico Kulturnega društva nemško govorečih žena Mostovi, ter gospodom Radom Bakračevićem, predsednikom Srbskega kulturnega društva Maribor, sem iskal predloge za vključevanje manjšinskih skupnosti v lokalno okolje.⁹⁷

---

⁹⁴ Opisano v poglavju 2.2.2.1 diplomskega dela.

⁹⁵ Opisano v poglavju 2.2.2.2 diplomskega dela.

⁹⁶ Opisano v poglavju 2.2.2.3 diplomskega dela.

⁹⁷ Prošnjo za intervju sem poslal tudi na preostala kulturna društva etničnih skupnosti v Mariboru, vendar se mi niso oglasili.

Skozi razgovor smo prišli do nekaterih predlogov ukrepov, ki bi jih morala sprejeti MOM:

- strategijo reševanja problemov manjšinskih skupnosti, in sicer jasen in transparenten načrt;
- posebno politiko, ki bi reševala potrebe etničnih skupnosti;
- okrepitev izobrazbenega programa, in sicer manjšinskega jezikovnega izobraževanja, kjer bi morala imeti kulturna društva etničnih skupnosti Maribora osrednjo vlogo;
- uvedbo lastnega radijskega programa ali oddaje (lahko tudi internetni), TV programa in drugih načinov promocije kultur (kot vzoren primer velja vsakoletni graški kulturni festival);
- finančna sredstva s strani države ali lokalne skupnosti za redno izdajanje informatorja (mesečnika) etničnih skupnosti oziroma nasploh večjo finančno podporo države in lokalne skupnosti za programe, namenjene etničnim skupnostim v MOM;
- zagotovitev brezplačnih prostorov za te skupnosti;
- organ v sklopu MOM, ki bi skrbel za koordinacijo etničnih kulturnih društev Maribora in bi jim nudil pomoč, če bi bilo potrebno (potreba po strokovnjakih s področja varstva manjšin in integracije priseljencev);
- sedež v Mestnem svetu MOM, da bi na dnevni red lažje spravili manjšinske zadeve;
- MOM bi na področju vključevanja etničnih skupnosti lahko bolj aktivno sodelovala z Javnim skladom RS za kulturne dejavnosti, Zvezo kulturnih društev Slovenije in Andragoškim zavodom. Dobra koordinacija in usklajeni programi bi vsekakor povečali učinke posameznih ukrepov, ki bi bili namenjeni manjšinam;
- čim več možnosti za skupne dogodke z lokalno skupnostjo, kjer bi prišlo do konkretnih stikov med kulturami oziroma različnimi etničnimi skupnostmi.

Noben od teh predlogov do sedaj še ni bil izveden, razen morebiti že omenjeno ustanavljanje organa v sklopu MOM, ki bi naj skrbel koordinacijo med etničnimi kulturnimi društvi Maribora in Mestno upravo MOM. Začetki organa so bili februarja 2006,⁹⁸ vendar organ ni nikoli aktivno deloval, dokler ni povsem zamrl decembra 2006 z zamenjavo župana MOM (Haring 2008).

---

⁹⁸ Več podrobnosti v naslednjem poglavju (6.3).

7.3 PRETEKLO UPRAVLJANJE Z ETNIČNO RAZNOLIKOSTJO V MESTNI OBČINI MARIBOR

Gospod Pungartnik (2008) je pojasnil, da so stvari, kar se tiče integracije narodov bivše Jugoslavije, na lokalni ravni urejene dosti bolj kot na nacionalni, pri čemer je dejavna bolj ali manj civilna družba. Na tem mestu poudari vlogo Zveze kulturnih društev Slovenije, ki v svojo dejavnost vključuje kulturna društva narodov bivše Jugoslavije; njihov osnovni namen je promocija manjšinske kulture. O vključevanju manjšinskih skupnosti v lokalno skupnost lahko torej govorimo bolj ali manj samo za področje kulture.

Na področju izobraževanja in predvsem učenja jezikov narodov bivše Jugoslavije lahko izpostavimo prizadevanja Srbskega kulturnega društva. Želeli so osnovnošolcem približati srbski jezik. Prvi tečaji so se začeli začetek leta 2004, vendar povsem z lastnimi sredstvi. Slovensko ministrstvo za šolstvo in šport ni pristopilo k pobudi (Bakračević 2008b), čeprav imamo leta 2001 sklenjen Sporazum med Vlado Republike Slovenije in Zvezno vlado Zvezne republike Jugoslavije o sodelovanju v kulturi in izobraževanju,⁹⁹ ki v svojem 3. členu določa, da bosta »pogodbenici spodbujali vzajemno poučevanje jezikov, književnosti in civilizacij obeh držav in v ta namen proučili možnost izmenjave lektorjev«.

Marca 2008 so se ponovno začeli tečaji srbsčine v MOM in to povsem po zaslugi ministrstva za diasporo v Beogradu. Slovenska država je ponovno zatisnila oči. Tečaji se bodo izvajali v prostorih osnovne šole Ivana Cankarja v Mariboru, katere jim je v brezplačno uporabo ponudila ravnateljica šole (Bakračević 2008b).

Tudi z drugimi državami bivše Jugoslavije imamo sklenjene podobne sporazume,¹⁰⁰ na podlagi katerih bi bilo mogoče zagotoviti ustrezne lektorje iz posameznih držav, hkrati pa bi na tak način »morda spodbudili izmenjavo in omogočili tudi učenje slovenskega jezika

---

⁹⁹ Ur. l. RS 47/2002.

¹⁰⁰ In sicer: Sporazum med Vlado Republike Slovenije in Svetom ministrov Bosne in Hercegovine o sodelovanju v kulturi, izobraževanju in znanosti (Ur. l. RS 69/2000), Sporazum med Vlado Republike Slovenije in Vlado Republike Albanije o sodelovanju v izobraževanju, kulturi in znanosti (Ur. l. RS 36/1994), Sporazum o sodelovanju v kulturi in izobraževanju med Vlado Republike Slovenije in Vlado Republike Hrvaške (Ur. l. RS 51/1994) in Sporazum o sodelovanju v izobraževanju, kulturi in znanosti med Vlado Republike Slovenije in Vlado Republike Makedonije (Ur. l. RS 25/1997).

slovenskim otrokom, ki živijo v Makedoniji, Bosni in Hercegovini ter v Srbiji in Črni gori« (Komac in Medvešek 2005b, 307).

Neke vrste posvetovalni organ je v MOM začel nastajati leta 2006. Boris Sovič, takratni župan MOM, je 13. februarja 2006 na razgovor povabil kulturna društva etničnih skupnosti Maribora in se je z njimi pogovarjal o prihodnosti mariborskih društev, ki negujejo svoja izvorna kulturna izročila in nacionalne vrednote. Iskali so načine, kaj bi storili za razvoj MOM v sožitju in sozvočju raznorodnih kulturnih vrednot. Razgovora so se udeležili predstavniki Hrvaškega kulturnega društva, Srbskega kulturnega društva, Kulturnega društva nemško govorečih žena Mostovi, Makedonskega kulturnega društva Biljana, Romskega društva Romano Pralipe in Romskega društva Romano Anglunipe (Haring 2008).

Haringova (2008) je pojasnila, da je želel gospod Sovič v multikulturnem okolju, kot je MOM, predlagati okvir, ki ga imajo v partnerskih mestih (npr. Gradec),¹⁰¹ z namenom soustvarjanja multikulturnosti, integracije, sobivanja in sožitja. Predlagal je ustanovitev koordinacije prisotnih društev na srečanju.

Ob zaključku srečanja so bile sprejete naslednje pobude (Haring 2008):

- »Soglasno je bil sprejet predlog za ustanovitev koordinacije med prisotnimi kulturnimi društvi in Mestno upravo MOM.
- Izmed prisotnih društev se je imenoval koordinator med društvi in Mestno upravo, ki jo zastopa župan.
- Koordinator se je imenoval za pol leta, na kar je prevzel funkcijo koordinatorja njegov namestnik.
- Za koordinatorja za prvo polletje je bil imenovan takratni predsednik Srbskega kulturnega društva, g. Miloš Rusić, za namestnika koordinatorja pa takratni predsednik Makedonskega kulturnega društva Biljana, g. Aleksandar Kuzmanovski.
- Koordinacija naj se sestaja vsake tri mesece, po potrebi tudi pogosteje.
- V letu 2006 naj se pripravita dva projekta, s katerima se bo sočasno predstavljalo več društev.
- Posamezna društva naj do konca februarja 2006 sekretarju koordinacije dostavijo letne programe kot izhodišča za pripravo projektov za predstavitve društev«.

---

¹⁰¹ Gradec je zgleden primer upravljanja novodobne etnične raznolikosti na lokalni ravni. Več podrobnosti v: Komac in Medvešek 2005b, 310 – 318.

Haringova je omenjeno srečanje ocenila kot velik korak naprej na področju vključevanja manjšinskih skupnosti v lokalno okolje, a je pobuda žal hitro zamrla, že z nastopom novega župana MOM, gospoda Franca Kanglerja, in sicer na začetku decembra 2006. Na tem mestu bi bilo potrebno graditi naprej, vendar trenutna lokalna oblast še ni pokazala volje, da bi se stvari premaknile dalje.

8 ZAKLJUČEK

Skozi diplomsko delo se ukvarjam s področjem, za katerega lahko upravičeno rečemo, da je še v svojih začetkih nastajanja ali povsem neurejeno. V prvem primeru mislim slovensko integracijsko politiko, v drugem primeru obstoj takšne politike na lokalni ravni. Kot bi rekel gospod Pungartnik (2008): »Slovenija kot MOM potrebujeta strategijo reševanja problemov manjšinskih skupnosti, in sicer jasen in transparenten načrt«, kar bi najverjetneje tudi trdil red. prof. dr. Mitja Žagar,¹⁰² glede na to, da v sklopu svojega preučevanja upravljanja z raznolikostjo zagovarja prav obstoj skupnih ciljev in strategij za reševanje družbenih problemov, ki zvišujejo stopnjo družbene kohezije in zmanjšujejo možnost konfliktov.

Diplomsko delo vidim kot osnovo za obsežno študijo o etnični raznolikosti MOM in potrebah njenih etničnih skupnosti glede ohranjanja njihove posebne identitete in vključevanja v lokalno okolje. Takšna študija bi postavila temelje, na podlagi katerih bi lahko gradili ustrezno politiko integracije etničnih skupnosti.

Tako Slovenija kot MOM sta imeli doslej praviloma izkušnje le s specifično priseljsko populacijo, in sicer s priseljenci iz nekdanjih jugoslovanskih republik, katerih večji del se je priselil še v času nekdanje skupne države. V večji meri gre za državljane RS, torej jih v evropskem kontekstu lahko razumemo kot pripadnike narodnih manjšin (glede na kriterij 'državljeni države, v kateri živijo').

MOM je skozi te zgodovinske tokove priseljevanja postala etnično raznolika občina, kar potrjujejo statistični podatki. Slednje zahteva našo pozornost in ustanovitev posebnih mehanizmov za upravljanje s tovrstno raznolikostjo. Zato menim, da bi morale tako državne kot mestne oblasti oblikovati in izvajati aktivno imigrantsko in integracijsko politiko, ki bi se ukvarjala z vsemi manjšinami na njenem področju.

Takšna politika bi bila tudi najbližja načelom zapisanim v 61. členu slovenske Ustave:

- da svobodno izraža pripadnost svojemu narodu ali narodni skupnosti;
- da goji in izraža svojo kulturo;
- da uporablja svoj jezik in pisavo.

---

¹⁰² Visokošolski učitelj na Fakulteti za družbene vede.

Če strnem moj predlog integracijske politike za MOM in odgovorim na svoje raziskovalno vprašanje, potem bi rekel, da potrebujemo institucionalno telo na ravni občine, ki bi v sodelovanju z dotičnimi družbenimi skupinami iskalo konkretne rešitve za upravljanje z etnično raznolikostjo in spoštovanje tistih človekovih pravic, ki so ključne za ohranjanje maternega jezika, kulture in običajev (Komac 2003, 14) etničnih manjšin v občini ter integracijo na novo priseljenih. Integracija slednjih mora ponuditi obema stranema – priseljencem in obstoječi populaciji – občutek obojestranske sprejetosti. Pri tem mora obstajati dvosmeren proces prilagajanja, pri katerem se državi sprejema ne prilagajajo samo priseljenci, ampak tudi večinska populacija priseljencem, s tem ko jih sprejme in se od njih uči (Süssmuth in Weidenfeld 2005, XIV). Mesta ne smemo nikakor videti kot zaboj, v katerem se 'nalagajo' različne kulture, ampak kot urbano naselje, kjer se le-te srečujejo, spoznavajo in dopolnjujejo. Tako nastajajo nove identitete (Isin 2002) in v kolikor nastajajo na podlagi enakosti, človekovih pravic, raznolikosti in vključevanja (Süssmuth in Weidenfeld 2005, XIV), potem lahko po mojem mnenju izkoriščamo njihove sinergijske učinke. Kot dodatno razlago bi uporabil misel Johna Stuarta Milla, ki se glasi:

Skoraj nemogoče je oceniti težo napredka človeških bitij, katerega prinesejo stiki različnih kultur, stiki ljudi z oblikami mišljenja in delovanja, ki so malo podobni temu, kar jim je znano. V tem kontekstu je nujna stalna primerjava (posameznikovih) lastnih predstav in običajev z izkustvi oseb v različnih okoliščinah. Ni ljudstva, ki si ne bi sposojalo od drugih.

V svoje uradne dokumente mora občina vključiti določbe o svoji večetničnosti, večjezičnosti in večkulturnosti ter pristopiti k izdelavi aktivne imigracijske in integracijske politike, saj le-to ne more biti prepuščeno samo nacionalni oblasti; do dejanskih stikov med večinsko družbo in priseljenci namreč prihaja prav na lokalni ravni.

MOM ima torej velik potencial, da izkoristi stike različnih kultur in skozi svojo skrb za manjšine in/ali priseljence naredi občino še bolj prijazno posamezniku. Vsekakor se moramo zavedati bogastva, ki ga prinaša kulturna raznolikost, še posebej v časih, ko si MOM oziroma Maribor prizadeva postati Evropska kulturna prestolnica leta 2012.

Nikakor si ne smemo zatiskati oči pred nujnostjo uvedbe integracijske politike za MOM, saj bomo s tem povečevali socialno kohezijo tako na lokalni kot tudi na nacionalni ravni. Etnične skupnosti bodo preko ustrezne imigrantske in integracijske politike dobile občutek sprejetosti, s tem pa večjo motivacijo, da postanejo aktivni del novega družbenega okolja, kar bo koristilo tako večinski populaciji kot tudi skupnostim samim.

9 LITERATURA

- Bakračević, Rade. 2008a. Intervju z avtorjem. Maribor, 16. oktober.
- 2008b. *Maribor je prvo mesto v Sloveniji, kjer se bo mogoče učiti srbski jezik*. Maribor, 10. marec. Interno gradivo.
- Barker, Chris. 2001. *Cultural Studies: Theory and Practice*. London: Sage.
- Bauböck, Rainer. 1994. *The integration of immigrants*. Strasbourg: Svet Evrope.
- 1999. Liberal Justifications for Ethnic Group Rights. V *Multicultural Questions*, ur. Christian Joppke in Steven Lukes, 133–157. Oxford: Oxford University Press.
- Bennett, Tony. 2001. *Differing diversities: Transversal study on the theme of cultural policy and cultural diversity*. Strasbourg: Svet Evrope.
- Bešter, Romana. 2003. *Migracijska politika Slovenije in EU. Primerjava zakonodaje, strateških dokumentov in priporočil, s poudarkom na integracijski politiki*. Ljubljana: Mirovni inštitut.
- 2007. Integracija in model integracijske politike. V *Priseljenci. Študija o priseljevanju in vključevanju v slovensko družbo*, ur. Miran Komac, 105–134. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.
- Canadian Council for Refugees. 1998. *Best settlement practices. Settlement Services for Refugees and Immigrants in Canada*. Dostopno prek: <http://www.ccrweb.ca/bpfina1.htm> (10. junij 2008).
- De Cuellar, Javier Perez. 1995. *Our Creative Diversity. Report of the World Commission for Culture and Development*. Dostopno prek: <http://unesdoc.unesco.org/images/0010/001016/101651Eb.pdf> (23. maj 2009).

Dolenc, Danilo. 2003. *Migracije z območja nekdanje Jugoslavije v Slovenijo in njih socio-geografski učinki*. Magistrsko delo.

--- 2005. Priseljevanje v Slovenijo z območja nekdanje Jugoslavije po II. svetovni vojni. V *Percepcije slovenske integracijske politike: zaključno poročilo*, 2. natis, ur. Miran Komac in Mojca Medvešek, 35–166. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.

Entzinger, Han. 2000. The Dynamics of Integration Policies: A Multidimensional Model. V *Challenging Immigration and Ethnic Relations Politics: Comparative European Perspectives*, ur. Ruud Koopmans in Paul Statham, 97–118. New York: Oxford University Press.

ERICarts - Evropski inštitut za primerjalne kulturne študije. 2008. *Sharing Diversity: National Approaches to Intercultural Dialogue in Europe - Study for the European Commission. Report 2008*. Dostopno prek: http://www.interculturaldialogue2008.eu/fileadmin/downloads/resources/sharing_diversity_final_report_en.pdf (6. september 2008).

Evropska komisija. 2005. *Skupni program za vključevanje. Okvir za vključevanje državljanov tretjih držav v Evropsko unijo*. Dostopno prek: eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0389:FIN:SL:DOC (13. januar 2008).

--- 2008. *Evropski sklad za vključevanje državljanov tretjih držav - The European Fund for the Integration of Third-country nationals*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/justice_home/funding/integration/funding_integration_en.htm (18. april 2009).

Evropski svet. 2005. *Haški program: krepitev svobode, varnosti in pravice v Evropski uniji*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/ewsi/UDRW/images/items/doc1_1242_874537705.pdf (18. april 2009).

--- 2007. *Presidency conclusions. Tampere European Council*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/ewsi/UDRW/images/items/doc1_1243_789127440.pdf (18. april 2009).

Fearon, James D. 2003. *Ethnic Structure and Cultural Diversity around the World: A Cross-National Data Set on Ethnic Groups*. Dostopno prek: <http://www.stanford.edu/group/ethnic/workingpapers/egroups.pdf> (14. januar 2009).

Forrest, Ray in Ade Kearns. 2001. Social cohesion, social capital and the neighbourhood. *Urban Studies* XXXVIII (12): 2125–43.

GCIM – Global Commission on International Migration. 2005. *Migration in an interconnected world: New directions for action. Report 2005*. Dostopno prek: <http://www.gcim.org/attachements/gcim-complete-report-2005.pdf> (3. avgust 2008).

Gosar, Anton. 2005. Selected demogeographic impacts of migrations: The case of Slovenia. V *Migrants and education challenge for European schools today*, ur. Dan D. Daatland in Jernej Mlekuž, 23–30. Ljubljana: Inštitut za slovensko izseljenstvo, ZRC SAZU.

Greif, Tatjana. 2009. *Upravljanje raznolikosti v zaposlovanju. Smernice za delodajalce in sindikate*. Ljubljana: Društvo ŠKUC.

Haring, Veronika. 2008. Intervju z avtorjem. Maribor, 13. oktober.

Horvat, Uroš. 2006. Razvoj prebivalstva v mestu Maribor v obdobju med letoma 1981 in 2002. *Revija za geografijo* 1(1): 41–62.

IOM – International Organization of Migration. 2005. *World Migration. Costs and Benefits of International Migration*. Ženeva: International Organization of Migration.

Isin, Engin. 2002. *Being political: genealogies of citizenship*. Minnesota: University of Minnesota Press.

Johnson, Nick. 2007. Building an Integrated Society. V *Identity, Ethnic Diversity and Community Cohesion*, ur. Margaret Whetherell, Michelynn Lafleche in Robert Berkeley, 24–33. London: SAGE Publications.

Jones, Hywel C. in Cristina P. Polo. 2005. *Beyond the Common Basic Principles on integration: The next steps*. Bruselj: European Policy Centre in King Baudouin Foundation. Dostopno prek: <http://www.epim.info/docs/theproject/EPC%20Issue%20Paper%2027%20Basic%20Principles%20on%20Integration.pdf> (17. avgust 2008).

Klinar, Peter. 1974. Mednarodne migracije. *Teorija in praksa* 11(4): 383–392.

Kmežič, Marko, Edith Marko-Stöckl in Joseph Marko. 2009. *Elements of Successful Diversity Management in Conflict Regions*. Dostopno prek: http://www.eurac.edu/NR/rdonlyres/550A2CE0-25CC-4491-B80CD23C048F1DF8/0/Web_del27_diversitymanagement.pdf (15. januar 2009).

Kobolt, Alenka. 2002. *Zdej smo od tu*. Ljubljana: I2 založba Ljubljana.

Komac, Miran. 2002. *Varstvo manjšin: uvodna pojasnila in dokumenti*. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja in Amnesty International Slovenije.

--- 2003. Varstvo 'novih' narodnih skupnosti v Sloveniji. *Razprave in gradivo/Treaties and Documents* (43): 6–33.

Komac, Miran in Mojca Medvešek, ur. 2005a. *Percepcije slovenske integracijske politike: zaključno poročilo*, 2. natis. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.

--- 2005b. *Simulacija priseljevanja v ljubljansko urbano regijo: analiza etnične strukture prebivalstva Mestne občine Ljubljana, zaključno poročilo*. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.

--- 2006. *Percepcije slovenske integracijske politike: zaključno poročilo*. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.

Komac, Miran, ur. 2007. *Priseljenci. Študija o priseljevanju in vključevanju v slovensko družbo*. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.

Komac, Miran, Mojca Medvešek in Petra Roter. 2007. *Pa mi vi povejte, kaj sem!!!? Študija o etnični raznolikosti v Mestni občini Ljubljana*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Lahav, Gallya. 2004. *Immigration and Politics in the New Europe*. Cambridge: Cambridge University Press.

Legrain, Philippe. 2007. *Immigrants: Your Country Needs Them*. London: Little, Brown.

Listina o temeljnih pravicah Evropske unije – Charter of Fundamental Rights of the European Union. 2000. Dostopno prek: <http://evropa.gov.si/predstavitev/zakaj-eu/temeljne-pravice-eu.pdf> (10. avgust 2008).

Loone, Eero. 2007. Manageability of Ethnic Conflicts: Conditions and Limits. *Razprave in gradivo / Treatises and Documents* (52): 120–141.

Massey, Douglas S., Joaquin Arango, Graeme Hugo, Ali Kouaouci, Adela Pellegrino in Edward J. Taylor. 1998. *Worlds in Motion: Understanding International Migration at the End of Millennium*. New York: Oxford University Press.

Mlekuž, Jernej. 2005. Migrants and education: Migrants and education in Slovenia. V *Migrants and education challenge for European schools today*, ur. Dan D. Daatland in Jernej Mlekuž, 15–22. Ljubljana: Inštitut za slovensko izseljenstvo, ZRC SAZU.

Nečak, Dušan. 2006. Stanje in perspektive raziskovanja etničnosti in manjšin v Sloveniji. *Razprave in gradivo / Treatises and Documents* (50–51): 20–29.

Niessen, Jan, Thomas Huddleston in Laura Citron. 2007. *Migrant Integration Policy Index (MIPEX)*. Brussels: British Council in Migration Policy Group.

Niessen, Jan in Mary-Anne Kate. 2007. *From principles to practice: The Common Basic Principles on integration and the Handbook Conclusions*. Bruselj: Migration Policy Group.

Dostopno prek: http://www.epim.info/docs/documents/MPG%20Principles_to_Practice_CBP_Handbook3.pdf (17. avgust 2008).

Niessen, Jan in Yongmi Schibel. 2004. *Handbook on Integration for policy-makers and practitioners*. Luksemburg: Evropske skupnosti. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/ewsi/UDRW/images/items/doc1_1212_616852085.pdf (18. april 2009).

--- 2007. *Handbook on Integration for policy-makers and practitioners. Second Edition*. Luksemburg: Evropske skupnosti. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/ewsi/UDRW/images/items/doc1_1214_371021031.pdf (18. april 2009).

Özden, Çağlar in Maurice Schiff, ur. 2007. *International Migration, Economic Development & Policy*. Washington: The World Bank in Palgrave Macmillian.

Parekh, Bhikhu. 1995. Cultural Diversity and Liberal Democracy. V *Defining and Measuring Democracy*, ur. David Beetham, 199–221. London: Sage.

Parsons, Christopher R. 2007. Quantifying International Migration: A Database of Bilateral Migrant Stocks. V *International Migration, Economic Development & Policy*, ur. Çağlar Özden in Maurice Schiff, 17–58. Washington: The World Bank in Palgrave Macmillian.

Penninx, Rinus. 2005. Elements for an EU Framework for Integration Policies for Immigrants. V *Managing Integration: the European Union's Responsibilities towards Immigrants*, ur. Rita Süßmuth in Werner Weidenfeld, 74–89. Washington: Migration Policy Institute in Bertelsmann Stiftung.

Pogodba o Ustavi za Evropo – Treaty Establishing a Constitution for Europe. 2004. Dostopno prek: <http://evropa.gov.si/ustava/pogodba-o-ustavi-za-evropo.pdf> (18. april 2009).

Pungartnik, Marjan. 2008. Intervju z avtorjem. Maribor, 23. september.

Resolucija o imigracijski politiki Republike Slovenije (ReIPRS). Ur. l. RS 40/1999. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/content?id=19938> (16. avgust 2008).

Resolucija o migracijski politiki Republike Slovenije (ReMPRS). Ur. l. RS 106/2002. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=2002106&stevilka=5265> (16. avgust 2008).

Rex, John. 2000. Multiculturalism and Political Integration in Europe. V *Challenging Immigration and Ethnic Relations Politics: Comparative European Perspectives*, ur. Ruud Koopmans in Paul Statham, 57–73. New York: Oxford University Press.

Rizman, Rudi. 2006. Perspektive raziskovanja etničnosti in manjšin v 21. stoletju. *Razprave in gradivo / Treatises and Documents* (50–51): 328–346.

Roter, Petra. 2001. Locating the “minority problem” in Europe: a historical perspective. *Journal of International Relations and Development* 4(3): 221–249.

--- 2003. Managing the 'minority problem' in post-Cold War Europe within the framework of a multilayered regime for the protection of national minorities. *European Yearbook of Minority Issues* (1): 85–129.

Rupel, Dimitrij. 2006. *Manjšine, majhne države in spoštovanje kultur v Evropski uniji*. Dostopno prek: http://www.sodalitas.at/images/uploads/Rupel_Dimitrij_dr._predavanje.pdf (10. januar 2009).

Rushdie, Salman. 2005. What this cultural debate needs is more dirt, less pure stupidity. *The Times*, 10. december. Dostopno prek: http://www.timesonline.co.uk/tol/comment/columnists/guest_contributors/article756265.ece (4. september 2008).

Salt, John. 2005. *Current trends in international migration in Europe*. Strasbourg: Council of Europe.

Savezni zavod za statistiku. 1961. *Popis stanovništva 1961*. Beograd: Savezni zavod za statistiku.

Schmitter Heisler, Barbara. 2000. The Sociology of Immigration. V *Migration Theory. Talking across Disciplines*, ur. Caroline B. Brettel in James F. Hollifield, 77–96. New York: Routhledge.

Skupna (osnovna) načela za integracijsko politiko priseljencev v EU – Common Basic Principles for Immigrant Integration Policy in the EU. 2004. Dostopno prek: <http://www.iccsi.ie/resources/EU%20Basic%20Principles.pdf> (4. september 2008).

SNKU - Slovenska nacionalna komisija za UNESCO. 2007. *Deklaracija*. Dostopno prek: <http://www.unesco.si/projekti-in-aktivnosti/kulturna-raznolikost/deklaracija.html> (11. januar 2009).

Splošna deklaracija UNESCO o kulturni raznolikosti – UNESCO Universal Declaration on Cultural Diversity. 2001. Dostopno prek: <http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001271/127160m.pdf> (10. januar 2009).

Sporazum med Vlado Republike Slovenije in Svetom ministrov Bosne in Hercegovine o sodelovanju v kulturi, izobraževanju in znanosti. Ur. l. RS 69/2000. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/content?id=26923> (26. oktober 2008).

Sporazum med Vlado Republike Slovenije in Vlado Republike Albanije o sodelovanju v izobraževanju, kulturi in znanosti. Ur. l. RS 36/1994. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/content?id=69463> (26. oktober 2008).

Sporazum med Vlado Republike Slovenije in Zvezno vlado Zvezne republike Jugoslavije o sodelovanju v kulturi in izobraževanju. Ur. l. RS 47/2002. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/content?id=36683> (26. oktober 2008).

Sporazum o sodelovanju v izobraževanju, kulturi in znanosti med Vlado Republike Slovenije in Vlado Republike Makedonije. Ur. l. RS 25/1997. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlImpid=199727> (26. oktober 2008).

Sporazum o sodelovanju v kulturi in izobraževanju med Vlado Republike Slovenije in Vlado Republike Hrvaške. Ur. l. RS 51/1994. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/content?id=69935> (26. oktober 2008).

Statistični urad Republike Slovenije. 1991. *Popis prebivalstva, gospodinjstev, stanovanj in kmečkih gospodarstev v Republiki Sloveniji v letu 1991.* Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.

--- 2002. *Popis prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj 2002.* Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.

Statut Mestne občine Maribor. MUV 27/1995. Dostopno prek: <http://www.maribor.si/povezava.aspx?pid=145> (5. avgust 2008).

Stenou, Katerina, ur. 2007. *UNESCO and the question of cultural diversity, 1946 – 2007. Review and strategies.* Paris: UNESCO.

Süssmuth, Rita in Werner Weidenfeld, ur. 2005. *Managing Integration: the European Union's Responsibilities towards Immigrants.* Washington: Migration Policy Institute in Bertelsmann Stiftung.

Svet EU za pravosodje in notranje zadeve. 2005. *Justice and Home Affairs conclusions.* Dostopno prek: http://www.migpolgroup.com/multiattachments/3149/DocumentName/jai_council_conclusions_december_2005.pdf (19. april 2009).

Svet Evrope. 1954. *Evropska kulturna konvencija – European Cultural Convention.* Dostopno prek: http://www.coe.si/sl/dokumenti_in_publikacije/konvencije/018/ (19. april 2009).

--- 2005. *Metodološki vodnik o trenutnem razvoju indikatorjev o družbeni koheziji – Methodological guide: Concerted development of social cohesion indicators*. Dostopno prek: http://www.coe.int/t/dg3/socialpolicies/socialcohesiondev/source/GUIDE_EN.pdf (5. januar 2009).

--- 2008a. *Bela knjiga o medkulturnem dialogu – White Paper on Intercultural Dialogue*. Dostopno prek: http://www.coe.si/res/dokument/download.php?id=/res/dokument/11316_1.doc&url=/res/dokument/11316_1.doc&title=belajknjigaomedkulturnemdialogu.doc (10. februar 2009).

--- 2008b. *Cultural diversity*. Dostopno prek: http://www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/topics/cultural_en.asp (19. april 2009).

--- 2008c. *Dialogue: An imperative for Europe*. Dostopno prek: http://www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/topics/dialogue_en.asp#TopOfPage (19. april 2009).

Toggenburg, Gabriel N. 2004a. *Minority Protection in a Supranational Context: Limits and Opportunities*. V *Minority protection and the Enlarged European Union: The Way Forward*, ur. Gabriel N. Toggenburg, 1–36. Budimpešta: Open Society Institute. Dostopno prek: <http://lgi.osi.hu/publications/2004/261/Minority-Protection-and-the-Enlarged-EU.pdf> (3. maj 2008).

--- 2004b. *Unification via diversification – what does it mean to be 'united in diversity'?* Dostopno prek: <http://www.eumap.org/journal/features/2004/bigday/diversity> (19. april 2009).

--- 2005. *Who is Managing Ethnic and Cultural Diversity in the European Condominium? The Moments of Entry, Integration and Preservation*. *Journal of Common Market Studies* 43(4): 717–738.

Tomlinson, John. 1997. *Cultural Globalization and Cultural Imperialism*. V *International Communication and Globalization*, ur. Ali Mohammadi, 170–190. London: Sage.

Türk, Danilo. 2008. *Otvoritveni govor predsednika republike dr. Danila Türka na mednarodni konferenci "Living Together" v Londonu*, 12. marec. Dostopno prek: <http://www.up-rs.si/up-rs/uprs.nsf/dokumentiweb/51E8F7F15703A495C125740A0045B9F6?OpenDocument> (10. avgust 2008).

Uitermark, Justus, Ugo Rossi in Henk Van Houtum. 2005. Reinventing Multiculturalism: Urban Citizenship and the Negotiation of Ethnic Diversity in Amsterdam. *International Journal of Urban and Regional Research* 29(3): 622–640. Dostopno prek: www.ru.nl/ncbr/html/files/IJURR2005.pdf (5. september 2008).

UNESCO. 1982. Deklaracija o kulturnih politikah - Mexico City Declaration on Cultural Policies. Dostopno prek: http://portal.unesco.org/culture/en/files/12762/11295421661mexico_en.pdf/mexico_en.pdf (23. maj 2009).

Uredba o integraciji tujcev. Ur. l. RS 65/2008. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200865&stevilka=2821> (16. avgust 2008).

Uredba o načinih in pogojih za zagotavljanje pravic osebam z mednarodno zaščito. Ur. l. RS 67/2008. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200867&stevilka=2884> (18. avgust 2008).

Uredba o pravicah in dolžnostih beguncev v Republiki Sloveniji. Ur. l. RS 33/2004, 129/2004, 112/2006, 61/2007. – Ne velja od 5. avgusta 2008. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200433&stevilka=1434> (18. avgust 2008).

Ustava UNESCO – Constitution of UNESCO. 1945. Dostopno prek: <http://www.un-documents.net/unesco-c.htm> (23. maj 2009).

Ustava Bosne in Hercegovine. 1994. Dostopno prek: http://www.ccbh.ba/public/download/USTAV_BOSNE_I_HERCEGOVINE_bos.pdf (27. avgust 2008).

Ustava Republike Slovenije, Ur. l. RS 33/1991-I. Dostopno prek: <http://www.dz-rs.si/?id=150&docid=28&showdoc=1> (16. avgust 2008).

Vrečer, Natalija. 2007. *Integracija kot človekova pravica: prisilni priseljenci iz Bosne in Hercegovine v Sloveniji*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU: Andragoški center Republike Slovenije.

Yusuf, Abdulqawi A. 2005. *Towards a Convention on Cultural Diversity: Background and Evolution*. Predstavitev na tretjem Forumu o človekovem razvoju, Pariz, 17. januar. Dostopno prek: http://hdr.undp.org/docs/events/global_forum/2005/papers/Abdulqawi_Yusuf_talking.pdf (23. maj 2009).

Zakon o azilu (ZAzil). Ur. l. RS 51/2006 – uradno prečiščeno besedilo. – Ne velja od 4. januarja 2008. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200651&stevilka=2179> (18. avgust 2008).

Zakon o državljanstvu Republike Slovenije (ZDRS). Ur. l. RS 24/2007 – uradno prečiščeno besedilo. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200724&stevilka=1211> (18. avgust 2008).

Zakon o mednarodni zaščiti (ZMZ). Ur. l. RS 111/2007. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=2007111&stevilka=5504> (18. avgust 2008).

Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o tujcih (ZTuj-1A), Ur. l. RS 87/2002. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200287&stevilka=4358> (19. avgust 2008).

Zakon o tujcih (ZTuj-1). Ur. l. RS 107/2006 – uradno prečiščeno besedilo. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=2006107&stevilka=4586> (18. avgust 2008).

Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo (ZUJIK). Ur. l. RS 77/2007 – uradno prečiščeno besedilo. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200777&stevilka=4066> (18. avgust 2008).

Zakon o uresničevanju načela enakega obravnavanja (ZUNEO). Ur. l. RS 93/2007 – uradno prečiščeno besedilo. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200793&stevilka=4600> (18. avgust 2008).

Zakon o začasnem zatočišču (ZZZat). Ur. l. RS 20/1997, 94/2000, Odl.US: U-I-200/00-6 67/2002. – Ne velja od 23. julija 2005. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=199720&stevilka=1139> (18. avgust 2008).

Zakon o začasni zaščiti razseljenih oseb (ZZZRO). Ur. l. RS 65/2005. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200565&stevilka=2839> (18. avgust 2008).

Zakon o zaposlovanju in delu tujcev (ZZDT). Ur. l. RS 76/2007 – uradno prečiščeno besedilo. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200776&stevilka=4036> (18. avgust 2008).

Zaletel, Jurij. 2006. Integracija migrantov v Republiki Sloveniji. V *Mobilnost delavcev: izziv, priložnost, pravica – razprave z okroglih miz ob Evropskem letu mobilnosti delavcev 2006*, ur. Ana Klinar, 20–27. Ljubljana : Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve.

Zavod SR Slovenije za statistiko. 1981. *Popis prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj v SR Sloveniji 31. marca 1981*. Ljubljana: Zavod SR Slovenije za statistiko.

Zavratnik Zimic, Simona. 2003. *Migration Trends in Selected Applicant Countries. Volume VI – Slovenia. The perspective of a Country on the 'Schengen Periphery'*. Geneva: International Organization for Migration.

Združeni narodi. 1998. *Recommendations on Statistics of International Migration*. New York: Združeni narodi.

Zvezni zavod za statistiko. 1971. *Popis prebivalstva in stanovanj v letu 1971*. Beograd: Zvezni zavod za statistiko.

Žagar, Mitja. 2007. Diversity Management – Evolution of Concepts. *Razprave in gradivo / Treatises and Documents* (52): 6–37.

PRILOGE

Priloga A: Intervju z gospodom Marjanom Pungartnikom, bivšim tajnikom na Zvezi kulturnih društev Maribor in Zvezi kulturnih društev Slovenije, dne 23. septembra 2008.

Gospod Marjan Pungartnik je bil dolgoletni tajnik na Zvezi kulturnih društev Maribor in Zvezi kulturnih društev Slovenije. Tekom svojega dela je skušal skozi kulturne dejavnosti vključevati manjšinske skupnosti v kulturno življenje Slovenije. Ker sem v svojem diplomskem delu raziskoval področje vključevanja manjšin v družbeno okolje, se mi je zdelo pomembno, da stopim z njim v kontakt, ga povprašam o njegovem mnenju glede možnosti vključevanja manjšin, različnih kanalih, ki nam omogočajo doseganje le-tega, ter razjasnitev vloge kulturnih društev pri njihovem vključevanju in ugotovitve vključim v svoje delo.

Informacijo o njem mi je dal mentor diplomskega dela, nato pa sem stopil v stik z njim preko elektronske pošte in sva se dogovorila za srečanje. Potekalo je 23. septembra 2008. Vprašanja sem imel okvirno sestavljena vnaprej, njegove odgovore pa sem zapisoval s pomočjo ključnih informacij, s katerimi sem za tem natipkal celoten pogovor.

V uvodnem nagovoru sem g. Pungartniku pojasnil vsebino mojega diplomskega dela oziroma raziskovalni problem. Razložil sem mu cilj dela, torej oblikovanje integracijske politike na ravni Mestne občine Maribor (MOM).

Najprej sva začela s položajem manjšin v Sloveniji, za katerega mi je g. Pungartnik pojasnil, da je koncept nacionalne države, ki ga imamo v Sloveniji, civilizacijsko neustrezen. Pravi, da je trditev, da je RS nacionalna država, slabo izhodišče za priznavanje manjšin. Kritičen je tudi do nepriznavanja Staroavstrijcev oziroma nemško govoreče skupnosti kot manjšine v RS in tudi do odnosa do narodov bivše Jugoslavije. Posebej v Mariboru je odnos do nemške skupnosti nerazumljiv, predvsem zaradi dejstva, da so Maribor v večji meri zgradili prav Nemci in da so z njim povezana velika imena nemškega porekla, kot so na primer Max Mell (rojstno mesto), Robert Stolz, H. Eduard F. Von Lannoy, Hugo Wolf in drugi.

G. Pungartnik opozarja, da se oblasti preprosto delajo 'nore', kot da manjšin sploh ni. Označi jih kot kulturno slepe oziroma tiste, ki se ne zavedajo, da kulturne razlike bogatijo družbo. Po njegovem mnenju ni dopustno, da se obnašamo, kot da ni 40.000 Srbov, 20.000 Bošnjakov, 35.000 Hrvatov, da ni Nemcev itn. Koncept »etničnih skupnosti« ne zadostuje,

ker iz tega ne izhajajo nobene pravice. To je maneuver nepriznavanja. Nadalje še pojasnjuje, da preprosto ni javne zavesti o tem, da je potrebno tem manjšinam dati pravice.

Kar se tiče integracije narodov bivše Jugoslavije meni, da so stvari na lokalni ravni urejene dosti bolj kot na nacionalni, pri čemer je dejavna bolj ali manj civilna družba. Na tem mestu poudari vlogo Zveze kulturnih društev Slovenije, ki v svojo dejavnost vključuje kulturna društva narodov bivše Jugoslavije; njihov osnovni namen je promocija manjšinske kulture.

Štajersko oziroma predvsem MOM ocenjuje glede sprejemanja drugačnih kultur kot enega izmed bolj dovtetnih koncev Slovenije. V Mariboru mu je uspelo manjšinske skupnosti vključiti v kulturne dogodke, preko katerih se predstavljajo njihove folklorne noše, pri tem pa Gorenjsko izpostavi kot pravo nasprotje, saj zaradi zavračanja neslovenskih kulturnih identitet to ni bilo izvedljivo in izpeljano.

Ko pogovor nanese na pozitivne plati odnosa nacionalne oblasti do manjšin, se spomni na Sektor za kulturne pravice manjšin in razvoj kulturne raznolikosti na Ministrstvu za kulturo. Pravi, da lahko v tem primeru govorimo o primeru dobre prakse.

Nadalje opozarja na neljubo dejstvo: če se želi posameznik (državljan RS) ukvarjati z manjšinskimi kulturami (npr. Romi ali Nemci), lahko dobi dosti več sredstev za preučevanje manjšin, kot jih dobijo manjšinska kulturna društva (npr. romsko ali nemška društva). Absurd, ki pa je še kako realen.

Da bi se vključevanje manjšin na lokalni ravni izboljšalo, bi morale imeti manjšinske skupnosti (Srbov, Hrvatov, Bošnjakov,...) svoje predstavnike v občinskem svetu. Slednje bi lahko bilo zapisano v statutu MOM, kar bi si občina lahko dovolila, saj sama sprejema svoj statut. Veliko bi pripomoglo tudi povečanje dotacij za društva in zagotovitev brezplačnih prostorov. (Kulturna) društva bi lahko sodelovala tudi pri projektu manjšinskega jezikovnega izobraževanja, saj lahko bolj motivirajo otroke kot uradniški razpisi o možnosti dodatnega pouka. Vsekakor bi omenjene skupnosti potrebovale posebno politiko, ki bi reševala njihove potrebe. Oblast bi morala zagotoviti enakopravno obravnavanje državljanov ne glede na poreklo, sicer se pojavi vprašanje elementarnih človekovih pravic.

Doda še, da rado pride do instrumentalizacije kulturnih društev, njihove podreditve in včasih tudi izrabe za volilne namene (npr. zakaj bi Muc¹⁰³ reševal probleme romskih naselij

---

¹⁰³ Pri tem g. Pungartnik misli predsednika Zveze Romov Slovenije, Jožeka Horvata (vzdevek Muc).

na Dolenjskem). Politično predstavništvo manjšin, ki jo priznavajo samo za italijansko in madžarsko, bi moralo biti samostojno, neodvisno od kulturnega predstavništva.

Vrnila sva se na MOM, kjer je omenil, da je kulturna dejavnost manjšin kar pestra. Aktivna je predvsem srbska skupnost, pa tudi hrvaška in makedonska. Dokaj aktivni so tudi Romi, žal pa pri Albancih ni nobenih kulturnih dogodkov. MOM opisuje kot skupnost, ki dokaj pozitivno sprejema drugačnost, vendar jim na drugi strani lokalna oblast ne zagotavlja tistih pravic, ki bi ohranjale njihove kulture. V MOM to vlogo opravlja Zveza kulturnih društev Maribor, ki pa dejansko nima strokovnjaka, ki bi se ukvarjal konkretno z zvezo in področjem manjšinskega varstva.

Pravi, da bi tako Slovenija kot MOM potrebovala strategijo reševanja problemov manjšinskih skupnosti, in sicer jasen in transparenten načrt. Prav tako bi se morali javno soočiti s kulturnimi problemi, konflikti ipd. ter o zadevah javno spregovoriti, ne pa jih zanemarjati oziroma se delati, kot da problemov ni. Zadeve je potrebno prenesti v medije, ne pa dovoliti, da manjšinske dogodke enostavno spregledajo.

Kot ključen ukrep pri integraciji vidi g. Pungartnik okrepitev izobrazbenega programa, kjer bi morala imeti kulturna društva osrednjo vlogo, kar bi še bolj pomagalo prebroditi stereotipe o Srbih, Hrvatih, Bošnjakih itd. Nadalje bi morala imeti javnost TV kanal, kjer bi izvedela o dejavnostih kulturnih društev. Dobro bi bilo, da bi manjšinskim kulturnim društvom namenili tudi svoj radijski program, lahko tudi internetni, še prej pa bi morala MOM zagotoviti brezplačni dostop do interneta, ki bi koristil tako prebivalcem MOM kot društvom. Vsekakor so pomembni tudi drugi načini promocije kultur, kot vzoren primer pa poda graški festival. V MOM bi se lahko v te namene izkoristil festival Lent, ki s Folkartom sicer vključuje kulturna društva, tudi manjšinska, vendar samo tuja in ne lokalna.

Pravi, da bi lahko MOM na tem področju bolj aktivno sodelovala z Javnim skladom RS za kulturne dejavnosti, Zvezo kulturnih društev Slovenije in Andragoškim zavodom. Dobra koordinacija in usklajeni programi bi vsekakor povečali učinke posameznih ukrepov, ki bi bili namenjeni manjšinam.

Na koncu sem g. Pungartnika vprašal, katera manjšinska kulturna društva obstajajo v MOM; navedel mi je naslednja:

- Srpsko kulturno društvo Maribor;
- Makedonsko kulturno društvo Biljana;
- Romska društvo Romano Pralipe;
- Madžarski kulturni klub;

- Kulturno izobraževalno društvo Bashkimi Maribor;
- Kulturno društvo nemško govorečih žena Mostovi;
- Folklorno makedonsko društvo "Vardarka" Maribor (ki pa več ne deluje);
- Akademsko hrvaško slovensko kulturno društvo v Mariboru;
- KD slovensko-češka liga Maribor.

Na koncu mi je še pojasnil, da več nima toliko stikov s to problematiko kot takrat, ko je bil tajnik Zveze kulturnih društev Maribor. V svojem delu v literarni dejavnosti pri kulturnem društvu Mariborska literarna družba zagotavlja literarne nastope manjšinskih avtorjev in tudi v založniški dejavnosti jim daje posebno mesto. Da bi podprl priznavanje nemške manjšine, se je dejavno vključil v Kulturno društvo nemško govorečih žena Mostovi, čeprav je to prineslo nekaj javnih napadov nanj.

Priloga B: Intervju z gospo Veroniko Haring, predsednico Kulturnega društva nemško govorečih žena Mostovi, dne 13. oktobra 2008.

Gospa Veronika Haring je predsednica Kulturnega društva nemško govorečih žena Mostovi (v nadaljevanju društvo). Ga. Veroniko Haring sem izbral za sogovornico, ker sem skozi raziskovanje ugotovil, da je bila v večini primerov tista oseba, ki je v imenu kulturnih društev etničnih skupnosti Maribora na MOM pošiljala pozive za njihovo vključevanje ipd.

Intervju je potekal 13. oktobra 2008. Vprašanja sem imel okvirno sestavljena vnaprej, njene odgovore pa sem zapisoval s pomočjo ključnih informacij, s katerimi sem za tem natipkal celoten pogovor.

V uvodnem nagovoru sem ga. Haring pojasnil vsebino mojega diplomskega dela oziroma raziskovalni problem. Razložil sem ji cilj dela, torej oblikovanje integracijske politike na ravni MOM.

Najprej mi je ga. Haring pojasnila vlogo njihovega društva, ki je v tem, da skrbi za negovanje in ohranjanje jezikovnih, etničnih, arhitekturnih in kulturnih značilnosti nemško govorečih prebivalcev Slovenije ter v tem smislu pogloblja in širi stike med nemško govorečimi in njihovimi potomci v domovini ter drugod po svetu. Člani društva imajo svoje korenine med nemško govorečimi in njihovimi potomci ali pa so samo simpatizerji društva. Društvo Mostovi je od poletja 2005 član Zveze kulturnih društev nemško govoreče etnične skupnosti v Sloveniji skupaj s Kočevarji staroselci, s katerimi sodeluje že od vsega začetka.

Pogovor sva nato nadaljevala s položajem nemške manjšine v RS in Mariboru. Ga. Haring mi je pojasnila, da se ne strinja s tem, da se daje nemško govorečo skupnost v Sloveniji med 'novodobne' manjšine ali 'nove' manjšine, temveč to skupnost opredelimo kot avtohtono manjšino v Sloveniji. Nemci so v Sloveniji že stoletja, torej o avtohtonosti ne moremo dvomiti, splet okoliščin pa je privedel do tega, da jim nacionalna oblast statusa manjšine ne želi podeliti; s čimer misli drugo svetovno vojno in odnos do nemško govorečih zaradi nacizma. Nadalje mi je ga. Haring pojasnila, da je po njihovih ocenah v Sloveniji še najmanj 3.600 Nemcev, vendar za MOM ni vedela neuradnih podatkov, je pa številka vsekakor dosti večja kot jo prikazuje uradna statistika.

Povprašal sem jo tudi, kako društvo uresničuje svoje namene in cilje, pri čemer je navedla izvajanje naslednjih aktivnosti:

- izobraževanj in izpopolnjevanj svojih članov in njihovih potomcev v obliki tečajev (npr. redni tečaji nemščine za vse starostne skupine, od začetnih do nadaljevalnih), seminarjev in s sodelovanjem s strokovnimi institucijami ter strokovnjaki posamezniki;
- kulturnih prireditev in družabnega življenja;
- amaterske kulturne dejavnosti;
- dokumentacijske dejavnosti;
- sodelovanja s sorodnimi društvi v državi in tujini;
- organiziranja prireditev, gostovanj umetnikov, amaterskih skupin;
- organizacije obiskov in srečanj izseljencev v stari domovini;
- sodelovanj z državnimi organi in organizacijami.

Pravi, da se za najbolj problematično izkaže prav sodelovanje z državnimi organi in organizacijami, predvsem kadar zaprosi za finančno podporo. Sredstva so tako simbolična, da ne pokrijejo niti mesečnih stroškov za elektriko, gretje itn. Povedala je, da bi društvo brez donatorjev Deželne vlade Koroške in Štajerske, Južne Tirolske in Zvezne republike Nemčije životarilo. Z njihovo pomočjo so si lahko kupili prostore na Barvarski ulici 5 v Mariboru, ki sedaj omogočajo osnovne pogoje za njihovo dejavnost.

Vsekakor je pričakovala več podpore od nacionalne in lokalne oblasti, vendar vseeno pozitivno dodaja, da se stanje malo izboljšuje. Na tem mestu sem jo povprašal glede njenih prizadevanj o vključevanju kulturnih društev etničnih skupnosti Maribora v delovanje lokalne skupnosti. V tem pogledu je kot pozitivnega ocenila razgovor z Borisom Sovičem, in sicer 13. februarja 2006. G. Sovič, takratni župan MOM, se je z njimi pogovarjal o prihodnosti mariborskih društev, ki negujejo svoja izvorna kulturna izročila in nacionalne vrednote. Iskali so načine, kaj bi storili za razvoj MOM v sožitju in sozvočju raznorodnih kulturnih vrednot. Razgovora so se udeležili predstavniki Hrvaškega kulturnega društva, Srbskega kulturnega društva, Kulturnega društva nemško govorečih žena Mostovi, Makedonskega kulturnega društva Biljana, Romskega društva Romano Pralipe in Romskega društva Romano Anglunipe.

Ga. Haring je povedala, da je želel g. Sovič v multikulturnem okolju, kot je MOM predlagati okvir, ki ga imajo v partnerskih mestih (npr. Gradec), z namenom soustvarjanja multikulturnosti, integracije, sobivanja in sožitja. Predlagal je ustanovitev koordinacije prisotnih društev.

Ob zaključku srečanja so bile sprejete naslednje pobude:

- Soglasno je bil sprejet predlog za ustanovitev koordinacije med prisotnimi kulturnimi društvi in Mestno upravo MOM.

- Izmed prisotnih društev se je imenoval koordinator med društvi in Mestno upravo, ki jo zastopa župan.
- Koordinator se je imenoval za pol leta, na kar je prevzel funkcijo koordinatorja njegov namestnik.
- Za koordinatorja za prvo polletje je bil imenovan takratni predsednik Srbskega kulturnega društva, g. Miloš Rusić, za namestnika koordinatorja pa takratni predsednik Makedonskega kulturnega društva Biljana, g. Aleksandar Kuzmanovski.
- Koordinacija naj se sestaja vsake tri mesece, po potrebi tudi pogosteje.
- V letu 2006 naj se pripravita dva projekta, s katerima se bo sočasno predstavljalo več društev.
- Posamezna društva naj do konca februarja 2006 sekretarju koordinacije dostavijo letne programe kot izhodišča za pripravo projektov za predstavitve društev.

Ga. Haring je omenjeno srečanje ocenila kot velik korak naprej na področju vključevanja manjšinskih skupnosti v lokalno okolje, a je žal pobuda hitro zamrla, že z nastopom novega župana MOM, g. Franca Kanglerja, in sicer v začetku decembra 2006. S tem organ niti ni nikoli aktivno deloval. Na tem mestu bi bilo potrebno graditi naprej, vendar trenutna lokalna oblast še ni pokazala volje, da bi se stvari premaknile dalje.

Leta 2007 so mestne oblasti iz razpisa za kulturne dejavnosti MOM 2007 celo izločile kulturna društva etničnih skupnosti Maribora. Društva so namreč ugotovila, da v razpisu niso bila navedena, da so formularji za prijavo njihovih dejavnosti neprimerni in kriteriji podeljevanja sredstev pristranski v njihovo škodo. S tem se niso uresničile obljube, ki jih je dal na delovnem razgovoru etničnih skupnosti župan in vodja Službe mestnega sveta 13. februarja 2006, da se bo v bodoče pri razpisu za sredstva na področju ljubiteljskih kulturnih dejavnosti upoštevala specifična delovanja in potreb manjšinskih društev za njihovo kulturno delovanje. Iz tega razloga so kulturna društva etničnih skupnosti Maribora¹⁰⁴ poslala protestno pismo, kjer so tudi prosili g. Kanglerja za sprejem, vendar odgovora sploh niso prejeli.

Na koncu mi je ga. Haring prijazno ponudila zbornike kulturnega društva Mostovi, in sicer za leta 2005, 2006 in 2007, katere sem z veseljem sprejel v branje. Ob slovesu me je povabila na njihove dogodke, katerih se bom z veseljem udeležil, če bom tisti čas v Mariboru.

---

¹⁰⁴ Pod protestno pismo so podpisani: Srpsko kulturno društvo, Srbsko-štajerska skupnost, Hrvaško kulturno društvo Maribor, Kulturno društvo nemško govorečih žena Mostovi, Romsko društvo Romano Pralipe, Makedonsko kulturno društvo Biljana Maribor in Kulturno izobraževalno društvo Bashkiki Maribor.

Priloga C: Intervju z gospodom Radom Bakračevićem, predsednikom Srbskega kulturnega društva Maribor, dne 16. oktobra 2008.

Gospod Rade Bakračević je predsednik Srbskega kulturnega društva Maribor in Internacionalnega kulturnega društva Štajerska skupnost, ki povezuje pozitivne ljudi iz dveh štajerskih regij, in sicer avstrijske in slovenske. Ker sem v svojem diplomskem delu raziskoval področje vključevanja manjšin v družbeno okolje, se mi je zdelo pomembno, da stopim z njim v kontakt, ga povprašam o njegovem mnenju glede možnosti vključevanja srbske etnične skupnosti, različnih kanalih, ki nam omogočajo doseganje le-tega.

Intervju je potekal 16. oktobra 2008. Vprašanja sem imel okvirno sestavljena vnaprej, njegove odgovore pa sem zapisoval s pomočjo ključnih informacij, s katerimi sem za tem natipkal celoten pogovor.

V uvodnem nagovoru sem g. Bakračeviću pojasnil vsebino mojega diplomskega dela oziroma raziskovalni problem. Razložil sem mu cilj dela, torej oblikovanje integracijske politike na ravni MOM.

Na začetku sva spregovorila par besed o društvu. Ustanovljeno je bilo leta 1998 na pobudo tukaj živečih Srbov. Šteje približno 350 članov, aktivni pa so v raznih sekcijah: folklorna sekcija, literarna sekcija, šahovska sekcija, kegljaška sekcija, dramska sekcija in športna sekcija. Najaktivnejša in najštevilčnejša je folklorna sekcija "Branko Radičević", ki šteje približno 100 članov, mladih in odraslih ljubiteljev folklore. Pojasnil je, da poskušajo v njihovem društvu s pomočjo raznih aktivnosti in projektov ohraniti srbsko tradicijo in jo prenesti na mlade, saj: "Na mladih svet stoji ...", kot pravi. Poleg zgoraj omenjenih sekcij vsake toliko časa tudi izdajo informativni list "Kontakt", imajo Džurdževdansko prireditel, Srbsko Novo leto in pouk v srbskem jeziku, ki ga izvajajo v prostorih osnovne šole Ivana Cankarja (prostore jim prostovoljno nudi ravnatelj šole).

Nadaljevala sva s pogovorom o položaju srbske etnične skupnosti v Sloveniji in Mariboru. Vprašal sem ga, ali je željen status še vedno v okviru javne pobude v Sloveniji živečih Albancev, Bošnjakov, Črnogorcev, Hrvatov, Makedoncev in Srbov, ki jo je 14. oktobra 2003 na okrogli mizi Evropske komisije proti rasizmu in nestrpnosti pri Svetu Evrope predstavila Koordinacija zvez in kulturnih društev konstitutivnih narodov in narodnosti razpadle Socialistične federativne republike Jugoslavije v RS, s katero so predstavniki etničnih skupnosti predlagali, da so uvrščeni v besedilo Ustave RS in ustavno opredeljeni kot narodne skupnosti/narodne manjšine v RS, kar je potrdil. S to pobudo sva povezala tudi pobudo iz 28.

septembra 2004, od takratnega ministra za diasporo, Vojislava Vukčevića, ko je takratnemu predsedniku Državnega zbora RS Feriju Horvatu poslal pismo, v katerem poziva, da se srbski skupnosti v Sloveniji prizna status narodne manjšine, in sicer tistim njenim pripadnikom, ki so pred mednarodnim priznanjem države imeli v Sloveniji stalno prebivališče. Na tem mestu mi poda neuradno število Srbov v MOM, ki znaša 8.000, gre torej za skupnost, ki po lastnem izračunu dosega dobrih 7% populacije MOM.

S statusom je povezal tudi odnos Slovenije do Srbije, predvsem od osamosvojitve Slovenije naprej. Po njegovem mnenju se je Srbija na nek način pojmovala kot sovražna država, kar je vplivalo tudi na odnos do Srbov v Sloveniji. Kot problem izpostavi tudi izbrisane¹⁰⁵ in pojasnjuje, da je okoli 94% teh prav Srbov, pri čemer je po njegovem mnenju uradno število nekaj nad 18.000 izbrisanih skoraj enkrat večje. Meni, da bi morala vlada spoštovati ustavno odločbo v primeru izbrisanih, ki pravi, da je bil kolektivni izbris kršenje človekovih pravic in da je treba vsem izbrisanim vrniti stalno prebivališče. Na tem mestu nadaljuje s svojimi aktivnostmi in prizadevanji, ki gradijo na dobrih odnosih med narodi. Navedel je številne izlete v Srbijo, katerih se udeleži tudi mnogo Štajercev, ki se vedno znova vračajo nasmejani in zadovoljni. Blizu mu je tudi projekt pobratenih mest, zato je v tem primeru povezal Kraljevo in Maribor.

V svojem delovanju se izkaže kot problematično sodelovanje z državnimi organi in organizacijami, predvsem kadar zaprosi za finančno podporo. Kot ga. Haring tudi g. Bakračević pojasni, da so prejeta sredstva s strani države bolj simbolična. Povedal je, da bi društvo brez donacij iz Srbije in tudi Srbov v Sloveniji bolj ali manj stalo na mestu.

Vsekakor si želi večjo podporo od nacionalne in lokalne oblasti. Na lokalni ravni je tudi g. Bakračević kot pozitivno ocenil razgovor z Borisom Sovičem, in sicer 13. februarja 2006. Prav tako sva se na kratko pogovorila o vsebini, a nisva izgubljala časa, saj so mi bile zadeve že znane iz razgovora z ga. Haring. Tudi sam obžaluje, da so obljube g. Soviča že z novim županom razvodenele, vendar še vedno upa, da bodo spet prišle na dnevni red Mestnega sveta MOM.

---

¹⁰⁵ Izbrisani je ime za skupino ljudi, ki jih je Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije 26. februarja 1992 izbrisalo iz registra stalnih prebivalcev in predstavilo v seznam tujcev. Skupno število izbrisanih je bilo 18.305.

V nadaljevanju sem g. Bakračevića povprašal, kaj se mu zdi potrebno storiti in ni povsem v njegovi moči, da bi zagotovili negovanje in ohranjanje jezikovnih, etničnih in kulturnih značilnosti srbske etnične skupnosti v Sloveniji, pri čemer je navedel:

- uvedbo lastnega radijskega programa ali oddaje, za kar si že vrsto let prizadeva. Pravi, da je prosil tudi samo za pet minut v jutranjem programu Radia Maribor, vendar mu ne uspe;
- redno izdajanje informatorja srbske etnične skupnosti, kar sicer počnejo, vendar imajo premalo sredstev, da bi izhajal predlagani mesečnik, zato računajo na pomoč države in lokalne skupnosti;
- organ v sklopu MOM, ki bi skrbel za koordinacijo etničnih kulturnih društev Maribora in bi jim nudil pomoč, če bi bilo potrebno;
- morebiti sedež v Mestnem svetu MOM gleda na številčno zastopanost Srbov v MOM;
- čim več možnosti za skupne dogodke z lokalno skupnostjo, kjer bi se družili in veselili.

Na koncu sva se zavezala, da bova ostala v stiku in poskušala na to temo tudi kaj doreči in izpeljati. Posredoval mi je tudi kontakt osebe iz MOM, na katero se lahko obrnem glede pobude iz leta 2006 in morebiti odprem novo poglavje na poti do dejanskega organa, ki bi se v sklopu MOM ukvarjal s 'problematiko' etničnih skupnosti v MOM.

Po razgovoru sodeč je g. Bakračević zelo dejaven in prizadeven na svojem področju negovanja in ohranjanja jezikovnih, etničnih in kulturnih značilnosti srbske etnične skupnosti v Sloveniji. Z raznimi dejavnostmi poskuša promovirati srbsko kulturo v Sloveniji, jo približati soljudem in graditi na prijateljskih vezeh med narodi.

Priloga D: Preglednica priseljenih iz drugih republik bivše Jugoslavije in drugih držav ter prvo leto priselitve, Mestna občina Maribor, Popis 1961.

MOM	Priseljeni iz		Leto prve priselitve				
	Druge republike nekdanje Jugoslavije	druge države	1940 in prej	1941 - 1945	1946-1952	1953-1957	1958-1961
Brestnica	19	5	151	44	117	116	120
Celestrina	0	0	24	6	29	49	29
Dogoše	12	3	68	12	81	111	216
Gaj nad Mariborom	1	1	28	16	18	19	29
Grušova	0	0	19	3	11	23	18
Hrastje	8	6	84	36	91	114	84
Hrenca	0	0	29	10	6	24	10
Jelovec	1	0	23	5	25	14	9
Kamnica	27	16	176	65	171	148	199
Košaki	50	6	76	30	42	85	71
Laznica	4	1	50	13	40	33	37
Limbuš	10	3	141	47	178	150	119
Malečnik	0	1	48	21	38	33	51
Maribor	6949	2460	14494	5070	12352	8547	8570
Meljski Hrib	9	11	48	27	62	50	54
Metava	2	0	39	7	16	22	13
Nebova	0	0	35	3	16	17	27
Pekel	20	7	32	2	11	12	7
Pekre	10	3	132	50	161	94	87
Počehova	16	4	54	28	64	65	49
Razvanje	33	6	147	72	122	119	192
Ribniško selo	15	5	44	11	35	22	18
Rošpoh	27	4	203	73	128	152	185
Ruperče	1	1	27	6	21	31	26
Srednje	1	0	8	1	4	10	3
Šober	0	3	44	11	36	11	29
Trčova	6	0	77	11	33	53	64
Vinarje	6	2	28	9	31	34	19
Vodole	6	0	22	13	7	51	29
Vrhov dol	2	2	28	18	26	31	18
Za Kalvarijo	3	1	17	1	12	5	22
Zgornji Slemen	0	0	16	2	18	23	4
Zrkovci	7	1	48	6	11	63	89
Skupaj	7245	2552	16460	5729	14013	10331	10497

Vir: Savezni zavod za statistiku (1961).

Priloga E: Preglednica priseljenih iz drugih republik bivše Jugoslavije in prvo leto priselitve, Mestna občina Maribor, Popis 1971.

MOM	Priseljeni iz Druge republike nekdanje Jugoslavije	Leto prve priselitve						
		1940 in prej	1941 - 1945	1946- 1952	1953- 1960	1961- 1965	1966- 1969	1970- 1971
Brestnica	17	90	33	66	126	92	83	38
Celestrina	1	14	0	27	32	16	33	4
Dogoše	43	31	5	36	79	128	91	30
Gaj nad Mariborom	2	14	7	9	15	13	19	5
Grušova	1	13	2	4	4	3	7	9
Hrastje	3	47	23	72	62	67	59	25
Hrenca	3	20	7	7	2	7	4	0
Jelovec	1	15	1	9	4	9	9	3
Kamnica	26	101	33	93	190	155	271	95
Košaki	44	13	6	25	48	57	86	27
Laznica	1	39	4	16	25	26	17	10
Limbuš	25	104	32	107	156	153	211	84
Malečnik	2	25	11	24	17	24	40	22
Maribor	9139	10857	3954	10125	10511	7718	5405	2462
Meljski Hrib	26	26	17	36	60	33	32	32
Metava	1	32	3	10	19	20	23	3
Nebova	4	8	9	14	20	10	13	7
Pekel	9	25	8	34	28	37	16	6
Pekre	73	82	28	71	72	101	112	102
Počehova	12	30	23	33	58	76	53	11
Razvanje	42	59	41	59	78	109	137	46
Ribniško selo	10	27	9	25	22	23	39	18
Rošpoh	27	81	23	51	142	99	66	29
Ruperče	1	27	3	16	28	30	32	10
Srednje	6	15	1	9	25	13	3	2
Šober	0	16	8	17	15	19	10	9
Trčova	1	35	8	18	49	41	41	34
Vinarje	4	13	5	11	26	12	11	21
Vodole	0	17	3	6	29	15	26	3
Vrhov dol	4	18	9	15	18	30	10	5
Za Kalvarijo	5	4	1	9	16	19	7	5
Zgornji Slemen	1	15	1	14	8	8	8	0
Zrkovci	2	30	5	8	59	41	46	21
Skupaj	9536	11943	4323	11076	12043	9204	7020	3178

Vir: Zvezni zavod za statistiko (1971).

Priloga F: Preglednica priseljenih iz tujine in prvo leto priselitve, Mestna občina Maribor, Popis 1981.

MOM	Priseljeni iz					
	SR BiH	SR Črne gore	SR Hrvaške	SR Makedonije	SR Srbije	druge države
Maribor - Pobrežje						
1940 in prej	2	1	47	1	7	62
1941 - 1945	10	0	31	1	10	18
1946-1960	26	6	163	1	52	25
1961-1970	32	9	167	3	36	29
1971-1975	40	4	90	6	29	90
1976-1981	92	6	206	17	65	128
Maribor - Rotovž						
1940 in prej	16	8	163	3	33	291
1941 - 1945	48	5	134	4	97	76
1946-1960	74	13	391	16	178	68
1961-1970	81	20	274	12	117	58
1971-1975	57	8	186	12	134	100
1976-1981	80	33	185	37	220	147
Maribor - Tabor						
1940 in prej	16	5	113	4	45	241
1941 - 1945	33	1	126	3	72	60
1946-1960	90	15	517	24	190	80
1961-1970	147	19	574	30	195	67
1971-1975	94	14	293	13	132	116
1976-1981	145	22	326	31	203	169
Maribor - Tezno						
1940 in prej	3	0	45	1	1	32
1941 - 1945	10	0	17	0	13	13
1946-1960	37	5	280	6	35	24
1961-1970	54	0	368	8	61	63
1971-1975	47	3	185	7	38	134
1976-1981	135	7	272	22	100	220
Skupaj	1369	204	5153	262	2063	2311

Vir: Zavod SR Slovenije za statistiko (1981).

Priloga G: Preglednica priseljenih iz tujine in prvo leto priselitve, Mestna občina Maribor,
Popis 1991.

MOM	Priseljeni iz			Leto prve priselitve						
	Druge republike nekdanje Jugoslavije	druge države	neznano	1940 in prej	1941 - 1945	1946- 1960	1961- 1970	1971- 1980	1981- 1991	neznano
Brestrnica	22	21	2	29	14	104	91	306	236	100
Celestrina	7	8	0	5	0	37	26	50	46	6
Dogoše	41	14	0	10	2	78	121	101	112	82
Gaj nad Mariborom	0	1	0	2	2	15	13	19	28	3
Grušova	1	3	1	5	0	9	4	13	18	7
Hrastje	12	0	1	14	1	61	40	49	47	66
Hrenca	3	7	0	3	1	7	13	15	22	6
Jelovec	9	5	2	4	3	6	11	127	91	39
Kamnica	24	18	4	34	19	124	244	160	197	65
Košaki	38	32	13	13	11	120	195	158	166	139
Laznica	10	5	0	15	1	26	22	76	67	13
Limbuš	30	32	5	41	12	127	239	323	580	45
Malečnik	13	12	2	19	4	36	37	96	88	18
Maribor	10554	1874	422	4052	2151	13509	9111	9241	6904	3509
Meljski Hrib	6	3	2	1	4	18	19	47	29	107
Metava	9	4	0	12	0	15	24	13	50	7
Nebova	1	3	1	5	1	20	9	17	12	6
Pekel	11	4	0	4	2	18	14	31	39	9
Pekre	46	38	0	26	14	67	105	585	177	113
Počehova	6	4	0	6	2	14	28	5	37	5
Razvanje	34	32	1	27	14	107	146	195	180	76
Ribniško selo	4	6	0	8	3	21	30	27	77	27
Rošpoh - del	22	16	0	22	6	69	43	62	62	88
Ruperče	7	5	2	9	5	19	19	28	23	15
Srednje	1	4	1	4	0	11	4	14	10	17
Šober	2	2	0	7	2	25	12	21	17	2
Trčova	6	12	11	10	3	22	54	111	126	43
Vinarje	3	25	0	2	1	21	10	11	26	82
Vodole	2	0	0	5	5	13	19	25	10	0
Vrhov dol - del	3	0	0	4	0	8	8	1	7	1
Za Kalvarijo	6	1	0	3	1	22	6	3	3	50
Zgornji Slemen - del	0	0	0	0	3	7	2	4	6	0
Zrkovci	7	17	0	9	5	33	55	123	128	5
Skupaj	10940	2208	470	4410	2292	14789	10774	12057	9621	4751

Vir: Statistični urad Republike Slovenije (1991).

Priloga H: Rade Bakračević - Maribor je prvo mesto v Sloveniji, kjer se bo mogoče učiti srbski jezik.

RADE BAKRAČEVIĆ, PREDSEDNIK Srpskog kulturnog društva Maribor

MARIBOR JE PRVI GRAD U SLOVENIJI GDE ĆE SE UČITI SRPSKI JEZIK

MINISTARSTVO ZA DIJASPORU U VLADI REPUBLIKE SRBIJE ZASLUŽUJE SVA PRIZNANJA

Maribor, 10. marta 2008 - Od 1990 godine u slovenačkim školama prestalo je učenje srpskohrvatskog jezika. Posle mnogobrojnih pokušaja da se sa slovenačkim vladama nađe skupni jezik oko učenja srpskog jezika nije došlo do realizacije tog projekta. A onda Srpsko kulturno društvo počinje veoma pozitivnu inicijativu. Grupa entuzijasta članova društva, na čelu sa Milošem Rusićem, tadašnjim predsednikom društva i profesorom Gojkom Dobrićem 2004 godine otvaraju školu za učenje srpskog jezika. Obećanja za finansijsku pomoć daju Ambasada Srbije i Crne Gore iz Ljubljane i predstavnici Vlade iz Beograda. Međutim od toga nema ništa. Profesori srpskog jezika iz Maribora radili su bez ikakve finansijske pomoći. Škola je jedno vreme radila a onda zbog nedostatka finansija, na žalost, prestala je da radi.

Zbog ne dobijanja nikakve pomoći od Srbije za rad od škole četiri godine nije bilo ni traga ni glasa a onda Rade Bakračević, novi predsednik društva obratio se ministarstvu za dijasporu u Vladi Republike Srbije i tamo je naišao na potpuno razumevanje. Ministarka Milica Čubrilo obećala je pomoć i početkom ove godine stigao je obećani novac u štajersku prestonicu Maribor. Čak je Ministarstvo obećalo da će pružiti i stručnu pomoć. Rade Bakračević se je u imenu Srpskog društva i učenika zahvalio ministarstvu za dijasporu za pružena finansijska sredstva. Bakračević se je takođe zahvalio i svim sponzorima i Mileni Škerget, direktorici Osnovne škole »Ivana Cankara« iz Maribora koja je društvu ustupila učionice za rad. I tako je počelo. Maribor je prvi grad u Sloveniji u kome će mladi i manje mladi članovi društva i ostali zainteresovani moći učiti srpski jezik. Škola je deo jednogodišnjeg projekta, kojeg organizira Srpsko kulturno društvo Maribor. Projekat finansira Ministarstvo za dijasporu u Vladi Republike Srbije. Cilj Škole je da aktivne mlade ljude, članove društva i ostale zainteresovane nauči ćirilicnog pisma i srpskog jezika.

Ovih dana je u štajerskoj prestonici bilo veselo i radno. Prošle nedelje je zvanično počela da radi škola za učenje srpskog jezika u organizaciji srpskog kulturnog društva Maribor. Stručnu pomoć oko rada škole preuzeo je ponovo profesor Gojko Dobrić sa grupom profesora srpskog jezika iz Maribora. Predavanja iz srpskog jezika i istorije srpskog naroda vodiće profesori: Gojko Dobrić, Gorica Milojević, Goran Marić i Nenad Čikić. Kao i u svakoj školi na kraju će učenici dobiti diplome da su završili prvi tečaj srpskog jezika. Rade Bakračević je obavestio učenike da će Ministarstvo za dijasporu finansirati odlazak učenika u Tršič, gde će posetiti rodnu kuću Vuka Karadžića, oca ćirilice. To je kod učenika naišlo na buran aplauz. Stiglo je više mladih članova društva, koji su odlučili da savladaju srpski jezik, nauče se ćirilice i istorije srpskog naroda. Prijavilo se i više pravih Slovenaca, čija je želja da sarađuju sa srpskim preduzećima i zato bi želeli da nauče srpski jezik. Kao što je poznato generacije starijih Slovenaca učile su u slovenačkim školama srpskohrvatski jezik i oni, uglavnom, govore srpski. Mladi Slovenci nemaju mogućnosti da se u školi nauče srpski zato im je dobrodošla škola Srpskog kulturnog društva Maribor.

Na otvaranje škole stigli su i predstavnici zvaničnih organa države Slovenije Franci Pivec, predsednik Saveza kulturnih društava Slovenije i Marjan Pungartnik književnik. Franci Pivec je u svom govoru pozdravio početak škole kao veoma pozitivni projekat Srpskog kulturnog društva Maribor i pozvao članove društva da se što više povežu sa Savezom kulturnih društava Slovenije. Iz srpske ambasade iz Ljubljane nije došao ambasador jer je iz poznatih razloga napustio Sloveniju.

U kulturno zabavnom programu učestvovali su članovi folklorne sekcije »Branko Radičević« iz Maribora.

Početak marta ove godine Srpsko kulturno društvo Maribor pod okriljem ministarstva za dijasporu Srbije organizovalo je u Mariboru školu srpskog jezika. Škola je otvorenog tipa, pohađati je mogu svi oni koji žele naučiti (ili usavršiti) srpski jezik i pismo ć i r i l i c e. Trenutni upis učenika približio se brojki koja je optimalno formirala dva odeljenja - jedoga za decu i omladinu a drugoga za odrasle. Nastava se odvija svake srede od 17 do 19 časova u OŠ Ivana Cankara, zatim svake subote od 11 do 13 časova u prostorijama društva i svake nedelje od 16 do 18 časova u prostorijama Srpske Pravoslavne Crkve u Mariboru. Učenjem srpskog jezika se ispunjava naša dužnost da mladom rodu prenesemo bogastvo srpskog jezika i duh pisane reči u ćirilici. Tako smatram, da će upravo mladi biti najbolji čuvari našeg-srpskog kulturnog nasleđa i nacionalnog identiteta.

Neka nam budu bliski jezik i otadžbina.

Cilj Škole je da aktivne mlade ljude, članove društva i ostale zainteresovane nauči ćiriličnog pisma i srpskog jezika.